

(ΚΥΡΙΑΚΟΥ) ΚΟΣΜΑ

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

Λυσίας

- ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ,
- ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
- ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ,

ΑΡΧΑΙΑ Γ/Γ ΣΤ

(ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ.) ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

- ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ
- ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ
- ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1971

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
459

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

Νοτιάς

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΣΤ' 89

ΣΧΒ

Nicola

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ

(ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ, ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ,
ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΔΩΝ)

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΡΗΣΙΑΤΟ

O. E. D. B.

αύθ. άρ. β. β. β. *2131* τ. ά. έ. ά. ά. *1971*

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1971

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
LHE
ET2B
459

ΚΤΗΡΙΑΚΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟ

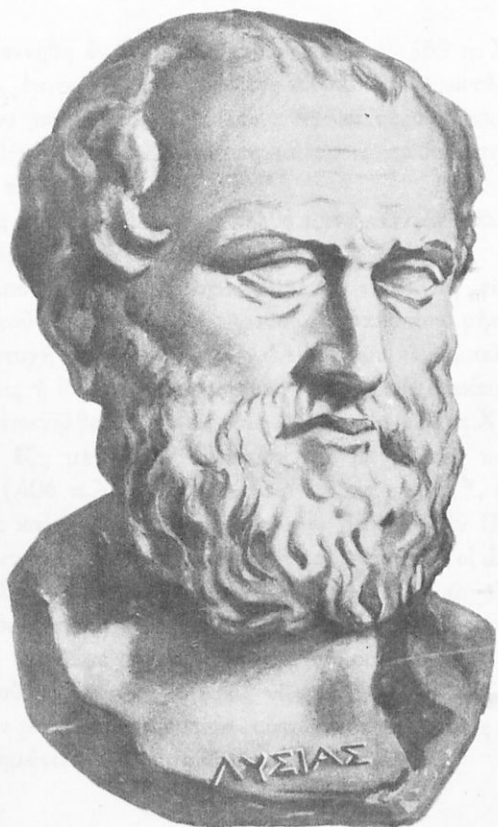
ΛΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΤΥΠΟ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
(ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΣΥΝΟΜΟΛΟΓΟΝ)
Τ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΕΛΛΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΑΣ
Τ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος Λυσίου.

Ὁ Λυσίας ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις πιθανώτατα τὸ 459 π.Χ. Ὁ πατήρ του Κέφαλος, ἐπιφανῆς καὶ πλούσιος Συρακόσιος, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ φίλου του πολιτικοῦ Περικλέους ἀφῆκε τὰς Συρακούσας καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἔζησεν ὡς μέτοικος πολλὰ ἔτη, περίπου τριάκοντα, μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ὁ Λυσίας εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν ἀπῆλθε μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν του, Πολεμάρχου καὶ Εὐθυδήμου, εἰς τοὺς Θουρίους, πόλιν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων· ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὴν ρητορικὴν τέχνην ὑπὸ τοῦ Τισίου, τοῦ γνωστοῦ Συρακοσίου ρήτορος. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν ὑπερίσχυσεν ἐν Θουρίοις ἡ δυσμενεὶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένη πολιτικὴ μερίς, τότε ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας (412 π.Χ.).

Ἐν Ἀθήναις ἔζη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας (404 π.Χ.) ὡς πλούσιος ἰσοτελής*, ἔχων κτήματα, τρεῖς οἰκίας καὶ σημαντικὸν ἐργοστάσιον ἀσπίδων ἐν Πειραιεῖ, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰργάζοντο 120 δούλοι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ του εἶχον δημοκρατικὰ φρονήματα, ὁ μὲν ἀδελφὸς του Πολέμαρχος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους, ἐνὸς ἐκ τῶν τριάκοντα, ὁ δὲ Λυσίας διέφυγεν εἰς Μέγαρα, ἀφοῦ ἀπώλεσε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του. Ἐκ Μεγάρων ὑπεστήριζεν οὗτος τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον φυγάδων μετὰ πάσης θυσίας· οὕτως ἀπέστειλεν εἰς αὐτοὺς τὰ ὑπόλοιπα τῶν χρημάτων του, ἀσπίδας καὶ μισθοφόρους.

* Πᾶς ἰσοτελής ἦτο ἀπηλλαγμένος τοῦ μετοικίου — τοῦ ἐτησίου φόρου τῶν 12 δραχμῶν, τὰς ὁποίας κατέβαλλον οἱ μέτοικοι — καὶ ἄνευ ἀντιπροσώπου (πρὸστατοῦ) ὁ ἴδιος ὑπερήσπιζε τὰ συμφέροντά του ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ εἶχε δικαίωμα νὰ ἀγοράζῃ κτήματα.

Διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τοῦ Λυσίου ὁ Θρασύβουλος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας προέτεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ παραχωρηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου εἰς τὸν Λυσίαν, ἀλλ' ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Θρασυβούλου κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ του ἀντιπάλου Ἀρχίνου ὡς παράνομος καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ Λυσίας δὲν ἐπέτυχε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου, ἀλλ' ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του ἰσοτελής.

Ὁ Λυσίας εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 403 παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὡς κατηγορος τοῦ Ἐρατοσθένους, τοῦ φονέως τοῦ ἀδερφοῦ του· ὁ λόγος οὗτος κατὰ Ἐρατοσθένους εἶναι ὁ μόνος, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ὁ Λυσίας ἐν τῷ δικαστηρίῳ εἶπεν. Ἐκτοτε, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπολέσει τὴν περιουσίαν του, ἠναγκάσθη πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων νὰ γίνῃ λογογράφος, ἤτοι νὰ γράφῃ ἐπὶ χρηματικῇ ἀμοιβῇ λόγους χάριν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἀνίκανοι ὄντες ν' ἀγορεύουν ἐν δικαστηρίοις ἀπεστήθιζον τοὺς ὑπὸ τοῦ Λυσίου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὑποθέσεών των γραφομένους λόγους.

Ὁ Λυσίας ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις πιθανῶς τὸ 377 π.Χ.

2. Λόγοι Λυσίου.

Ὁ Λυσίας ἔγραψε παρὰ πολλοὺς λόγους, ὑπὲρ τοὺς 230. Εἰς ἡμᾶς περιεσώθησαν 34 λόγοι καὶ ἀποσπάσματα ἐξ ἄλλων περισσοτέρων· ἐκ τῶν λόγων τούτων οἱ μὲν πλεῖστοι εἶναι δικανικοὶ (δηλ. ἀπηγγέλθησαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις), οἱ δὲ λοιποὶ συμβουλευτικοὶ, ἀπαγγελθέντες ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, καὶ ἐπιδεικτικοὶ, ἀπαγγελθέντες κατὰ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰς πανηγύρεις.

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΙΚΟΥ ΑΙΘΑΝΙΣ

Επισημαίνεται ότι ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή των
πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή των πικιών.
Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος
Αιθανίς είναι η βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς
είναι η βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι
η βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η
βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική
τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή
των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή των
πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή των πικιών.
Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος
Αιθανίς είναι η βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς
είναι η βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι
η βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η
βασική τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική
τροφή των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή
των πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή των
πικιών. Ο Πίκος Αιθανίς είναι η βασική τροφή των πικιών.

ΜΕΡΟΣ Α' ΚΕΙΜΕΝΟΝ

... και η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...

... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...

ΕΠΙΛΟΓΗ

... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...
... η διατήρηση της ...

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Εἰσαγωγή. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς ἦτο κατάλληλον ἰδίως διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας. Ἐκτεταμένοι ἐλαιῶνες ἐκάλυπτον τὸ πάλαι — ὅπως καὶ σήμερον — τὴν πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς, ἡ δὲ ἀθηναϊκὴ πολιτεία, τῆς ὁποίας ἡ εὐπορία ἐξηρτάτο ὄχι ὀλίγον καὶ ἐκ τῆς ἐλαίας, συμφέρον εἶχε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκρίζωσιν αὐτῆς δι' ἀσθηρῶν τιμωριῶν. Ὅθεν ἐπὶ ποινῇ προστίμον ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς ἰδιοκτητὰς κτημάτων νὰ κόπουν ἐντὸς ἐνὸς ἔτους πρὸς ἰδίαν χρῆσιν περισσοτέρας τῶν δύο ἐλαιῶν. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἴσχυε μόνον διὰ τὰς ἰδιωτικὰς ἐλαίας. Ὅλως ὅμως ἰδιαίτεραν μέριμναν ἐδείκνυεν ἡ πολιτεία περὶ τῶν ἐλαιῶν, αἱ ὁποῖαι κατήγοντο ἐκ τῆς ἐλαίας τῆς φοτευθείσης ὑπὸ τῆς Ἀθηναῖς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηρῶν ἢ ἐκ τῶν παραφράδων αὐτῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ· αὗται ἐκαλοῦντο *μορῖαι* καὶ ἦσαν ἱεραί, ἀφιερωμένα εἰς τὴν Ἀθηρῶν. Ὡς ἰδιοκτησίαι δὲ τῆς πολιτείας ἐμισθῶνοντο αὗται εἰς τοὺς περισσότερα προσφέροντας.

Τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν μορῶν εἶχεν ὁ Ἄρειος πάγος. Οὗτος διέταττε τοὺς ἄρχοντας νὰ ἐπαγρυπνοῦν διὰ τὴν ἔγκαιρον πληρωμὴν τοῦ μισθώματος καὶ καθ' ἕκαστον μῆνα ἐλάμβανε γνῶσιν τῆς καταστάσεως τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν. Πάντα δὲ βλάπτοντα ἢ καταστρέφοντα μορῖαν ἐτιμῶρει ὁ Ἄρειος πάγος δι' ἐξουσίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Αἱ καταστροφαί, τὰς ὁποίας ἐπέφερον ἐν τῇ Ἀττικῇ ὁ πελοποννησιακὸς πόλεμος καὶ αἱ κατόπιν ἐσωτερικαὶ διαμάχαι τῆς χώρας, δὲν ἐφείσθησαν καὶ τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν. Καὶ οὕτως ἐξηγεῖται, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἐλήφθη πολὺ μεγαλυτέρα φροντίς περὶ τὴν διάσωσιν τῆς ἐλαιοφυτείας. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπελείπετο ἀκόμη κεκολλωμένος κορμὸς ἐλαίας καταστραφείσης διὰ πυρὸς ἢ ἄλλως πως, ὅστις ὑπῆρχεν ἐλπίς διὰ τὴν μεγάλην ζωτικότητα τῆς ἐλαίας νὰ γίνῃ πάλιν καρποφόρος διὰ καταλλήλου ἐπιμελείας. Ὅθεν οἱ τοιοῦτοι κορμοὶ τῶν μορῶν περιεβάλλοντο διὰ περιφραγμάτων ξυλίνων (*σηκῶν*) καὶ ἀπηγορεύθη ἡ καλλιέργεια τοῦ πλησίον αὐτῶν χώρου. Ἡ λέξις *σηκὸς* ἐσημαίνει ἐν τούτοις καὶ τὸν περιπεφραγμένον κορμόν. Καὶ τῶν σηκῶν τούτων τὴν ἐπίβλεψιν εἶχεν ὡσαύτως ὁ Ἄρειος πάγος καὶ ἐτιμῶρει δι'

ἐξορίας καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας ἐκείνων, ὅστις εὐρίσκετο ἔνοχος καταστροφῆς σηκοῦ τινος· τὸν δ' εὐρισκόμενον ἔνοχον καλλιμεργείας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χῶρον ἐτιμῶρει διὰ χρηματικῆς ποινῆς.

Διὰ τὴν καταστροφὴν τοιοῦτου σηκοῦ (δηλ. κεκολλοβωμένου κορμουῦ μορίας μετὰ τοῦ περιφράγματος αὐτοῦ) ὁ Νικόμαχος — νεανίας ἄπειρος — κατηγοροῦσεν εὐπορόν τινα Ἀθηναῖον πολίτην. Τὸ πρῶτον ὁμως εἶχε κατηγορήσει αὐτὸν ἐγγράφως διὰ καταστροφὴν μορίας· ἔπειτα δὲ κατανοήσας, ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη δὲν θὰ ἐτύγγαθεν ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τῶν δημοσίων μισθωτῶν, μετέβαλε τὸ περιεχόμενον τῆς κατηγορίας καὶ κατὰ τὴν προφορικὴν διαδικασίαν κατηγορεῖ τὸν πλούσιον Ἀθηναῖον διὰ καταστροφὴν σηκοῦ. Πρὸς ἀνασκευὴν τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀπαγγέλλει ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὁποῖον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας.

Ἡ δίκη ἐγένετο ἐνώπιον τῆς βουλῆς τοῦ Ἀρείου πάγου προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως. Τὸ ἔτος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ λόγου δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπηγγέθη οὗτος τὸ 395 π.Χ.

- 1 Πρότερον μὲν, ὦ βουλή, ἐνόμιζον ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ, ἡσυχίαν ἄγοντι, μήτε δίκας ἔχειν μήτε πράγματα· νυνὶ δὲ οὕτως ἀπροσδοκῆτοις αἰτίαις καὶ πονηροῖς συκοφάνταις περιπέπτωκα, ὥστ', εἴ πως οἶόν τε, δοκεῖ μοι δεῖν καὶ τοὺς μὴ γεγονότας ἤδη δεδιέναι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· διὰ γὰρ τοὺς τοιοῦτους οἱ κίνδυνοι κοινοὶ γίνονται καὶ τοῖς μὴδὲν ἀδικοῦσι καὶ τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσιν.
- 2 Οὕτω δ' ἄπορος ὁ ἀγὼν μοι καθέστηκεν, ὥστ' ἀπεγράφην τὸ μὲν πρῶτον ἐλάαν ἐκ τῆς γῆς ἀφανίζεις, καὶ πρὸς τοὺς ἐωνημένους τοὺς καρποὺς τῶν μορίων πυνθανόμενοι προσῆσαν· ἐπειδὴ δ' ἐκ τούτου τοῦ τρόπου ἀδικοῦντά με οὐδὲν εὐρεῖν ἐδυνήθησαν, νυνὶ με σηκὸν φασὶν ἀφανίζεις, ἡγούμενοι ἐμοὶ μὲν ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι, αὐτοῖς δὲ ἐξεῖναι μᾶλλον, ὅτι ἂν βούλωνται, λέγειν.
- 3 Καὶ δεῖ με, περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἤκει, ἄμ' ὑμῖν

τοῖς διαγνωσομένοις περὶ τοῦ πράγματος ἀκούσαντα καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνίσασθαι. "Ὅμως δὲ πειράσομαι ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξαι.

Ἦν μὲν γὰρ τοῦτο Πεισάνδρου τὸ χωρίον, δημευθέντων δ' ἐκείνου τῶν ὄντων, Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς δωρεὰν παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἐγεώργει, ὀλίγῳ δὲ πρὸ τῶν τριάκοντα Ἀντικλῆς παρ' αὐτοῦ πριάμενος ἐξεμίσθωσεν· ἐγὼ δὲ παρ' Ἀντικλέους εἰρήνης οὐσης ἔωνούμην.

Ἦγοῦμαι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐμὸν ἔργον ἀποδεῖξαι, ὡς, 5 ἐπειδὴ τὸ χωρίον ἐκτησάμην, οὔτ' ἐλάα οὔτε σηκὸς ἐνῆν ἐν αὐτῷ. Νομίζω γὰρ τοῦ μὲν προτέρου χρόνου, οὐδ' εἰ πολλαὶ ἐνήσαν μορίαί, οὐκ ἂν δικαίως ζημιοῦσθαι· εἰ γὰρ μὴ δι' ἡμᾶς εἰσιν ἠφανισμένοι, οὐδὲν προσήκει περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀμαρτημάτων ὡς ἀδικοῦντας κινδυνεύειν.

Πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ὁ πόλεμος καὶ ἄλλων πολ- 6 λῶν αἴτιος κακῶν γεγένηται, καὶ τὰ μὲν πόρρω ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐτέμνετο, τὰ δ' ἐγγὺς ὑπὸ τῶν φίλων διηρπάζετο· ὥστε πῶς ἂν δικαίως ὑπὲρ τῶν τότε τῇ πόλει γεγενημένων συμφορῶν ἐγὼ νυνὶ δίκην διδοίην; Ἄλλως τε καὶ ὅτι τοῦτο τὸ χωρίον ἐν τῷ πολέμῳ δημευθὲν ἄπρατὸν ἦν πλεῖν ἢ τρία ἔτη. Οὐ θαυμαστὸν δ' εἰ τότε τὰς μορίας ἐξέ- 7 κοπτον, ἐν ᾧ οὐδὲ τὰ ἡμέτερ' αὐτῶν φυλάττειν ἐδυνάμεθα. Ἐπίστασθε δέ, ὦ βουλή, ὅσα μάλιστα τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθε, πολλὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δασέα ὄντα ἰδίαις καὶ μορίαῖς ἐλάαις, ὧν νῦν τὰ πολλὰ ἐκκέκοπται καὶ ἡ γῆ φιλή γεγένηται· καὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κεκτημένων οὐκ ἀξιοῦτε παρ' αὐτῶν, ἐτέρων ἐκκο- 8 ψάντων, δίκην λαμβάνειν. Καίτοι εἰ τοὺς διὰ παντὸς τοῦ χρόνου γεωργοῦντας τῆς αἰτίας ἀφίετε, ἥ που χρὴ τοὺς γ' ἐν τῇ εἰρήνῃ πριαμένους ἀφ' ὑμῶν ἀζημίους γενέσθαι.

- 9 Ἄλλὰ γάρ, ὦ βουλή, περὶ μὲν τῶν πρότερον γεγενημένων πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἱκανὰ νομίζω τὰ εἰρημένα· ἐπειδὴ δ' ἐγὼ παρέλαβον τὸ χωρίον, πρὶν ἡμέρας πέντε γενέσθαι, 10 ἀπεμίσθωσα Καλλιστράτῳ, ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχοντος· ὃς δύο ἔτη ἐγεώργησεν οὔτε ἰδίαν ἐλάαν οὔτε μορίαν οὔτε σηκὸν παραλαβών. Τρίτῳ δὲ ἔτει Δημήτριος οὐτοσὶ εἰργάσατο ἐνιαυτόν· τῷ δὲ τετάρτῳ Ἀλκίᾳ Ἀντισθένης ἀπελευθέρῳ ἐμίσθωσα, ὃς τέθνηκε· κᾶτα τρία ἔτη ὁμοίως καὶ Πρωτέας ἐμισθώσατο. Καὶ μοι δεῦρ' ἴτε.

Μάρτυρες

- 11 Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήκει, αὐτὸς γεωργῶ. Φησὶ δὲ ὁ κατήγορος ἐπὶ Σουινιάδου ἄρχοντος σηκὸν ὑπ' ἐμοῦ ἐκκεκόφθαι. Ὑμῖν δὲ μεμαρτυρήκασι οἱ πρότερον ἐργαζόμενοι καὶ πολλὰ ἔτη παρ' ἐμοῦ μεμισθωμένοι μὴ εἶναι σηκὸν ἐν τῷ χωρίῳ. Καίτοι πῶς ἂν τις φανερώτερον ἐξελέγξειε ψευδόμενον τὸν κατήγορον; Οὐ γὰρ οἶόν τε, ἃ πρότερον μὴ ἦν, ταῦτα τὸν ὕστερον ἐργαζόμενον ἀφανίζειν.
- 12 Ἐγὼ τοίνυν, ὦ βουλή, ἐν μὲν τῷ τέως χρόνῳ, ὅσοι με φάσχοιεν δεινὸν εἶναι καὶ ἀκριβῆ καὶ οὐδὲν ἂν εἰκῆ καὶ ἀλογίστως ποιῆσαι, ἠγανάκτουν ἂν, ἠγούμενος μᾶλλον εὐλογεῖσθαι ἢ ὡς μοι προσῆκε· νῦν δὲ πάντας ἂν ὑμᾶς βουλομένην περὶ ἐμοῦ ταύτην τὴν γνώμην ἔχειν, ἵνα ἠγῆσθέ με σκοπεῖν ἂν, εἴπερ τοιούτοις ἔργοις ἐπεχειροῦν, καὶ ὅ τι κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι καὶ ἦτις ζημία τῷ περιποιήσαντι, καὶ τί ἂν λαθῶν διεπραξάμην καὶ τί ἂν φανερὸς γενομένης ὑφ' ὑμῶν ἔπασχον. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι τὰ τοιαῦτα οὐχ ὕβρεως ἀλλὰ κέρδους ἕνεκα ποιοῦσιν· ὥστε καὶ ὑμᾶς εἰκότως οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντας ἦτις ὠφέλεια τοῖς ἀδικήσασιν ἐγίγνετο.
- 13

Οὗτος μέντοι οὐκ ἂν ἔχοι ἀποδειῖξαι, οὔθ' ὡς ὑπὸ πε-¹⁴
 νίας ἠναγκάσθην τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν, οὔθ' ὡς τὸ χω-
 ρίον μοι διεφθείρετο τοῦ σηκοῦ ὄντος, οὔθ' ὡς ἀμπέλοις ἐμ-
 ποδῶν ἦν, οὔθ' ὡς οἰκίας ἐγγύς, οὔθ' ὡς ἐγὼ ἄπειρος τῶν
 παρ' ὑμῖν κινδύνων. Ἐγὼ δ', εἴ τι τοιοῦτον ἔπραττον, πολ-
 λὰς ἂν καὶ μεγάλας ἐμαυτῷ ζημίας γενομένας ἀποφήναμι.

“Ὅς πρῶτον μὲν μεθ' ἡμέραν ἐξέκοπτον τὸν σηκόν, ὥσ-¹⁵
 περ οὐ πάντας λαθεῖν δεόν, ἀλλὰ πάντας Ἀθηναίους εἰδέ-
 ναι. Καὶ εἰ μὲν αἰσχροὺς ἦν μόνον τὸ πρᾶγμα, ἴσως ἂν τις
 τῶν παριόντων ἠμέλησε· νῦν δ' οὐ περὶ αἰσχύνης ἀλλὰ τῆς
 μεγίστης ζημίας ἐκινδύνευον. Πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀθλιώτατος¹⁶
 ἀνθρώπων ἀπάντων, εἰ τοὺς ἐμαυτοῦ θεράποντας μηκέτι
 δούλους ἐμελλον ἔξειν, ἀλλὰ δεσπότας τὸν λοιπὸν βίον, τοι-
 οῦτον ἔργον συνειδόμενος; Ὡστε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐμὲ
 ἐξημάρτανον, οὐκ ἂν οἶόν τε ἦν δίκην με παρ' αὐτῶν λαμ-
 βάνειν· εὖ γὰρ ἂν ἤδειν, ὅτι ἐπ' ἐκείνοις ἦν καὶ ἐμὲ τιμωρή-
 σασθαι καὶ αὐτοῖς μηνύσασιν ἐλευθέρους γενέσθαι.

Ἔτι τοίνυν, εἰ τῶν οἰκετῶν παρέστη μοι μηδὲν φροντί-¹⁷
 ζειν, πῶς ἂν ἐτόλμησα τοσοῦτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάν-
 των συνειδόμετων ἀφανίσαι τὸν σηκόν βραχέος μὲν κέρδους
 ἕνεκα, προθεσμίας δὲ οὐδεμιᾶς οὔσης τῷ κινδύνῳ τοῖς εἰρ-
 γασμένοις ἅπασι τὸ χωρίον ὁμοίως προσῆκον εἶναι σῶν τὸν
 σηκόν; Νῦν δὲ καὶ ἐμὲ ἀπολύσαντες φαίνονται, καὶ σφᾶς
 αὐτούς, εἴπερ ψεύδονται, μετόχους τῆς αἰτίας καθιστάντες.

Εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην, πῶς ἂν οἶός τ' ἦν¹⁸
 πάντας πεῖσαι τοὺς παριόντας ἢ τοὺς γείτονας, οἳ οὐ μόνον
 ἀλλήλων ταῦτ' ἴσασιν, ἀ πᾶσιν ὄραν ἔξεστιν, ἀλλὰ καὶ περὶ
 ὧν ἀποκρυπτόμεθα μηδένα εἰδέναι, καὶ περὶ ἐκείνων πυνθά-
 νονται; Ἐμοὶ τοίνυν τούτων οἱ μὲν φίλοι, οἱ δὲ διάφοροι
 περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὄντες.

Οὓς ἐχρῆν τοῦτον παρασχέσθαι μάρτυρας, καὶ μὴ μόνον¹⁹

οὕτως τολμηρὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ὡς ἐγὼ μὲν παρειστήκειν, οἱ δ' οἰκέται ἐξέτεμνον τὰ πρέμνα, ἀναθέμενος δὲ ὁ βοηλάτης ᾤχετο ἀπάγων τὰ ξύλα.

- 20 Καίτοι, ὦ Νικόμαχε, χρῆν σε τότε καὶ παρακαλεῖν τοὺς παριόντας μάρτυρας καὶ φανερόν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδεμίαν ἂν ἀπολογίαν ὑπέλιπες, αὐτὸς δέ, εἰ μὲν σοι ἐχθρὸς ἦν, ἐν τούτῳ τῷ πρόπῳ ἦσθα ἂν με τετιμωρημένος, εἰ δὲ τῆς πόλεως ἕνεκα ἔπραττες, οὕτως ἐξελέγξας οὐκ ἂν ἐδόκεις εἶναι συκοφάντης, εἰ δὲ κερδαίνειν ἐβούλου, τότε ἂν
- 21 πλεῖστον ἔλαβες· φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ πράγματος οὐδεμίαν ἄλλην ἠγοούμεν ἂν εἶναι μοι σωτηρίαν ἢ σὲ χρήμασι πεῖσαι. Τούτων τοίνυν οὐδὲν ποιήσας διὰ τοὺς σοὺς λόγους ἀξιοῖς με ἀπολέσθαι καὶ κατηγορεῖς, ὡς ὑπὸ τῆς ἐμῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐμῶν χρημάτων οὐδεὶς ἐθέλει σοι μαρτυρεῖν.
- 22 Καίτοι εἰ εὐθύς μ' ἰδὼν τὴν μορίαν ἀφανίζοντα τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἐπήγαγες ἢ ἄλλους τινὰς τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου, οὐκ ἂν ἐτέρων ἔδει σοι μαρτύρων· οὕτω γὰρ ἂν σοι συνήδεσαν ἀληθῆ λέγοντι, οἵπερ καὶ διαγιγνώσκειν ἔμελλον περὶ τοῦ πράγματος.
- 23 Δεινότατα οὖν πάσχῳ· οὗτος εἰ μὲν παρέσχετο μάρτυρας, τούτοις ἂν ἤξιον πιστεύειν, ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἰσὶν αὐτῶ, ἐμοὶ καὶ ταύτην ζημίαν οἴεται χρῆναι γενέσθαι. Καὶ τούτου μὲν οὐ θαυμάζω· οὐ γὰρ δήπου συκοφαντῶν τοιούτων γε λόγων ἀπορήσει, ἀπορήσας μαρτύρων· ὑμᾶς δ' οὐκ ἀξιῶ τὴν αὐτὴν τούτῳ γνώμην ἔχειν.
- 24 Ἐπίστασθε γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ πολλὰς μορίας οὐσας καὶ πυρκαϊὰς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐμοῖς χωρίοις, ἅς, εἴπερ ἐπεθύμουν, πολὺ ἦν ἀσφαλέστερον καὶ ἀφανίσαι καὶ ἐκκόψαι καὶ ἐπεργάσασθαι, ὅσῳπερ ἦττον τὸ ἀδίκημα πολλῶν οὐσῶν ἔμελλε δῆλον ἔσεσθαι.
- 25 Νῦν δ' οὕτως αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι ὥσπερ καὶ

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν, ἡγούμενος περὶ ἀμφοτέρων τούτων εἶναι μοι τὸν κίνδυνον. Αὐτοὺς τοίνυν ὑμᾶς τούτων μάρτυρας παρέξομαι, ἐπιμελουμένους μὲν ἑκάστου μῆνός, ἐπιγνώμονας δὲ πέμποντας καθ' ἕκαστον ἑνιαυτόν· ὧν οὐδεὶς πρόποτ' ἐζημίωσέ μ' ὡς ἐργαζόμενον τὰ περὶ τὰς μορίας χωρία. Καίτοι οὐ θαυμαστόν δήπου, εἰ τὰς μὲν μικρὰς ζημίας οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τοὺς δὲ περὶ τοῦ σώματος κινδύνους οὕτω περὶ οὐδενός ἡγοῦμαι, καὶ τὰς μὲν πολλὰς ἐλάσας, εἰς ἃς ἐξῆν μᾶλλον ἐξαμαρτάνειν, οὕτω θεραπεύων φαίνομαι, τὴν δὲ μίαν μορίαν, ἣν οὐχ οἶζόν τ' ἦν λαθεῖν ἐξορύξαντα, ὡς ἀφανίζων νυνὶ κρίνομαι;

Πότερον δέ μοι κρεῖττον ἦν, ὧ βουλή, δημοκρατίας οὐσης παρανομεῖν ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; Καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνάμενος ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ τότε μᾶλλον ἐξῆν ἀδικεῖν ἢ νυνί. Ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτον οὔτ' ἄλλο οὐδὲν κακὸν ποιήσας φανήσομαι.

Πῶς δ' ἂν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἑμαυτῷ κακονούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲ ἐν ἔστι, μιᾶς δὲ ἐλάσας σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἦν, κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἄερκτον δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτόν ἐστιν; Ὡστε τίς ἂν ἀπετόλμησε, τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιχειρῆσαι τοιοῦτω πράγματι;

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μὲν, οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν ἅπαντα χρόνον προστέταχται τῶν μορίων ἐλαῶν ἐπιμελεῖσθαι, μήθ' ὡς ἐπεργαζόμενον πρόποτε ζημιῶσαί με μήθ' ὡς ἀφανίσαντα εἰς κίνδυνον καταστήσαι, τοῦτον δέ, ὅς οὔτε γεωργῶν ἐγγὺς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητῆς ἡρημένος οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναι περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με μορίαν ἀφανίζων.

- 30 Ἐγὼ τοίνυν δέομαι ὑμῶν μὴ τοὺς τοιοῦτους λόγους πιστοτέρους ἡγήσασθαι τῶν ἔργων, μηδὲ περὶ ὧν αὐτοὶ σύνιστε τὰ τοιαῦτ' ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων, ἐνθυμουμένους καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πολι-
- 31 τείας. Ἐγὼ γὰρ τὰ ἐμοὶ προστεταγμένα ἅπαντα προθυμότερον πεποίηκα, ἢ ὡς ὑπὸ τῆς πόλεως ἠναγκαζόμενην, καὶ τριηραρχῶν καὶ εἰσφοράς εἰσφέρων καὶ χορηγῶν καὶ τᾶλλα λητουργῶν οὐδενὸς ἤττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν.
- 32 Καίτοι ταῦτα μὲν μετρίως ποιῶν ἀλλὰ μὴ προθύμως οὔτ' ἂν περὶ φυγῆς οὔτ' ἂν περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας ἡγωνιζόμενην, πλείω δ' ἂν ἐκεκτήμην, οὐδὲν ἀδικῶν οὐδ' ἐπικίνδυνον ἐμαυτῷ καταστήσας τὸν βίον· ταῦτα δὲ πράξας, ἃ οὗτός μου κατηγορεῖ, ἐκέρδαινον μὲν οὐδέν, ἐμαυτὸν δ' εἰς κίνδυνον
- 33 καθίστην. Καίτοι πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε δικαιότερον εἶναι τοῖς μεγάλοις χρῆσθαι τεκμηρίοις περὶ τῶν μεγάλων, καὶ πιστότερα ἡγεῖσθαι, περὶ ὧν ἅπανσα ἢ πόλις μαρτυρεῖ, μᾶλλον ἢ περὶ ὧν μόνος οὗτος κατηγορεῖ.
- 34 Ἔτι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐκ τῶν ἄλλων σκέψασθε. Μάρτυρας γὰρ ἔχων αὐτῷ προσῆλθον, λέγων, ὅτι μοι πάντες ἐπιεῖσιν οἱ θεράποντες, οὓς ἐκεκτήμην, ἐπειδὴ παρέλαβον τὸ χωρίον, καὶ ἔτοιμός εἰμι, εἴ τινα βούλοιο, παραδοῦναι βασιανίζειν, ἡγούμενος οὕτως ἂν τὸν ἔλεγχον ἰσχυρότατον γε-
- 35 νέσθαι τῶν τούτου λόγων καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐμῶν. Οὗτος δ' οὐκ ἤθελεν, οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι, εἰ περὶ αὐτῶν μὲν οἱ βασιανιζόμενοι κατηγοροῦσιν, εἴ εἰδότες ὅτι ἀποθανοῦνται, περὶ δὲ τῶν δεσποτῶν, οἷς πεφύκασι κακονοῦσται, μᾶλλον ἂν ἔλοιντο ἀνέχεσθαι βασιανιζόμενοι ἢ κατειπόντες ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν.
- 36 Καὶ μὲν δὴ, ὦ βουλή, φανερόν οἶμαι εἶναι ὅτι, εἰ Νικομάχου ἐξαίτουντος τοὺς θεράποντας μὴ παρεδίδουν, ἐδό-

κουν ἂν ἑμαυτῷ συνειδέναι· ἐπειδὴ τοίνυν ἐμοῦ παραδιδόν-
τος οὗτος παραλαβεῖν οὐκ ἤθελε, δίκαιον καὶ περὶ τούτου
τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν, ἄλλως τε καὶ τοῦ κινδύνου οὐκ
ἴσου ἀμφοτέροις ὄντος. Περὶ ἐμοῦ μὲν γὰρ εἰ ἔλεγον, ἃ οὗτος ³⁷
ἐβούλετο, οὐδ' ἂν ἀπολογήσασθαι μοι ἐξεγένετο· τούτῳ δ' εἰ
μὴ ὠμολόγουν, οὐδεμιᾶ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν. "Ὡστε πολὺ μᾶλ-
λον τοῦτον παραλαμβάνειν ἐχρῆν ἢ ἐμὲ παραδοῦναι προσῆ-
κεν. Ἐγὼ τοίνυν εἰς τοῦτο προθυμίας ἀφικόμην, ἡγούμενος
πρὸς ἐμοῦ εἶναι καὶ ἐκ βασάνων καὶ ἐκ μαρτύρων καὶ ἐκ
τεκμηρίων ὑμᾶς περὶ τοῦ πράγματος τάληθῆ πυθέσθαι.

Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρῆ, ὃ βουλή, ποτέροις χρῆ πιστεύειν ³⁸
μᾶλλον, οἷς πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν ἢ ὧ μηδεὶς τετόλμηκε,
καὶ πότερον εἰκὸς μᾶλλον τοῦτον ἀκινδύνως ψεύδεσθαι ἢ μετὰ
τοσοῦτου κινδύνου τοιοῦτον ἐμὲ ἔργον ἐργάσασθαι, καὶ πό-
τερον οἴεσθε αὐτὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως βοηθεῖν ἢ συκοφαν-
τοῦντα αἰτιάσασθαι.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ἐγνωκέναι ὑμᾶς ἡγοῦμαι, ὅτι Νικόμαχος ³⁹
ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πεισθεὶς τῶν ἐμῶν τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀγω-
νίζεται, οὐχ ὡς ἀδικοῦντα ἐλπίζων ἀποδείξειν, ἀλλ' ὡς ἀρ-
γύριον παρ' ἐμοῦ λήψεσθαι προσδοκῶν. "Ὅσῳ γὰρ οἱ τοιοῦ-
τοὶ εἰσιν ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν κινδύνων, το-
σοῦτῳ πάντες αὐτοὺς φεύγουσι μάλιστα. Ἐγὼ δέ, ὃ βουλή, ⁴⁰
οὐκ ἤξιουν, ἀλλ' ἐπειδὴ περ με ἠτιάσατο, παρέσχον ἑμαυτὸν
ὅτι βούλεσθε χρῆσθαι, καὶ τούτου ἕνεκα τοῦ κινδύνου οὐ-
δενὶ ἐγὼ τῶν ἐχθρῶν διηλλάγην, οἳ ἐμὲ ἥδιον κακῶς λέγου-
σιν ἢ σφᾶς αὐτοὺς ἐπαινοῦσι, καὶ φανερώς μὲν οὐδεὶς πώπο-
τε ἐμὲ αὐτῶν ἐπεχείρησε ποιῆσαι κακὸν οὐδέν, τοιοῦτους δὲ
ἐπιπέμπουσί μοι, οἷς ὑμεῖς οὐκ ἂν δικαίως πιστεύοιτε.

Πάντων γὰρ ἀθλιώτατος ἂν γενοίμην, εἰ φυγὰς ἀδίκως ⁴¹
καταστήσομαι, ἅπαις μὲν ὢν καὶ μόνος, ἐρήμου δὲ τοῦ οἴκου
γενομένου, μητρὸς δὲ πάντων ἐνδεοῦς οὔσης, πατρίδος δὲ

τοιαύτης ἐπ' αἰσχίσταις στερηθεὶς αἰτίαις, πολλὰς μὲν ναυμαχίας ὑπὲρ αὐτῆς νεναυμαχηκῶς, πολλὰς δὲ μάχας μεμαχημένος, κόσμιον δ' ἑμαυτὸν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ παρασχών.

- 42 Ἄλλὰ γάρ, ὦ βουλή, ταῦτα μὲν ἐνθάδε οὐκ οἶδ', ὅ τι δεῖ λέγειν· ἀπέδειξα δ' ὑμῖν, ὡς οὐκ ἐνῆν σηκὸς ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ μάρτυρας παρεσχόμεν καὶ τεκμήρια. Ἄ χρὴ μεμνημένους διαγιγνώσκειν περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἀξιοῦν παρὰ τούτου πυθέσθαι, ὅτου ἕνεκα, ἐξὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐλέγξαι,
- 43 τοσοῦτῳ χρόνῳ ὕστερον εἰς τοσοῦτόν με κατέστησεν ἀγῶνα, καὶ μάρτυρα οὐδένα παρασχόμενος ἐκ τῶν λόγων ζητεῖ πιστὸς γενέσθαι, ἐξὸν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἀδικοῦντα ἀποδειξαι, καὶ ἐμοῦ ἅπαντας διδόντος τοὺς θεράποντας, οὓς φησι παραγενέσθαι, παραλαβεῖν οὐκ ἤθελεν.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

Εἰσαγωγῆ. Τὸ πάλαι ἐν Ἀθήναις δὲν ὑπῆρχον οὔτε πτωχοκομεῖα οὔτε νοσοκομεῖα οὔτε τὰ ἄλλα σήμερον πολυάριθμα εὐεργετικά ἰδρύματα· ὡς ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ψηφίσει διὰ νόμον νὰ παρέχον χρηματικόν τι βοήθημα εἰς πάντα ἀδύνατον πολίτην τοιοῦτος δ' ἦτο ὁ ἔχων περιουσίαν μικροτέραν τῶν τριῶν μνῶν (= 300 δραχμῶν) καὶ τοιαύτην σωματικὴν βλάβην, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐργάζεται πρὸς κτῆσιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Τὸ βοήθημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐλάμβανεν ἕκαστος τῶν ἀδυνάτων, ἦτο διάφορον ὡς πρὸς τὸ ποσὸν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· κατὰ τὸν χρόνον ὁμοῦ τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ παρόντος λόγου ἦτο καθ' ἑκάστην εἰς ὄβολος (= $\frac{1}{6}$ τῆς δραχμῆς). Ἀλλὰ πρὸς λήψιν τοῦ βοηθήματος τούτου ὄφειλε πᾶς θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς ἀδύνατον νὰ ὑποβάλλῃ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους αἴτησιν βοήθειας εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων, ἡ ὁποία ἐδοκίμαζε τοὺς ἀδυνάτους, ἐξήταζε δηλ. αὐτούς, ἐὰν πράγματι ἦσαν ἄξιοι τοῦ βοηθήματος. Ἐπειδὴ δὲ συνέβαινον πολλαὶ καταχρήσεις, ἐπετρεπέτο εἰς πάντα Ἀθηναῖον πολίτην νὰ εἰσαγγεῖλῃ (= καταγγεῖλῃ) τὸν αἰτοῦντα τὸ βοήθημα ὡς ἀπατεῶνα, νὰ παρουσιασθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δοκιμασίας ἐνώπιον τῆς βουλῆς καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ προφορικῶς τὴν καταγγελίαν του, εἰς δὲ τὸν ἀδύνατον ν' ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς τοιαύτης κατηγορίας. Μετὰ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀδυνάτου ἡ βουλὴ ἀπεφάσιζε περὶ τῆς παροχῆς ἢ μὴ τοῦ βοηθήματος. Ὁ δὲ δοκιμασθεὶς καὶ τυχὼν τοῦ βοηθήματος ἀδύνατος ὄφειλε νὰ ὑποβάλλεται εἰς νέαν κατ' ἔτος δοκιμασίαν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ καὶ ἐνώπιον τῆς ἐκάστοτε νέας βουλῆς.

Καὶ ὁ ἀδύνατος τοῦ παρόντος λόγου εἶχε δοκιμασθῇ πολλάκις ὡς τοιοῦτος καὶ ἐλάμβανεν ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τῆς πολιτείας τὸ νόμιμον βοήθημα. Κατὰ τὴν τωρινὴν ὁμοῦ δοκιμασίαν κατήγγειλέ τις αὐτὸν διατεινόμενος 1) ὅτι οὗτος λαμβάνει ἀδίκως τὸ βοήθημα, διότι εἶναι ἰκανὸς σωματικῶς καὶ εὐπορος, καὶ 2) ὅτι οὗτος λόγῳ τῆς κακῆς του διαγωγῆς εἶναι ἀνάξιος ἐπικουρίας. Πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν κατηγοριῶν τούτων ὁ ἀδύνατος ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὁποῖον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας. Ὁ λόγος ἀπηγγέθη μετὰ τὸ 403 π.Χ.

- 1 Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὧ βουλή, τῷ κατηγόρῳ, ὅτι μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί. Πρῶτερον γὰρ οὐκ ἔχων πρόφασιν, ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα. Καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδειξάμενον, ἐμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου· διὰ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνον.
- 2 Καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ, οὓς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνας ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; Οὐ γὰρ ἔνεκα χρημάτων με συκοφαντεῖ οὐδ' ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται· διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ πάποτ' ἐχρησάμην αὐτῷ. Ἦδη τοίνυν, ὧ βουλή, δῆλός ἐστι φθονῶν, ὅτι τοιαύτη κεχρημένος συμφορᾷ τούτου βελτίων εἰμὶ πολίτης. Καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὧ βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι. Εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῆ συμφορᾷ καὶ τὴν διάνοιαν ἔξω καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;
- 4 Περὶ μὲν οὖν τούτων τσαυτὰ μοι εἰρήσθω· ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἶόν τε διὰ βραχυτάτων ἐρῶ. Φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον· καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ
- 5 ἄνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. Καὶ τεκμηρίους χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος βώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.
- 6 Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν βίον, οἷος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν· ὅμως δὲ καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐρῶ. Ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέ-

φων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσίν, οἳ με θεραπεύσουσι. Τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξόμενον δ' αὐτὴν οὐπω δύναμαι κτήσασθαι. Πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἣν ἂν ἀφέλησθέ με, κινδυνεύσαιμ' ἂν ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ.

Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ γε ἔστιν, ὧ βουλή, σῶσαί με δικαίως, ⁷ ἀπολέσητε ἀδίκως· μηδέ, ἃ νεωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἐρρωμένῳ ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον ἀφέλησθε· μηδέ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξασθε· μηδ' ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. Καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὧ βουλή, ⁸ εἰ, ὅτε μὲν ἀπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορά, τότε μὲν φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ', ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα κακὰ προσγίγνεται μοι, τοῦτ' ἀφαιρεθείην.

Δοκεῖ δέ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγο- ⁹ ρος ἂν ἐπιδειῖξαι σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. Εἰ γὰρ ἐγὼ κατασταθεὶς χορηγὸς τραγωδοῦς προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις ἂν ἔλοιτο χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἅπαξ. Καὶ πῶς οὐ δεινὸν ἔστι νῦν μὲν κατηγορεῖν, ὡς διὰ πολλὴν εὐπορίαν ἐξ ἴσου δύναμαι συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις, εἰ δέ, ὧν ἐγὼ λέγω, τύχοι τι γενόμενον, ὁμολογεῖν τοιοῦτον εἶναί με καὶ ἔτι πονηρότερον;

Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἵππικῆς, ἧς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι ¹⁰ πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείσας οὔτε ὑμᾶς αἰσχυθείς, οὐ πολὺς ὁ λόγος. Ἐγὼ γὰρ ἠγοῦμαι, ὧ βουλή, πάντας τοὺς ἔχοντάς τι δυστύχημα τοῦτο ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειριῶνται τὸ συμβεβηκὸς πάθος.

Ἦν εἷς ἐγώ, καὶ περιπεπτωκῶς τοιαύτη συμφορᾶ ταύτην ἐμαυτῷ φαστώνην ἐξηῦρον εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακροτέρας τῶν ἀναγκαίων.

- 11 Ὁ δὲ μέγιστον, ᾧ βουλή, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφορὰν ἄλλ' οὐ διὰ τὴν ὕβριν, ὡς οὗτός φησιν, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, ῥάδιόν ἐστι μαθεῖν· εἰ γὰρ ἐκεκτῆμην οὐσίαν, ἐπ' ἀστράβης ἂν ὠχούμην, ἄλλ' οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλοτρίους ἵππους ἀνέβαινον· νυνὶ δέ, ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναμαι κτήσασθαι, τοῖς ἄλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι χρῆσθαι πολλάκις.
- 12 Καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπὸν ἐστίν, ᾧ βουλή, τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ' ἀστράβης ὀχούμενον ἐώρα με, σιωπᾶν (τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγεν;), ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἠτημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειραῖσθαι πείθειν ὑμᾶς, ὡς δυνατός εἰμι; Καὶ ὅτι μὲν δυοῖν βακτηρίαιν χρῶμαι, τῶν ἄλλων μιᾶ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν, ὡς καὶ τοῦτο τῶν δυναμένων ἐστίν, ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τεκμηρίω χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἰμι τῶν δυναμένων; Οἷς ἐγὼ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι.
- 13 Τοσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντία τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειραῖται πείθειν, τοσοῦτους ὄντας εἰς ὧν, ὡς οὐκ εἰμι τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. Καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς ὑμῶν, ᾧ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν ὀβολὸν ὡς ὑγαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας ὡς ἀναπήρω; Οὐ γὰρ δήπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ διδόμενον, οἱ δὲ θεσμοθέται ὡς ἀδύνατον ὄντα κληροῦσθαι
- 14 κωλύσουσιν. Ἀλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε γνώμην οὔθ' οὗτος ὑμῖν, εὖ ποιῶν. Ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισβητήσων ἤκει καὶ πειραῖται πείθειν ὑμᾶς, ὡς οὐκ εἰμι τοιοῦτος, οἷον ὑμεῖς ὄρατε πάντες· ὑμεῖς δὲ (ὃ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἐστὶ) μᾶλλον πιστεῦετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.

Λέγει δέ, ὡς ὑβριστής εἰμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελγῶς 15
 διακείμενος, ὥσπερ, εἰ φοβερῶς ὀνομάσειε, μέλλων ἀληθῆ
 λέγειν, ἀλλ' οὐκ, ἐὰν πάνυ πραόνως, ταῦτα ποιήσω. Ἐγὼ
 δ' ὑμᾶς, ὦ βουλή, σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγιγνώσκειν, οἷς τ'
 ἐγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ὑβρισταῖς εἶναι καὶ οἷς οὐ προσήκει.
 Οὐ γὰρ τοὺς πενομένους καὶ λίαν ἀπόρως διακειμένους ὑβρί- 16
 ζειν εἰκός, ἀλλὰ τοὺς πολλῶ πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτημέ-
 νους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄντας, ἀλλὰ τοὺς
 μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν βώμασι· οὐδὲ τοὺς ἤδη προ-
 βεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς δια-
 νοίαις χρωμένους.

Οἱ μὲν γὰρ πλούσιοι τοῖς χρήμασιν ἐξωνοῦνται τοὺς κιν- 17
 δύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν
 ἀναγκάζονται· καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχά-
 νειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ἐξαμαρτά-
 νουσιν ὁμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφότεροι· καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς 18
 ἐγχωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὓς ἂν βουληθῶσιν, ὑβρί-
 ζειν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν οὔτε ὑβριζομένοις ἀμύνε-
 σθαι τοὺς ὑπάρξαντας οὔτε ὑβρίζειν βουλομένοις περιγιγνε-
 σθαι τῶν ἀδικουμένων. Ὡστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν
 περὶ τῆς ἐμῆς ὑβρεως οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδ' ὑμᾶς
 πεῖσαι βουλόμενος, ὡς εἰμι τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμωδεῖν βου-
 λόμενος, ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν.

Ἔτι δὲ καὶ συλλέγεσθαι φησιν ἀνθρώπους ὡς ἐμὲ πο- 19
 νηροὺς καὶ πολλοὺς, οἳ τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀνηλώκασι, τοῖς δὲ τὰ
 σφέτερα σώζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. Ἵμεῖς δὲ ἐνθυ-
 μήθητε πάντες, ὅτι ταῦτα λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλ-
 λον ἢ τῶν ἄλλων, ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ὡς ἐμὲ εἰσι-
 ὄντων μᾶλλον ἢ τῶν ὡς τοὺς ἄλλους δημιουργούς. Ἐκαστος 20
 γὰρ ὑμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ
 δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ' ὅποι ἂν τύχη,

καὶ πλεῖστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατεσκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλεῖστον ἀπέχοντας αὐτῆς· ὥστ' εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων· εἰ δὲ κάκεινων, ἀπάντων Ἀθηναίων ἅπαντες γὰρ εἴθισθε προσφοιτᾶν καὶ διατρίβειν ἀμουγέπου.

- 21 Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα, ὅ τι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπολογούμενον πρὸς ἓν ἕκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν πλείω χρόνον. Εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγίστων εἴρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ σπουδάζειν; Ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὦ βουλή, δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν,
- 22 ἤνπερ καὶ πρότερον. Μὴ οὖν, οὗ μόνου μεταλαβεῖν ἔδωκεν ἡ τύχη μοι τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτονὶ ἀποστερήσητέ με· μηδ', ἃ πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος εἷς ὢν πείσῃ πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ, ὦ βουλή, τῶν μεγίστων ἀρχῶν ὁ δαίμων ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις ἡμῖν ἐψηφίσατο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι
- 23 τὰς τύχας τοῖς ἅπασιν καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. Πῶς οὖν οὐκ ἂν δειλαιότατος εἶην, εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἶην, ἃ δ' ἡ πόλις ἔδωκε προνοηθεῖσα τῶν οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατηγορον ἀφαιρεθεῖην; Μηδαμῶς, ὦ βουλή, ταύτῃ θῆσθε τὴν ψῆφον.
- 24 Διὰ τί γὰρ ἂν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; Πότερον ὅτι δι' ἐμέ τις εἰς ἀγῶνα πρόποτε καταστάς ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν; Ἄλλ' οὐδ' ἂν εἷς ἀποδειξείην. Ἄλλ' ὅτι πολυπράγμων εἰμι καὶ θρασύς καὶ φιλαπεχθήμων; Ἄλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειεν, εἰ μὴ βούλοιο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. Ἄλλ' ὅτι λίαν ὑβριστῆς καὶ βίαιος; Ἄλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορ-
- 25 μαῖς τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. Ἄλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα πολ-

λους τῶν πολιτῶν; Ἄλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔφυγον εἰς Χαλκίδα, καὶ ἔξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μεθ' ὑμῶν εἰλόμην κινδυνεύειν ἀπελθῶν.

Μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκῶς ὁμοίων ὑμῶν ²⁶ τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἡδίκηκόσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψῆφον θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἀναμνησθέντες, ὅτι οὔτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον αὐτῶν οὔτε ἀρχὴν ἀρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ ὀβολοῦ μόνον ποιοῦμαι τοὺς λόγους. Καὶ οὕτως ὑμεῖς μὲν ²⁷ τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ τούτων ὑμῖν τυχῶν ἔξω τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ περιγίγνεσθαι.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

Εἰς α γ γ ή. Ἡ Ἀττικὴ παρῆγε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα — ὅπως καὶ σήμερον — ἀφθόνως ἔλαιον, σῦκα καὶ διαφόρους ὀπώρας, ἀλλὰ σίτον ἐλάχιστον, μὴ ἐπαρκοῦντα διὰ τὸν πικρὸν πληθυσμὸν αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ὑπερέβαινε τὰς 500.000 κατοίκων, ἐντοπίων καὶ ξένων διὰ τοῦτο ἠναγκάζοντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μετακομίζον σίτον ἐκ τῆς Σικελίας, ἐκ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Κύπρου, τῆς Θράκης καὶ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ Πόντου.

Ἐδείκνε δὲ ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία μεγίστην μέριμναν ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου· οὕτω πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης σιτοδείας ἐφρόντιζε νὰ ὑπάρχη εἰς τὰς ἀποθήκας σίτος ἄφθονος καὶ διὰ νόμου ὑπεχρέωνε τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ἀπερχομένους εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἀγορὰν σίτου, νὰ μεταφέρουν αὐτὸν εἰς Πειραιᾶ, οὐχὶ δὲ εἰς ἄλλους λιμένας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκον οὗτοι, ὡσάκις ἡ τιμὴ τοῦ σίτου ἐξέπιπτεν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν. Ὡσαύτως πρὸς πρόληψιν τῶν ἀδικιῶν καὶ πονηριῶν τῶν σιτοπωλῶν, οἱ ὁποῖοι μέτοικοι ὄντες μετήρχοντο τὰ πάντα, διὰ νὰ αἰσχροκερδοῦν, εἶχε λάβει τὰ ἐξῆς μέτρα.

Πρῶτον, κατ' ἔτος ἐξέλεγεν ἰδίους ἄρχοντας, τοὺς σ ι τ ο φ ὺ λ α κ α ς, πέντε διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ πέντε διὰ τὸν Πειραιᾶ, οἱ ὁποῖοι ἔργον εἶχον νὰ καταγράφον τὸ ποσὸν τοῦ εἰσκομιζομένου σίτου καὶ νὰ μεριμνοῦν, ὥστε νὰ μὴ πωλῆται ὁ σίτος, τὰ ἄλευρα καὶ ὁ ἄρτος εἰς ἀνωτέραν τῆς ὀρισθείσης τιμῆς. Δεύτερον, εἶχε ψηφίσει δύο νόμους, διὰ τῶν ὁποίων ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποιῆ θανάτου εἰς τοὺς σιτοπώλας α΄) νὰ ἀγοράζον συνεταιρικῶς καὶ εἰς βάρους τῶν σιτεμπόρων σίτον περισσότερον τῶν πενήτηκοντα φορμῶν* ἢ μεδίμων, καὶ β΄) νὰ κερδίζον περισσότερον τοῦ ἐνὸς ὀβολοῦ ἐκ τῆς πωλήσεως ἐκάστου μεδίμου.

Ἄλλ' ἀμφοτέρους τοὺς νόμους τούτους παρέβησαν οἱ σιτοπῶλαι τοῦ παρόντος λόγου καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο καταγγελία κατ' αὐτῶν εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων· αὕτη κατ' ἀρχὰς μὲν ἤθελε νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς θάνατον χωρὶς νὰ διεξαχθῇ δίκη, ἀλλ' ἔπειτα τῇ προτάσει βουλευτοῦ τινὸς — τοῦ ρήτορος τοῦ παρόντος λόγου — παρέπεμψε

* Ὁ φορμὸς ἦτο μέτρον διὰ τὰ σιτηρὰ ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἓνα μεδίμον (ἦτοι 40 περίπου ὀκάδας).

τὴν ὑπόθεσιν εἰς τακτικὸν δικαστήριον, τὴν Ἑλκίασαν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου, προσεδρευομένου ὑπὸ τῶν θεσμοθετῶν, παρουσιασθεὶς ὁ ἐν τῇ βουλῇ προτείνας τὴν παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ δικαστήριον βουλευτῆς ἀπαγγέλλει τὸν παρόντα λόγον, τὸν ὁποῖον χάριν αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Λυσίας.

Ἐὸ λόγος ἀπηγγέθη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ 386 π.Χ.

Πολλοὶ μοι προσεληλύθασιν, ὧ ἄνδρες δικασταί, θανα-¹μάζοντες, ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγοροῦν, καὶ λέγοντες, ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἠγγείσθε, οὐδὲν ἤττον καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους τοὺς λόγους συκοφαντεῖν νομίζετε. Ὅθεν οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.

Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδωσαν εἰς τὴν βουλήν περὶ² αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν ῥητόρων, ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρὴ τοῖς ἑνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι. Ἠγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶμαι τοιαῦτα ἐθίζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλήν, ἀναστάς εἶπον, ὅτι μοι δοκοῖ κρῖνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον, νομίζων εἰ μὲν εἰσιν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἤττον ἡμῶν γνώσεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι.

Πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν³ με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. Πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην· τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀναστάς αὐτῶν κατηγοροῦν καὶ πᾶσι φανερόν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐβοήθουν.

Ἡρξάμην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα, δεδιὼς τὰς αἰτίας· αἰ-⁴σχρὸν δ' ἠγούμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν, ὅ τι ἂν βούλησθε, ψηφίσησθε.

- 5 Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβηθι καὶ εἰπέ σὺ ἐμοί· μέτοικος εἶ;
 «Ναί». Μετοικεῖς δὲ πότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς
 τῆς πόλεως ἢ ὡς ποιήσω, ὅ τι ἂν βούλῃ; « Ὡς πεισόμενος ».
 Ἄλλο τι οὖν ἢ ἀξιοῖς ἀποθνεῖν, εἴ τι πεποίηκας παρὰ τοὺς
 νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἢ ζημία; (« Ἐγώ γε ». Ἀπόκριται δὴ
 μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σῖτον συμπρίασθαι πεντήκοντα φορ-
 μῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει. (« Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κε-
 λευόντων συνεπριάμην »).
- 6 Ἐὰν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι
 νόμος, ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον,
 ἐὰν οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μή, δίκαιον
 ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. Ἡμεῖς γὰρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν
 νόμον, ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῖτον
 πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.
- 7 Χρῆν μὲν τοίνυν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἱκανὴν εἶναι ταύ-
 την τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίασθαι,
 ὁ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους
 ὁμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε, ὅτι καὶ κατὰ
 τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη διὰ μακροτέρων εἰπεῖν
 περὶ αὐτῶν.
- 8 Ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον,
 παρακαλέσαντες τοὺς ἄρχοντας ἠρωτῶμεν. Καὶ οἱ μὲν τέτ-
 ταρες οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναί τοῦ πράγματος, Ἄνυτος δ' ἔλε-
 γεν, ὡς τοῦ προτέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῖτος, τού-
 των ὑπερβαλλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχο-
 μένων συμβουλευσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονικῶσιν, ἡγού-
 μενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὄνουμένοις ὡς ἀξιώ-
 τατον τούτους πρίασθαι· δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῶ μόνον
 9 πωλεῖν τιμιώτερον. Ὡς τοίνυν οὐ συμπριαμένους καταθέ-
 σθαι ἐκέλευεν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνε-
 βούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον μάρτυρα παρέξομαι, καὶ ὡς

οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δὲ τῆτες συνωνούμενοι φαίνονται.

Μαρτυρία

Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες ¹⁰ συνεπρίαντο τὸν σῆτον, ἀκηκόατε ἡγοῦμαι δέ, ἐὰν ὡς μάλιστα περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογήσεσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν· περὶ γὰρ ὧν εἰσι νόμοι διαρρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρὴ διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ πειθόμενους καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τάναντία πράττειν;

Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἶομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν ¹¹ τούτῳ τῷ λόγῳ οὐκ ἐλεήσεσθαι· ἴσως δ' ἐροῦσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συνεωνοῦντο τὸν σῆτον, ἵν' ὡς ἀξιώτατον ἡμῖν πωλοῖεν. Μέγιστον δ' ὑμῖν ἐρῶ καὶ περιφανέστατον τεκμήριον, ὅτι ψεύδονται. Ἐχρῆν γάρ ¹² αὐτοὺς, εἴπερ ὑμῶν ἕνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὃ συνεωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε· νῦν δ' ἐνίοτε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον, ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι. Καὶ τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι.

Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ, ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγ- ¹³ κεῖν δέη, ἦν πάντες εἴσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται, ἐφ' οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εὐνοίᾳ φασὶ τῇ ὑμετέρα παρανομηῆσαι. Καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τούτοις ἡκιστα προσήκει τοιούτους ποιεῖσθαι λόγους. Τάναντία γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει· τότε γὰρ πλεῖστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει τίμιον τὸν σῆτον πωλῶσιν.

Οὕτω δ' ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὀρώσιν, ¹⁴ ὥστε τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ' αὐτοῖ

λογοποιούσιν, ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας συνειληφθαι ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλήσθαι ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρηθῆσθαι· καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας ἐηλύθασιν, ὥστ' ἐν τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ὑμῖν, ὥσπερ οἱ πολέμιοι. "Ὅταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν, ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν, ἔὰν ὀποσουτινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν· ὥστ' ἐνίοτε εἰρήνης οὐσης ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα.

16 Οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἢ πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασιν τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἳοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. Καίτοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὅποτε καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε;

17 Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ, ὅτι ἀδύνατον ὑμῖν ἐστὶν ἀποψηφίσασθαι. Εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογία ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γὰρ ὅποτέροις βούλεσθε πιστεῦειν· νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξαίτε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογοῦντας παρανομεῖν ἀζημίους ἀφήσετε; Ἐναμνήσθητε δέ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν ἀρνούμενων καὶ μάρτυρας παρεχομένων θάνατον κατέγνωτε, πιστοτέρους ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγορῶν λόγους. Καίτοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἶη, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνούμενων δίκην λαμβάνειν;

19 Καὶ μὲν δὴ, ὧ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανε-

ρὸν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πεύσσονται, ἤντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε, ἡγούμενοι, ἐὰν μὲν θάνατον τούτων καταγνῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἐὰν δ' ἀζημίους ἀφῆτε, πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν, ὅτι ἂν βούλωνται. Χρὴ δέ, ὡ ἄνδρες δικασταί, μὴ μόνον 20 τῶν παρεληλυθότων ἕνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· οὕτω γὰρ ἔσονται μόγις ἀνεκτοί. Ἐνθυμεῖσθε δέ, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλείστοι περὶ τοῦ σώματός εἰσιν ἡγωνισμένοι· καὶ οὕτω μεγάλη ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον αἰροῦνται καθ' ἐκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν ἢ παύεσθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες.

Καὶ μὲν δὴ οὐδ' ἐὰν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἱκετεύωσι, 21 δικαίως ἂν αὐτοὺς ἐλεήσαίτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν, οἳ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ' οὓς οὗτοι συνέστησαν· οἷς ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρὰ τούτων λαμβάνοντες. Εἰ δὲ μὴ, τίν' αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἕξειν, ἐπειδὴν πύθωνται, ὅτι τῶν καπήλων, οἳ τοῖς εἰσπλέουσιν ὠμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε;

Οὐκ οἶδα, ὅτι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων 22 τῶν ἀδικούντων, ὅτου δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγορῶν πυθέσθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. Ἐὰν οὖν τούτων καταψηφίσασθε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σῆτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μὴ, τιμιώτερον·

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝΘΥΣ ΑΙΘΡΑΣ

1.1. Η ένδυση είναι η εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου, η οποία αποτελεί σημαντικό μέρος της προσωπικότητάς του. Η ένδυση πρέπει να είναι κατάλληλη για τον καιρό, την κατάσταση και την ευκαιρία. Η ένδυση πρέπει να είναι καθαρή, καλά συντηρημένη και να αντανακλά τον χαρακτήρα του ατόμου.

1.2. Η ένδυση πρέπει να είναι άνετη και να μην προκαλεί δυσφορία. Η ένδυση πρέπει να είναι κατάλληλη για την ηλικία και το φύλο του ατόμου. Η ένδυση πρέπει να είναι κατάλληλη για την κατάσταση και την ευκαιρία. Η ένδυση πρέπει να είναι καθαρή, καλά συντηρημένη και να αντανακλά τον χαρακτήρα του ατόμου.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

1. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

§ 1. ἡσυχίαν ἄγω ζῶ ἡσύχως. — πράγματα ἐνοχλήσεις, ἀνησυχίαι. — αἰτία κατηγορία. — οἷόν τε (δηλ. ἐστὶ) εἶναι δυνατόν. — οἱ μὴ γεγονότες ἐκεῖνοι ποῦ δὲν ἔχουν ἀκόμη γεννηθῆ, οἱ ἀγέννητοι. — διὰ τοὺς τοιοῦτους, δηλ. τοὺς συκοφάντας.

§ 2 - 3. ἄπορος δύσκολος. — ὁ ἀγὼν ὁ δικαστικὸς ἀγὼν, ἡ δίκη. — ἀπογράφομαι κατηγοροῦμαι (ἐγγράφως). — ἐλάαν (= ἐλαίαν), δηλ. μορίαν. — οἱ ἑωνημένοι (τοῦ ὦνοῦμαι) ἐκεῖνοι ποῦ εἶχον μισθώσει (παρὰ τῆς πολιτείας). — πυνθανόμενοι ζητοῦντες πληροφορίας (ἂν ἤφάνισα μορίαν) ὡς ὑποκμ. τῆς μτχ. : οἱ συκοφάνται (δηλ. ὁ Νικόμαχος καὶ οἱ παρακινήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν κατηγορίαν). — ἀπελέγχω (τι) ἀνασκευάζω, ἀποδεικνύω τι ψευδές. ἐμοὶ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι ὅτι δι' ἐμὲ αὐτὴ ἡ κατηγορία θὰ ἦτο δυσκολωτάτη πρὸς ἀνασκευήν : ὅτι εἰς ἐμὲ θὰ ἦτο δυσκολωτάτον νὰ ἀνασκευάσω αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. — περὶ ὧν οὗτος... = ἄμ' ὑμῖν... ἀκούσαντα περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκῶς ἦκει ἐνῶ συγχρόνως μὲ σᾶς... ἤκουσα τὴν κατηγορίαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς (ὁ κατήγορος) μοχθηρῶς ἐπινοήσας ἤλθε καὶ διετύπωσε κατ' ἐμοῦ ἐνώπιόν σας. — διαγιγνώσκω κρίνω, ἀποφασίζω. — καὶ περὶ τῆς π. καὶ περὶ τῆς οὐσίας, καθόσον ὁ κατηγορούμενος ἐν περιπτώσει καταδίκης θὰ ἐξωρίζετο καὶ ἡ περιουσία του θὰ ἐδημεύετο. ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον. — διδάσκω διαφωτίζω.

§ 4. Πείσανδρος, Ἀθηναῖος, ἐκ τοῦ Δήμου τῶν Ἀχαρνῶν ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς τοῦ κατασταθέντος ἐν Ἀθήναις τὸ 411 πολιτεύματος τῶν τετρακοσίων μετὰ τὴν κατάλυσιν τούτων κατέφυγεν εἰς τὴν Δεκελίαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ δι' αὐτὸ ἐδημεύθη ἡ περιουσία του. — χωρίον κτῆμα. — τὰ ὄντα τὰ ὑπάρχοντα, τὰ κτήματα, ἡ περιουσία. — δωρεάν ὡς δῶρον (διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸν φόνον τοῦ Φρυνίχου, ἐνὸς τῶν τετρακοσίων). — πριάμενος, ἀόρ. α' (ἄσιγμος) μτχ. τοῦ ὦνοῦμαι ἀγοράζω. — ἐκμισθῶ τι δίδω κάτι ἐπὶ μισθῶματι, μισθώνω κάτι. — εἰρήνης οὐσης, τὸ 404/3.

§ 5. ἐλάα, δηλ. μορία. — τοῦ προτέρου χρόνου (= τῶν ἐν τῷ

προτέρω χρόνῳ γεγενημένων), γνκ. τῆς αἰτίας εἰς τὸ ζημιουῖσθαι ζημιουῖμαι τιμωροῦμαι.—δι' ἡμᾶς = δι' ἐμὲ ἐξ αἰτίας μου.

§ 6-8. ὁ πόλεμος, δηλ. ὁ πελοποννησιακός.—τὰ πόρρω τὰ (ἀγροτικά) κτήματα τὰ εὐρισκόμενα εἰς ἀπομεμακρυσμένα σημεῖα τῆς Ἀττικῆς.—ὕπο Λακεδ., ἐκ τῆς Δεκελείας.—ὕπο τῶν φίλων ὑπο τῶν ἰδικῶν μας στρατιωτῶν.—δίκτην δίδωμι ὑπέρ τινος τιμωροῦμαι διὰ τι.—ἄλλως τε καὶ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας καὶ: καὶ μάλιστα.—ὄτι, αἰτλγκ.—ἄπρατος ἀπόλητος.—πλεῖν = πλέον.—ἐξέκοπτον, οἱ ἄνθρωποι ἐκκόπτω ἐκρίζωνω.—ἐν ᾧ (δηλ. χρόνῳ) ὅτε.—ὄσφ καθόσον.—τῶν τ. ἐπιμελεῖσθε, ἴδιον ἔργον τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἦτο νὰ ἐπιθεωροῦν καθ' ἕκαστον μῆνα τὴν κατάστασιν τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν δι' ἐπιμελητῶν, τοὺς ὁποίους ἐξ ἑαυτῶν ἐξέλεγον.—δασὺς κατάφυτος.—ὄντα, ἡ μτχ. κατηγορητ. ἐκ τοῦ ἐπίστασθε.—ἴδια ἐλάαι ἐλαῖαι ἰδιωτικά, ἀνήκουσαι εἰς ἰδιώτας· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς μορίας, αἱ ὅποσαι ἦσαν δημόσιαι.—ἡ γῆ φιλή γεγένηται ἀπομένει ἡ γῆ ἀπογυμνωμένη (ἄνευ δένδρων).—τῶν αὐτῶν... κεκτημένων ἐνᾧ οἱ αὐτοὶ ὑπῆρξαν ἰδιοκτῆται.—δίκτην λαμβάνω παρά τινος τιμωρῶ τινα.—διὰ παντὸς τοῦ χρόνου καθ' ὅλην (αὐτὴν) τὴν χρονικὴν περιόδον (δηλ. καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ).—ἀφήμί τινα τῆς αἰτίας ἀπαλλάσσω τινα τῆς κατηγορίας.—ἦ που βεβαίως.—ἄφ' ὑμῶν ἐκ μέρους σας· νὰ συναφθῇ μὲ τὸ ἀζημίους γενέσθαι.

§ 9-10. ἀλλὰ γὰρ ἀλλ' ὅμως.—πρὶν... γενέσθαι, τὸ γίγνομαι ἐπὶ χρόνου: παρέρχομαι, περνῶ.—ἀπομισθῶ = ἐκμισθῶ (§ 4).—ἐπι Πυθοδώρου ἄρχ., τὸ 404/3.—τρίτῳ ἔτει... ἐνιαυτὸν = τρίτῳ ἔτει... ἐμισθώσατο καὶ εἰργάσατο ἐνιαυτὸν.—μισθοῦμαι τι λαμβάνω κάτι ἐπὶ μισθώματι (: μὲ ἐνοίκιον).—ἐργάζομαι καλλιεργῶ.—ὁμοίως ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις (δηλ. οὔτε ἰδίαν ἐλάαν οὔτε μορίαν οὔτε σηκὸν παραλαβῶν).—μοι χάριν ἐμοῦ: παρακαλῶ.—ἴτε, ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς παρισταμένους μάρτυρας, οἱ ὅποιοι ἀναβάντες ἐπὶ βάλθρου, κειμένου πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος, ἐπιβεβαιοῦν τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου.

§ 11. ἐξήκει παρῆλθεν.—ἐπὶ Σουινιάδου ἄρχ., τὸ 397/6.—ὁ ὕστερον ἐργαζόμενος ὁ τελευταῖος καλλιεργητής.

§ 12-13. ἐν τῷ τέως χρόνῳ μέχρι τοῦδε.—ὄσοι φάσκοιεν = εἶ τινες φάσκοιεν = ὁσάκις τινὲς ἔλεγον.—δεινὸς σῶφρων.—ἀκρι-

βῆς ἀκριβῶς ὑπολογίζων, προνοητικός.—εἰκῆ ἄνευ ὑπολογισμοῦ.—
 ἀλογίστως ἀπερισκέπτως.—ἡγανάκτουν ἄν, ἐδῶ ὁ πρτκ. μετὰ τὸ ἄν
 δηλοῖ τὸ κατ' ἐπανάληψιν συμβαῖνον εἰς τὸ παρελθόν : ἡγανάκτουν.—
 εὐλογοῦμαι ἐπαινοῦμαι.—σκοπεῖν ἄν = ὅτι ἐσκόπου ἄν· σκοπῶ
 ἐξετάζω, ὑπολογίζω.—ὅ τι (ἄν) κέρδος ἐγίγνετο τῷ ἀφανίσαντι
 ποῖον κέρδος θὰ εἶχεν ἐκεῖνος ποῦ θὰ κατέστρεφε (σηκόν).—περι-
 ποιῶ = σώζω διατηρῶ, δὲν καταστρέφω.—τί ἄν διεπραξάμην τί
 θὰ ἐκέρδιζα.—λαθῶν ἐὰν ἔμενα ἀπαρατήρητος, ἐὰν δὲν μ' ἔβλεπε
 κανείς.—ὑβρις ὑπεροψία, αὐθάδεια, ἀφοβία.—εἰκός (δηλ. ἐστὶ), δι-
 καιον, πρέπον εἶναι.—οὕτω ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως.—ἀντιδικος,
 ἐδῶ : κατήγορος.—ἐκ τούτων σύμφωνα μετὰ αὐτὰς τὰς σκέψεις, με-
 αὐτοὺς τοὺς ὑπολογισμοὺς (ποῦ ἀνέφερα προηγουμένως).—ἀποφαίνω
 ἀποδεικνύω.

§ 14. οὗτος, ὁ κατήγορος.—ὑπὸ πενίας διὰ ν' ἀνακουφίσω τὴν
 πενίαν μου (μετὰ τὸ ἀσήμαντον κέρδος ποῦ θὰ μοῦ παρεῖχεν ἢ πώλησις
 τῶν ξύλων).—τοῦ σηκοῦ ὄντος ἐὰν ὁ σηκός ὑπῆρχεν (ἐν τῷ κτή-
 ματι).—ἀμπέλοις ἐμποδῶν ἦν (ὁ σηκός) παρημποδίζεν ὁ σηκός
 τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κλημάτων.—οἰκίας ἐγγύς (ἦν ὁ σηκός), ὥστε
 ν' ἀσχημίζῃ αὐτήν.—ἄπειρος (ἦν) τῶν παρ' ὑμῖν κινδύνων δὲν
 ἤξευρα τοὺς κινδύνους ποῦ θὰ διέτρεχα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας.—
 πολλὰς ἄν..., τὸ ἄν καὶ εἰς τὸ ἀποφῆναιμι καὶ εἰς τὸ γενομέ-
 νας=ἀποφῆναιμι ἄν, ὅτι πολλὰί... ἐγένοντο ἄν.

§ 15 - 16. μεθ' ἡμέραν ἐν καιρῷ ἡμέρας.—ἐξέκοπτον, κατὰ τοὺς
 ἰσχυρισμοὺς τοῦ κατηγόρου.—ὥσπερ οὐ δέον (αἰτ. ἀπόλ.) ὡσὰν νὰ
 μὴ ἦτο ἀνάγκη.—αἰσχροὺν ἦν ἦτο ἐπονείδιστον, ἔφερεν ἐντροπὴν (ὡς
 σημεῖον ἐλαχίστης φιλοκερδεῖας).—ἴσως ἄν τις ἡμέλησε τῶν πα-
 ριόντων ἴσως τις δὲν θὰ ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει τοὺς διερχομένους δια-
 βάτας (δηλ. τὰς κατηγορίας τῶν διαβατῶν ὡς ἀσημάντους προκειμένου
 περὶ αἰσχροῦ μόνον πράγματος).—ζημία, ἐδῶ : τιμωρία, ποινή.—
 ἄθλιος δυστυχής.—σύνοιδά τι γνωρίζω τι, εἶμαι ἐν γνώσει τίνος.—
 ἐξημάρτανον, οἱ δοῦλοι.—ἐπ' ἐκείνοις ἦν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκεί-
 νων ἦτο.—τιμωροῦμαι ἐκδικοῦμαι.—ἐλευθέρους γενέσθαι, οἱ δοῦ-
 λοι ἐτύγχανον τῆς ἐλευθερίας των, ἐὰν μήνυσίς τις παρ' αὐτῶν κατὰ τοῦ
 κυρίου των ἀπεδεικνύετο ἀληθής.

§ 17. οἰκέτης δοῦλος.—παρίσταται μοι μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν

νοῦν.—**τοσοῦτων μεμισθωμένων καὶ ἀπάντων συνειδότην ἐνῶ** τόσοι πολλοὶ μισθωταὶ ὑπῆρξαν καὶ ὅλοι ἐγνώριζον (ὅτι ἐν τῷ κτήματι ὑπῆρξε σηκός).—**προθεσμίας οὐδεμιᾶς οὔσης...**, προσδιορίζει αἰτιολογικῶς τό : **προσῆκον** (αἰτ. ἀπόλυτος) **ὁμοίως ἅπασιν** κτλ. ἐνῶ ὁμοίως ἐνδιεφέροντο ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶχον καλλιεργήσει τὸ κτήμα, νὰ εἶναι σῶος (νὰ διατηρῆται) ὁ σηκός, διότι οὐδεμία προθεσμία ὑπῆρχε διὰ τὴν δικαστικὴν δίωξιν τῆς πράξεως (διότι δὲν παρεγράφετο αὐτὸ τὸ ἔγκλημα).—**ἀπολύω τινὰ ἀπαλλάσσω τινὰ** (ἀπὸ τῆν κατηγορίαν).

§ 18. **εἰ... καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην ἐάν... ἐκάνονίζα** καὶ αὐτὰ (ἐλάμβανα δηλ. τὰ μέτρα μου καὶ ὡς πρὸς τοὺς μισθωτάς, συνεννοούμενος μὲ αὐτοὺς διὰ τὴν ἀπόκρυψιν τῆς καταστροφῆς τοῦ σηκοῦ).—**ἀλλήλων, ἐκ τοῦ ταῦτα.**—**ἀποκρύπτομαι** κρύπτω (μέσα μου) ἀπὸ τοὺς ἄλλους.—**εἰδέναι**, τὸ ἀπρμφ. ἐδῶ δηλοῖ τὸν σκοπόν.—**διάφοροι περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὄντες** εἶναι ἐχθροὶ ὡς πρὸς τὰ συμφέροντά μου (καθ' ἐκάστην δηλ. φιλονικιοῦν μὲ ἐμὲ διαμφισβητοῦντες τὰ ὅρια ἢ ἄλλο τι τῆς ιδιοκτησίας μου).

§ 19. **οὐς, ἀντικμ. τοῦ παρασχέσθαι.**—**τούτον**, δηλ. τὸν κατήγορον.—**οὕτως** ἔτσι ἀπερισκέπτως.—**τὰ πρέμνα**, ἐδῶ=τὸν σηκόν· **πρέμνον** κυρ. : κορμός, στέλεχος (δένδρου).—**ἀνατίθεμαι** φορτώνω (ἐδῶ : ἐπὶ τῆς ὑπὸ βοῶν συρομένης ἀμάξης).—**ῥῆχτο**, πρτκ. μὲ σημ. ἀορ. τοῦ οἴχομαι ἔχω ἀπέλθει· **ῥῆχτο ἀπάγων τὰ ξύλα** ἐπῆρε τὰ ξύλα καὶ ἔφυγε.

§ 20 - 22. **τότε**, ὅτε δηλ. ἐγίνετο τὸ ἔγκλημα.—**παρακαλῶ** προσκαλῶ.—**μάρτυρας**, κτγρμ.—**ὑπολείπω** ἀφήνω.—**ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ** διὰ τούτου τοῦ τρόπου.—**ἦσθα ἂν τετιμωρημένος=ἐτετιμώρησο ἂν.**—**πράττω ἕνεκά τινος** ἐνεργῶ πρὸς τὸ συμφέρον τινός.—**πλεῖστον (ἀργύριον)** πλεῖστα χρήματα.—**ὑπὸ ἕνεκα.**—**δύναμις** πολιτικῆ ἐπιρροή.—**σοι**, δτκ. χαριστικ.—**τοὺς ἐννέα ἄρχοντας**, ἐδῶ προφανῶς ἐννοεῖ μόνον ἓνα ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, τὸν ἄρχοντα βασιλέα, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγετο ἢ ἐξέτασις τούτου τοῦ ζητήματος.—**ἐπάγω τὸν ἄρχοντα** ὀδηγῶ τὸν ἄρχοντα εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος, ἵνα ἰδίως ὁμμασιν ἴδῃ αὐτό.—**τινάς**, ἐπέξῃγησις τοῦ ἄλλους.—**οἱ ἐξ Ἀρείου πάγου οἱ Ἀρεοπαγῖται.**—**ἂν συνήδεσαν** θὰ ἀνεγνώριζον, θὰ ἐπέθοντο.—**διαγιγνώσκω**, ἰδ. § 2 - 3 (σελ. 37).

§ 23. **καὶ ταύτην ζημίαν**=καὶ τοῦτο (δηλ. τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ μάρτυρας) **ζημίαν**.—**ἐμοὶ τοῦτο ζημία γίγνεται** τοῦτο καταλογίζεται εἰς βάρους μου.—**θαυμάζω τινὸς παραξενεύομαι** μέ τινα.—**συκοφαντῶν** ἕνας συκοφάντης (ὅπως ὁ κατήγορος).—**ἀπορῶ τινος** ἔχω ἔλλειψιν, στεροῦμαι τινός.

§ 24. **ἐν τῷ πεδίῳ**, νοεῖται ἡ μεγάλη πεδιάς τῶν Ἀθηνῶν ἢ διαρροσμένη ὑπὸ τοῦ Κηφισοῦ.—**πυρκαϊαί**, ἐδῶ: κορμοὶ καεισῶν μορίων (ἢ γεν. μορίων καὶ ὄχι μοριῶν, ὡς ἐπίθ.).—**καὶ ἐπεργάσασθαι** καὶ τὸν ἱερὸν χῶρον τούτων νὰ καλλιεργήσω.—**ὄσωπερ** καθόσον.

§ 25 - 26. **οὕτω περὶ πολλοῦ ποιῶμαι τι ἀποδίδω** τόσην μεγάλην σπουδαιότητα (σημασίαν) εἰς τι.—**καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν** καὶ προσέτι τὴν περιουσίαν μου.—**μάρτ. τούτων**, δηλ. τῆς διαγωγῆς μου ὡς πρὸς τὰς μορίας.—**ἐπιμελουμένους** (δηλ. τῶν μορίων) οἱ ὅποιοι ἐπιθεωρεῖτε τὰς μορίας (διὰ τῶν ἐπιμελητῶν· ἰδ. § 6 - 8).—**ἐπιγνώμονες**, οὗτοι ἴδιον ἔργον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχαν νὰ ἐξακριβώσουν τὸ ποσὸν τοῦ ἐπὶ τῶν μορίων καρποῦ, ἵνα εὐρίσκηται ἀσφαλῆς κάπως βάσις διὰ τὴν πώλησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως· τοὺς ἐπιγνώμονας ἐξέλεγον οἱ Ἀεροπαγῖται ἐξ ἑαυτῶν.—**ἐργάζομαι**, ἰδ. § 9 - 10.—**περὶ τὰς μορίας**, δηλ. τὰς κατεστραμμένας.—**χωρία** γαῖαι, χῶροι.—**ἐζημίωσέ με ὡς ἐργαζόμενον τά...** ἡ καλλιεργεῖα τοῦ πλησίον τῶν σηκῶν χώρου ἀπηγορεύετο ἐπὶ ποινῇ προστίμου· ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.—**μικρὰς ζημίας**, ἐννοεῖ τὴν χρηματικὴν ποινήν, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλλεν ὁ Ἄρειος πάγος εἰς ἐκεῖνον, ὅστις εὐρίσκετο ἔνοχος καλλιεργείας τοῦ πλησίον τοῦ σηκοῦ χώρου.—**τοὺς περὶ τοῦ σώματος κινδύνους** τοὺς κινδύνους τοὺς ἀπειλοῦντας τὴν (πολιτικὴν) ὑπαρξίν μου, τὸ ἀτομόν μου· ποῖοι κίνδυνοι ἠπειλοῦν τὸν κατηγορούμενον, ἐὰν κατέστρεφε μορίαν ἢ σηκόν;—**οὕτω περὶ οὐδενὸς ἠγοῦμαι** ἀποδίδω τόσην μικρὰν σημασίαν εἰς τι.—**τὰς πολλὰς ἔλαας**, τὰς ἐν § 24 μνημονευθείσας μορίας.—**μᾶλλον** εὐκολώτερον· διατί; (§ 24).—**οὕτω θεραπεύω τινὰ** τόσον πολὺ μεριμνῶ περὶ τινος.—**λαθεῖν (με)** ἐξορῶξαντα νὰ ἐκριζῶσω χωρὶς νὰ με ἴδουν.

§ 27. **κρεῖττον** συμφερότερον, ἀκινδυνότερον.—**ὡς τότε δυνάμενος** ὡς ἐὰν τότε (δηλ. ἐπὶ τῶν τριάκοντα) εἶχα (πολιτικὴν) ἐπιρροήν (καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠδυνάμην νὰ παρανομήσω).—**ὡς νῦν διαβεβλημένος** ὡς ἐὰν τώρα (δηλ. ἐπὶ τῆς δημοκρατίας) ἔχω διαβληθῆ (καὶ

ὡς ἐκ τούτου ὀφείλω νὰ εἶμαι προσεκτικός).—**μᾶλλον ἐξῆν**, διότι ἐπὶ τῶν τριάκοντα οὐδεμία δικαστικὴ ἀρχὴ ὑφίστατο, ἰδίως δὲ ὁ Ἄρειος πάγος εἶχε καταλυθῆ.

§ 28. **ἦν**, ἀ' προσώπου.—**κακόνους εἰμί τινα** διάκειμαι δυσμενῶς (ἐχθρικῶς) πρὸς τινα, εἶμαι ἐχθρὸς τινος.—**περιέχει**, δηλ. τὸ **χωρίον** περιέχω περιβάλλω.—**ἄερκτόν ἐστι** δὲν εἶναι περιφραγμένον.—**κάτοπτος** δυνάμενος νὰ παρατηρηθῆ, ὄρατός.

§ 29. **δεινὸν παράδοξον**.—**ἐπεργάζομαι** καλλιερῶ ἱερὸν χῶρον.—**καθίστημί τινα εἰς κίνδυνον** εἰσάγω τινὰ εἰς δίκην.—**ἐπιμελητῆς ἡρημένος**, δηλ. ὑφ' ὑμῶν, τῶν Ἀεροπαγιτῶν.—**ἀπογράφω** κατηγορῶ (ἐγγράφως).

§ 30 - 31. **πιστὸς ἀξιόπιστος**.—**περὶ ὧν αὐτοὶ σύνιστε** περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε ἀκριβῶς.—**τὰ τοιαῦτ'...** = **ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων τὰ τοιαῦτα** ἀνασχέσθαι, ἀόρ. β' ἀπρμφ. τοῦ **ἀνέχομαι**. ὁ ἀόρ. ἐν τῇ ὀριστικῇ ἡνεσχόμην ἠνέχθη.—**ἐνθυμοῦμαι ἔκ τινος** λαμβάνω τι ὑπ' ὄψει.—**ἐκ τῶν εἰρημένων**, δηλ. ὑπ' ἐμοῦ.—**καὶ ἡ ἄλλη πολιτεία** καὶ προσέτι ἡ διαγωγὴ μου ὡς πολίτου.—**καὶ τρ. καὶ εἰσφ. εἰσφέρων καὶ χ.**, εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκτὸς τῶν τακτικῶν φόρων, τοὺς ὁποίους κατέβαλλον οἱ πολῖται, ἐπεβάλλοντο καὶ πρόσθετοι χρηματικαὶ ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς πλουσιωτέρους ἐξ αὐτῶν, ὀριζομένους ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἀρχόντων ἢ τῶν φυλῶν· αἱ ὑποχρεώσεις αὐταὶ ἐκαλοῦντο **λητουργία**· ἡ δαπανηροτέρα ὅλων τῶν λητουργιῶν ἦτο ἡ **τριηραρχία**· ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὑπεχρεοῦτο εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους νὰ ἐξοπλίσῃ μίαν τριήρη, τὴν ὁποίαν παρελάμβανε παρὰ τῆς πόλεως· ἡ **εἰσφορὰ** ἦτο φόρος ἔκτακτος ἐπιβαλλόμενος ἐν καιρῷ πολέμου πρὸς πολεμικὰς παρσκευάς· ἡ δὲ **χορηγία** συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ χοροῦ τοῦ προοριζομένου διὰ τὰς τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἢ τὰς θρησκευτικὰς ἐφορτάς.—**τᾶλλα λητουργῶν**, ὡς ἄλλαι λητουργίαι ἀναφέρονται ἢ **γυμνασιαρχία**, ἡ **ἀρχιθεωρία** καὶ ἡ **ἐστίασις**· καὶ ἡ μὲν **γυμνασιαρχία** συνίστατο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς καταβολὴν τῆς δαπάνης διὰ τὸν ἐξωραϊσμόν τοῦ διὰ τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας προωρισμένου χώρου καὶ διὰ τὴν ἐκγύμνασιν καὶ διατροφὴν τῶν ἀθλητῶν· ἡ **ἀρχιθεωρία** εἰς τὴν ἀναδόχην τῆς δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὰς **θεωρίας**, τὰς ἐπισημοῦς

δηλ. ἀντιπροσωπείας τῆς πόλεως, τὰς ἀποστελλομένας εἰς τὰς τέσσαρας μεγάλας ἐθνικὰς ἐορτὰς καὶ εἰς τὴν Δῆλον καὶ εἰς ἄλλους ἱεροὺς τόπους· ἡ δὲ ἐστίασις ἦτο ἡ κατὰ διαφόρους ἐορτὰς παράθεσις δεῖπνου ὑπὸ τοῦ ἐστιάτορος εἰς τοὺς φυλέτας αὐτοῦ.—οὐδενὸς ἦττον πολυτελῶς τῶν πολιτῶν με ἐλευθεριότητα (γενναιοδωρίαν) ὄχι ὑλιγωτέραν ἀπὸ οἰονδήποτε ἐκ τῶν συμπολιτῶν μας.

§ 32 - 33. ταῦτα = ταῦτας τὰς λητουργίας.—μετρίως ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ (δαπανῶν δηλ. ὅ,τι ἦτο νόμιμον).—περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας προσέτι περὶ τῆς περιουσίας μου.—ἐπικίνδυνον, ἐννοεῖ τοὺς δικαστικούς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους οὐδεὶς θὰ ἐνήγγεν αὐτόν, ἐὰν δὲν ἐλητούργει προθύμως.—πράξας = εἶ ἔπραξα.—καθίστημι ἑμαυτὸν εἰς κίνδυνον ἐκθέτω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς κίνδυνον (δηλ. εἰς δικαστικὴν δίωξιν).—τοῖς μεγάλοις, οἵτι εἶναι αἱ ὑπ' ἐμοῦ μετέλλην ἐλευθεριότητα ἐκτελεσθεῖσαι λητουργίαι.—τεκμηρίοις, κτηρμ' τεκμηρία ἀποδείξεις.—περὶ τῶν μεγάλων προκειμένου περὶ τῶν μεγάλων (δηλ. περὶ φυγῆς καὶ δημεύσεως τῆς περιουσίας).—περὶ ὧν = ταῦτα, περὶ ὧν.—περὶ ὧν κατηγορεῖ = (ταῦτα) ἃ κατηγορεῖ.

§ 34 - 35. βασανίζειν, οἱ δοῦλοι ὡς μάρτυρες ἐγίνοντο δεκτοὶ μόνον εἰς τὰς φονικὰς δίκας· εἰς τὰς λοιπὰς, διὰ τὸ εἶναι αἱ καταθέσεις τῶν ἀξιόπιστοι, ἔπρεπεν οὗτοι νὰ ὑποβληθῶν εἰς βάσανον.—ἰσχυρὸς ἀσφαλῆς.—οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσι ἰσχυρίζομενος, ὅτι κανὲν ἀξιόπιστον δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς δούλους· ὅτι οἱ δοῦλοι διόλου δὲν εἶναι ἀξιόπιστοι.—περὶ αὐτῶν προκειμένου περὶ αὐτῶν.—κατηγοροῦσι (=καταγορεύουσι) μαρτυροῦν καθ' ἑαυτῶν, ὁμολογοῦν τὸ ἐγκλημὰ των.—κατειπόντες, ἀφ. β' μτχ. τοῦ καταγορεύω μαρτυρῶ ἐναντίον τινός.—τῶν παρόντων κακῶν, δηλ. τῶν βασάνων (μαστιγώσεων, στρεβλώσεων κ.τ.τ.).

§ 36 - 37. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅμως.—σύννοϊδα ἑμαυτῷ συναισθάνομαι (ἐδῶ : τὴν ἐνοχὴν μου).—τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν (ὕμᾶς), δηλ. ὅτι οὗτος συναισθάνεται ὅτι ἀδίκως κατηγορεῖ.—ἄλλως τε καί, ἰδ. § 6 - 8 (σελ. 38).—εἰ ἔλεγον, οἱ δοῦλοι.—ἐξεγένετο = ἐξῆν.—τούτῳ εἰ μὴ ὡμολόγουν ἐὰν δὲν ἐβεβαίωνον (οἱ δοῦλοι) τοὺς λόγους τούτου.—οὐδεμιᾶ (ἂν) ζημία ἐνοχος ἦν, ἐὰν ἐκ τῆς βασάνου τῶν δούλων ἀπεδεικνύετο, ὅτι ὁ κατήγορος ψευδῶς κατηγορεῖ, εἰς οὐδεμίαν οὗτος τιμωρίαν ὑπέκειτο· ὑπεχρεοῦτο μόνον, ἐὰν οἱ δοῦλοι ἐβλάπτοντο

κατὰ τὴν βάσανον, νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν δεσπότην αὐτῶν.—πρὸς ἑμοῦ πρὸς τὸ συμφέρον μου.

§ 38. ἐνθυμοῦμαι σκέπτομαι.—οἷς εἰς τούτους, διὰ τοὺς ὁποίους.—εἰκός (ἐστὶ) μᾶλλον πιθανώτερον εἶναι.—ἀκινδύνως, πρβλ. § 37 «οὐδεμιᾶ ζῆμία ἔνοχος ἦν».—ἔργον μετὰ τοσούτου κινδύνου πρᾶξις συνεπαγομένη τόσον μεγάλον κίνδυνον.—βοηθῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως προστατεύω τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως.

§ 39 - 40. γινώσκω σχηματίζω τὴν γνώμην.—ὄσω οἱ τοιοῦτοι... = ὄσω ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοί εἰσιν οἱ τοιοῦτοι τῶν κινδύνων, τοσούτω... μάλιστα ὅσον σοβαρώτεροι καὶ ἐπικινδυνότεροι εἶναι οἱ τοιοῦτοι δικαστικοὶ ἀγῶνες, τόσον περισσότερον...—φεύγουσι ζητοῦν ν' ἀποφύγουν (δίδοντες χρήματα εἰς τοὺς κατηγοροῦς).—οὐκ ἤξιουν, δηλ. φεύγειν· οὐκ ἀξιώ δὲν κρίνω ἄξιον τοῦ ἑαυτοῦ μου (ἀξιοπρεπές).—διηλλάγην, ἀόρ. β' πθηκ. με μέσσην σημ. τοῦ διαλλάττομαι συμφιλῶνομαι, συμβιβάζομαι.—τοιούτους, ὅπως τὸν Νικόμαχον.—ἐπιπέμπω τινά τινα ἐξαπολύω, ἐξερεθίζω τινὰ ἐναντίον τινός.

§ 41. ἄθλιος, ἰδ. § 15 - 16 (σελ. 39).—εἰ φυγᾶς... καταστήσομαι (κατασταίην) ἐὰν ἤθελον ἐξορισθῆ.—ἄπαις μὲν ὦν..., ἐρήμου δὲ... γενομένου..., μητρὸς δὲ... οὔσης..., πατρίδος δὲ... στερηθεὶς αἰτίαις, αἱ μτχ. αἰτλγκ.: διότι δὲν ἔχω παιδιὰ, εἶμαι μόνος, τὸ σπίτι μου θὰ ἡρημώνετο, ἡ μητέρα μου θὰ ἐστερεῖτο τῶν πάντων (: δὲν θὰ εἶχε κανένα πόρον) καὶ ἐγὼ δι' αἰσχροτάτας κατηγορίας θὰ ἐστερούμην (μιᾶς) τοιαύτης (: μιᾶς τόσον ὠραίας) πατρίδος.—νεναυμαχηκῶς... μεμαχημένος... παρασχών, μτχ. ἐνδοτικά.

§ 42 - 43. ἀλλὰ γάρ, ἰδ. § 9 (σελ. 38).—ἐνθάδε, δηλ. ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἐνθα δὲν ἐπετρέπετο παρέμβασις ἐκ τοῦ θέματος.—ὄ τι δεῖ τίς ἢ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει.—διαγινώσκω, ἰδ. § 2 - 3 (σελ. 37).—ὄτου, ἀναφρκ. ἀντων. πτ. γνκ. γένους οὐδ. (ὄ τι, γνκ. οὔτινος ἢ ὄτου)· ὄτου ἔνεκα τίνος, διατὶ.—παραγενέσθαι, δηλ. κατὰ τὸ ἐγκλημα.

2. ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ

§ 1. οὐ πολλοῦ δέω δὲν χρειάζομαι πολὺ, δὲν μοῦ λείπει πολὺ, σχεδόν.— χάριν ἔχω τινὶ χρεωστῶ χάριν εἰς τινα, εὐχαριστῶ τινα.— ὁ ἀγών, ἰδ. 1, § 2 - 3 (σελ. 37).—πρόφασις αἰτία, ἀφορμή.—ἐφ' ἧς ἐπὶ τῆς ὁποίας στριζόμενος.—ἐπιδείκνυμι ἀποδεικνύω.—ἄξιον οὕτως ὥστε νὰ εἶμαι ἄξιος.—κίνδυνος δικαστικός ἀγών, δίκη.

§ 2 - 3. καίτοι καὶ ὅμως.—ἀποσχέσθαι, ἀόρ. β' ἀπρμφ. τοῦ ἀπέχομαι ἀπέχω ἂν ἀποσχέσθαι = ὅτι ἀπόσχοιτο ἂν.—πονηρία κακία, κακὴ πράξις.—τιμωρεῖται ζητεῖ νὰ ἐκδικηθῇ.—πώποτε ποτὲ ἕως τώρα.—χρῶμαι τινι φίλω ἔχω τινὰ φίλον.—χρῶμαι συμφορᾷ περιπίπτω εἰς συμφορὰν.—δυστύχημα ἐλάττωμα, βλάβη.—ἐπιτηδεύματα ἀρεταί.—ἰῶμαι θεραπεύω ἐδῶ : ἐξουδετερώνω, καλύπτω.—ἐξ ἴσου (= ἴσην) τῇ συμφορᾷ ὁμοίαν μὲ τὸ σῶμα ποῦ ἔχει τὴν συμφορὰν.—καὶ τὸν ἄλλον βίον, δηλ. τὸν ἠθικόν.—διάξω, δηλ. ὁμοίως πρὸς τὸν σωματικόν βίον.—διοίσω, μέλλ. τοῦ διαφέρω.

§ 4 - 5. ὑπὲρ ὧν = περὶ ὧν.—ὡς ἂν οἶόν τε, δηλ. ἦ.—διὰ βραχυτάτων (λόγων) συντομώτατα.—τὸ ἀργύριον τὸ χορηγούμενον (εἰς τοὺς ἀδυνάτους) χρηματικὸν βοήθημα, τὸ ἐπίδομα.—τῷ σώματι δύναμαι σωματικῶς εἶμαι δυνατὸς (ἰσχυρός).—τεκμηρίοις, κτγρμ. τεκμήρια ἀποδείξεις.—ἐν τῇ τέχνῃ = ἐκ τῆς τέχνης.—σύνειμί τινι συναναστρέφομαί τινα.

§ 6. βίος πόρος ζωῆς, τὰ μέσα πρὸς ζωὴν, περιουσία.—τυγχάνει, δηλ. ὧν.—τρίτον ἔτος τουτὶ ἐδῶ καὶ τρία ἔτη νὰ συναφθῇ μὲ τὸ τελευτήσασαν (δηλ. τὸν βίον).—θεραπεύω περιποιῶμαι (κατὰ τὸ γῆρας), γηροκομῶ.—ὠφελῶ βραχεία παρέχω βραχεῖαν ὠφέλειαν, μικρὰ κέρδη.—χαλεπῶς ἐργάζομαι μὲ κόπον ἐξασκῶ.—τὸν διαδεξόμενον ἐκείνον, ὅστις μέλλει νὰ διαδεχθῇ, νὰ συνεχίσῃ (διὰ λογαριασμόν μου) ἔννοεῖ δοῦλον παλούμενον συνήθως ἀντὶ 5 - 6 μῶν.—κτήσασθαι ν' ἀποκτήσω (δι' ἀγορᾶς), ν' ἀγοράσω.—γίγνομαι ὑπὸ τινι περιέρχομαι ὑπὸ τὸ κράτος (τὴν ἐξουσίαν) τινός : περιπίπτω εἰς τι.

§ 7 - 8. ἔστιν = ἔξεστιν.—ἐρρωμένος (πθτκ. πρkm. μετχ. τοῦ

ρώννυμι) ὡς ἐπίθ. : δυνατός, ἀκμαῖος.—πρεσβ... ἀφέλησθε = ἀφέλησθε (ἐμὲ) γιγνόμενον πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον.—περὶ τοὺς εἰς τοὺς.—κακὸν σωματικὸν ἐλάττωμα, ἀναπηρία.—ἐλεεινὸς ἄξιος οἴκου, ἀξιολύπητος.—ἀγρίως ἀποδέχομαι τινα δεικνύομαι σκληρὸς (ἀπάνθρωπος) πρὸς τινα.—οἱ ὁμοίως ἐμοὶ διακείμενοι ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἰδίαν μὲ ἐμὲ κατάστασιν.—ἀπλῆ ἢ συμφορὰ μόνη ἢ ἀναπηρία.—εἰ... φαινοίμην λαμβάνων ἐάν... φανερὰ ἐλάμβανον· ἀντὶ τῆς εὐκτ. φαινοίμην ἀνεμένετο ὀριστικὴ ἐφαινόμην (διότι πρόκειται περὶ βεβαίου πράγματος), ἀλλ' ἐτέθη ἢ εὐκτ. κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν ἐπομένην εὐκτ. ἀφαιρεθεῖην.—προσγίγνομαι προστίθεμαι.—εἰ... τοῦτ' ἀφαιρεθεῖην ἐάν ἤθελον στερηθῆ τοῦτου (τοῦ ἐπιδόματος).

§ 9. καθίσταμαι χορηγὸς τραγωδοῖς ὀρίζομαι χορηγὸς διὰ τραγωδοὺς (δι' ἀγῶνα τραγωδίας)· ἡ χορηγία ἦτο μία ἐκ τῶν λητουργιῶν· ἰδ. 1, § 30 - 31 (σελ. 42).—ἀντίδοσις (τῆς οὐσίας) ἀνταλλαγὴ τῆς περιουσίας· πρὸς ἀποφυγὴν ἀδικιῶν κατὰ τὴν ἐπιβολὴν λητουργιῶν ἐγένετο τὸ ἐξῆς : ἐάν τις ἐνόμιζεν, ὅτι τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς αὐτὸν λητουργίαν δίκαιον ἦτο ἄλλος πλουσιώτερος νὰ ἀναλάβῃ, εἶχε τὸ δικαίωμα οὗτος νὰ προκαλέσῃ τὸν πλουσιώτερον εἰς ἀντίδοσιν, δηλ. ἀνταλλαγὴν τῶν περιουσιῶν τῶν ἐκεῖνος τότε ὑπεχρεοῦτο ἢ νὰ ἀναλάβῃ τὴν λητουργίαν ἢ νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν περιουσίαν του πρὸς τὴν τοῦ προκαλοῦντος.—δεινὸν παράλογον.—πονηρὸς ἄθλιος (οἰκονομικῶς).

§ 10. ἵππικὴ (τέχνη) ἐπιδειξιότης (ἱκανότης) εἰς τὸ ἵππευειν.—μιμνήσκομαι τινος πρὸς τινα ἀναφέρω τι εἰς τινα.—οὐ πολὺς ὁ λόγος, δηλ. ἔσται.—δυστύχημα, ἰδ. § 2 - 3 (σελ. 45).—φιλοσοφῶ σκέπτομαι.—ὅπως πῶς.—ὡς ἀλυπότατα μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρους πόνους.—εἰς ἐγώ, δηλ. εἰμί.—ταύτην = τοῦτο (τὸ ἵππευειν).—ῥαστώνη (ῥᾶστος) εὐκολία, ἀνακούφισις.—ἐξευρίσκω ἐξετάζων εὐρίσκω, ἐπινοῶ.—εἰς τὰς διὰ τὰς.—τῶν ἀναγκαίων (ὀδῶν), γνκ. διαιρηκ.

§ 11-12. ὕβρις ὑπερηφάνεια (προερχομένη ἐξ εὐπορίας).—ἀστράβη, κυρ. : ἀναπαυτικὸν ἐπίσαγμα (σαμάρι)· ἔπειτα—ὅπως ἐδῶ—: ἡμίονος ἔχων τοιοῦτον ἐπίσαγμα.—ὀχοῦμαι ἵππεύω.—κτήσασθαι, ἰδ. § 6 (σελ. 45).—ὅτι ἐπειδὴ.—ἠτημένοι ἐζητημένοι, δανεισμένοι.—

δυνατός, ἐδῶ : ἰκανός σωματικῶς καὶ εὐπορος.—**μὴ κατηγορεῖν**, τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ κατωτέρω **χρησθαι**, ἐξαρτ. ἐκ τοῦ πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστι.—**οἷς... ἀμφοτέροις**, δηλ. τῷ ἵππῳ καὶ ταῖς βακτηρίαις.

§ 13 - 14. **διαφέρω τινός τινι ὑπερβαίνω** (ὑπερτερῶ) τινὰ κατὰ τι.—**κληροῦσθαι με τῶν ἐννέα ἀρχόντων** (γνκ. διαιρτκ.) νὰ ἐκλεχθῶ διὰ κλήρου μεταξὺ (ὡς εἶς ἐκ) τῶν ἐννέα ἀρχόντων· οἱ ἄρχοντες, ἰδίως οἱ ἀνώτεροι, ὤφειλον νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι πάσης σωματικῆς βλάβης.—**δήπου βεβαίως**.—**οἱ θεσμοθέται**, οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἐκαλοῦντο καταχρηστικῶς καὶ θεσμοθέται· εἰς τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ κλήρωσις τῶν ἀρχόντων.—**ἀλλὰ γὰρ ἀλλὰ δὲν θὰ γίνῃ τοῦτο· διότι**.—**εὐ ποιῶν καὶ καλὰ κάνει** (ποῦ δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν γνώμην μὲ σᾶς) : εὐτυχῶς.—**ὡσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης** ὡς ἐὰν ἡ συμφορὰ ἦτο ἐπικληρὸς κόρη· **ἐπικληρὸς** ἐκαλεῖτο ἡ μονογενὴς θυγάτηρ, ἡ ὁποία ὄρφανὴ γινομένη ἐκκληρονόμει ὅλην τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ ἡ ὁποία, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ ἡ περιουσία εἰς ξένην οἰκογένειαν, ὤφειλε νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν πλησιέστερον συγγενῆ της· ἂν δὲ πολλοὶ παρουσιάζοντο ἰσχυριζόμενοι, ὅτι ἦσαν πλησιέστατοι συγγενεῖς, ἐγίνετο δίκη.—**ἀμφισβητήσων**, δηλ. τῆς συμφορᾶς· **ἀμφισβητῶ τινος** διεκδικῶ τι, ἰσχυρίζομαι ὅτι ἀνήκει τι εἰς ἐμέ.

§ 15 - 16. **ὑβριστῆς ἀλαζών, θρασύς**.—**ἀσελγῶς διακείμενος = ἀσελγῆς** αὐθάδης.—**ὡσπερ** (μετὰ μτχ.) ὡς ἐάν.—**φοβερῶς ὀνομάζω** μεταχειρίζομαι φοβερὰς ὀνομασίας, λέξεις (ὅπως εἶναι αἱ λ. : **ὑβριστῆς, βίαιος, ἀσελγῆς**).—**ἀλλ' οὐ ταῦτα (= τοῦτο) ποιήσων = καὶ οὐ μέλλων ἀληθῆ λέγειν**.—**ἐὰν πάνυ πραόνως**, δηλ. ὀνομάσῃ· **πάνυ πραόνως (= πράως)** ὀνομάζω μεταχειρίζομαι πολὺ ἡπίας ἐκφράσεις.—**διαγιγνώσκω** διακρίνω.—**ἐκχωρεῖ** εἶναι δυνατόν.—**ὑβρίζω** φέρομαι ἀλαζονικῶς, αὐθαδῶς.—**οἱ ἀπόρως διακείμενοι** οἱ ἄποροι.—**τῶν ἀναγκαίων**, ἐξ ὀνομαστκ. τὰ ἀναγκαῖα τὰ ἀπαραιτήτα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.—**οἱ πιστεύοντες ταῖς ἑαυτῶν ῥώμαις** ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πεποίθησιν εἰς τὰς δυνάμεις των.—**οἱ χρώμενοι νέαις ταῖς διανοίαις** οἱ ἔχοντες νεανικὰ τὰ φρονήματα.

§ 17 - 18. **ἐξωνοῦμαι ἐξαγοράζω**.—**κίνδυνος** δικαστικὸς ἀγών.—**ἐξαμαρτάνουσιν ὁμοίως** ὁσάκις περιπίπτουν εἰς παράπτωμα ὁμοίως (ὡς καὶ οἱ νέοι).—**ἐπιτιμῶ τινι ψέγω, κατακρίνω τινά**.—**μηδέν, δηλ. κακόν**.—**ὑβρίζω**, ἐδῶ : βλάπτω, ἀδικῶ.—**ἔστιν** εἶναι δυνατόν.—

ἀμύνομαι ἀποκρούω.—τούς ὑπάρξαντας, δηλ. τῆς ὕβρεως ὑπάρχω τῆς ὕβρεως κάμνω ἀρχὴν τῆς ἀδικίας.—περιγίγνομαι τινος ὑπερισχύω τινός.—σπουδάζω σοβαρῶς ὀμιλῶ.—παίζω χωρατεύω, ἀστείζομαι.—κωμωδῶ διακωμωδῶ, περιπαίζω.—καλὸν σπουδαῖον κατόρθωμα.

§ 19 - 20. ὡς ἐμὲ πρὸς ἐμέ, εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου.—πονηρός=; (§ 2 «πονηρία»)—ἐπιβουλεύω τινὶ ἐπιβουλεύομαι τινα.—ἐνθυμοῦμαι σκέπτομαι.—οὐδὲν οὐδὲ ὀλίως.—δημιουργὸς τεχνίτης.—ἐθίζομαι (εἶθισμαι) συνηθίζω, ἔχω τὴν συνήθειαν.—προσφοιτῶ συχνάζω.—σκυτοτομεῖον ἐργαστήριον σκυτοτόμου, ὑποδηματοποιοῦ.—ὅποι ἂν τύχη, δηλ. προσφοιτῶν.—ἐγγυτάτω πλησιέστατα.—οἱ κατεσκευασμένοι οἱ ἐγκαθιδρυμένοι, οἱ ἔχοντες τὸ ἐργαστήριόν των.—καταγιγνώσκω τινὸς πονηρίαν θεωρῶ τινα (ὡς) κακόν.—ἀμουγέπου κάπου, εἰς κάποιον μέρος.

§ 21 - 23. ἀλλὰ γὰρ ἄλλ' ἀρκετὰ ταῦτα· διότι.—ὅ τι δεῖ τίς ἢ ἀνάγκη, διατὶ πρέπει.—ἀκριβῶς λεπτομερῶς.—ὕμιν, ἀνήκει εἰς τὸ ἐνοχλεῖν.—τῶν εἰρημένων, δηλ. ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ.—ὕπερ=περί.—τὰ μέγιστα τὰ οὐσιωδέστατα, τὰ σπουδαιότατα (δηλ. ἡ πενία καὶ ἡ ἀναπηρία).—σπουδάζειν περὶ τῶν φαύλων ὁμοίως τούτῳ νὰ δεικνύῃ τις προθυμίαν (ζῆλον) διὰ πράγματα τόσον ὀλίγον σπουδαῖα, ὅσον οὗτος νοοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀναπήρου λεχθέντα ἐν § 15 καὶ § 19.—διάνοια γνώμη.—οὐ μόνου, δηλ. τοῦ ὀβολοῦ.—μεταλαμβάνω τινὸς λαμβάνω μέρος ἐκ τινος, ἀπολαμβάνω τι.—τῶν ἐν τῇ πατρίδι, δηλ. ἀγαθῶν.—κοινῇ διὰ κοινῆς ἀποφάσεως.—ἀρχαί (δημόσια) ἀξιώματα.—δαίμων τύχη.—δειλαιὸς δυστυχής.—τῶν καλλίστων καὶ μεγίστων, δηλ. ἀγαθῶν (ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ δημοσίῳ βίῳ).—εἰ... ἀπεστερημένος εἶην, ἀντὶ ὀριστ. : εἰ... ἀπεστερημένος εἶμι (πρβλ. § 7 - 8 «εἰ... φαινομένην λαμβάνων») —προνοοῦμαι τινος λαμβάνω πρόνοιαν περὶ τινος.—ταύτη οὕτως.—τίθεμαι τὴν ψῆφον ψηφίζω, ἀποφασίζω.

§ 24 - 25. διὰ τί ἂν καὶ τύχοιμι τ. ὕμῶν; διατὶ ἄρα γε θὰ σᾶς εὔρισκα τοιούτους (δηλ. δυσμενεῖς πρὸς ἐμέ);—καθίσταμαι εἰς ἀγῶνα περιπλέκομαι εἰς δίκην.—ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν, διὰ τῆς πληρωμῆς μεγάλου προστίμου ἢ διὰ τῆς δημεύσεως τῆς περιουσίας.—πολυπράγμων ὁ ἀναμειγνύομενος εἰς πολλά, περίεργος, ραδιοῦργος.—φιλαπέ-

χθήμων ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμνη ἐχθρούς, φίλους.—**τοῖς ἄλλοις**, γένους οὐδ.—**τοιαύταις ἀφ.** τοῦ βίου τυγχάνω χρώμενος = τοιαύτας ἀφορμὰς τοῦ βίου κέκτημαι· ἀφορμὴ τοῦ βίου μέσα, κεφάλαιον πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.—**πρὸς τὰ τοιαῦτα** = ὥστε τὰ τοιαῦτα πράττειν = ὥστε ὑβριστῆς καὶ βίαιος εἶναι.—**γίγνομαι ἐν δυνάμει ἀποκτῶ δύναμιν** (πολιτικὴν), ἐπιρροήν.—**μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους μεθ' ὑμῶν τῶν δημοκρατικῶν.**—**ἔξδον**=εἰ καὶ ἔξῃν.—**μετ' ἐκείνων**, δηλ. τῶν τριάκοντα.—**ἀδεῶς** ἄνευ φόβου, ἐν ἀσφαλείᾳ (ὡς πτωχὸς ἀνάπηρος).—**πολιτεύομαι** διάγω ὡς πολίτης, ζῶ.

§ 26 - 27. **μὴ τύχοιμι ὑμῶν ὁμοίων** (= ὁμοίως δυσμενῶν) εἶθε νὰ μὴ σᾶς εὕρω ὁμοίως δυσμενεῖς.—**τοῖς πολλὰ ἡδίκηκόσι**= οἴων ἔτυχον ὑμῶν οἱ πολλὰ ἡδίκηκότες.—**τὴν αὐτὴν ψῆφον τίθεμαι ταῖς ἄλλαις βουλαῖς ψηφίζω** (ἀποφασίζω) οὕτως, ὅπως αἱ βουλαὶ προηγουμένων ἐτῶν.—**ὑπέχω εὐθύνας** λογοδοτῶ.—**οὕτως, ἐὰν δηλ. ψηφίσετε**, ὅπως αἱ βουλαὶ τῶν προηγουμένων ἐτῶν.—**γιγνώσκω κρίνω**, ἀποφασίζω.—**τούτων**, δηλ. τῶν δικαίων.—**ὑμῖν**, ἀνήκει εἰς τὸ ἔξω τὴν χάριν.—**τὴν χάριν** τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην.—**περιγίγνεσθαι τῶν ὁμοίων**=πειρᾶσθαι νικᾶν (ἐν δικαστηρίῳ) τοὺς ὁμοίους.

3. ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ

§ 1. πολλοί, νοοῦνται φίλοι τῶν σιτοπωλῶν.—ἐν τῇ βουλῇ, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον ἐγένετο ἡ καταγγελία κατὰ τῶν σιτοπωλῶν (ιδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον).—εἰ ὡς μάλιστα=εἰ τὰ μάλιστα καὶ ἂν ἀκόμη (ὅπερ ἀπίθανον).—ἀδικῶ παραβαίνω τοὺς νόμους.—οὐδὲν ἦττον οὐδὲ ὀλίγωτερον, ἐπίσης.—ποιοῦμαι τοὺς λόγους περὶ τίνος=κατηγορῶ τίνος.—ᾔθεν πόθεν, διὰ ποίους λόγους (αἰτίας).

§ 2. πρυτάνεις, οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ πεντήκοντα βουλευταί, οἱ ὅποιοι ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας προήδρευον τῆς βουλῆς.—ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν ἀφῆκαν (ἐπέτρεψαν) τὴν περὶ αὐτῶν (τῶν σιτοπωλῶν) κρίσιν (ἀπόφασιν) εἰς τὴν βουλὴν.—ὠργίσθησαν, ὑποκμ. : οἱ βουλευταί.—τῶν ρητόρων=τῶν βουλευτῶν.—ἄκριτος ὁ μὴ δικασθεὶς, ἀδικαστος.—οἱ ἔνδεκα, οὗτοι ἦσαν συναρχία ἀποτελουμένη ἐκ δέκα ἀνδρῶν κληρουμένων ἐξ ἐκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συνηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς· εἶχον δὲ οὗτοι τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ καὶ ἐμερίμων περὶ ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἐπιβαλλομένων σωματικῶν ποινῶν.—ζημιῶσαι, καθαρῶς τελκ. ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ παραδοῦναι· ζημιῶ τιμωρῶ.—δεινὸν ἐπικίνδυνον.—κρίνειν κατὰ τὸν νόμον, δηλ. διὰ παραπομπῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ἡλιαίαν· διότι ἡ βουλὴ εἶχε δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ ποινὴν μέχρι 500 δραχμῶν· ἐὰν δὲ τὸ ἔγκλημα ἀπῆτει μεγαλύτεραν ποινήν, εἰσήγε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς ἡλιαστικὸν δικαστήριον.—γιγνώσκω, ιδ. 2, § 27 (σελ. 49).

§ 3-4. ἐπεχείρουν, δηλ. τινὲς τῶν βουλευτῶν.—ὄτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις=ὄτε αὐτοὶ (οἱ σιτοπῶλαι) ἐκρίνοντο· πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ δευτέρα συνεδρίασις τῆς βουλῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφασίσθη νὰ παραπεμφθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν Ἡλιαίαν.—ἔργω ἐμπράκτως : διὰ τῆς στάσεως, τὴν ὁποίαν ἐτήρησα.—ἡσυχίαν ἄγω ἡσυχάζω, σιωπῶ.—βοηθῶ τοῖς νόμοις ὑποστηρίζω (ὑπερασπίζω) τοὺς νόμους.—ἡρξάμην, δηλ. κατηγορῶν τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ.—δεδιῶς τὰς αἰτίας, διασάφησις τοῦ τούτων ἔνεκα· αἰτίαι δέ: διαβολαί.

§ 5. **ἀνάβηθι**, δηλ. εἰς τὴν πλησίον τοῦ βήματος τοῦ ρήτορος κειμένην ἔδραν.—**σύ**, ἀποτείνεται πρὸς τὸν προϊστάμενον τῶν κατηγορουμένων σιτοπωλῶν.—**ἄλλο τι οὖν (νομίζεις) ἤ**; λοιπὸν δὲν...;—**ἄξιῶ** παραδέχομαι ὅτι εἶμαι ἄξιος.—**οἷς**, ὁ πληθ., διότι τό τι, εἰς ὃ ἀναφέρεται, περιληπτικόν.—**ἡ ζημία** ἢ προσήκουσα, ἢ νόμιμος τιμωρία.—**ἔγωγε** (δηλ. **ἄξιῶ ἀποθανεῖν**) μάλιστα.—**συνωνοῦμαι** συναγοράζω, ἀγοράζω μαζί με ἄλλους (συνεταιρικῶς).—**φορμός**, ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.—**ῶν**, καθ' ἕλξιν ἀντί: **οὓς**.—**ἔξειναι**, δηλ. **τινι συμπρίασθαι**.—**τῶν ἀρχόντων**, δηλ. **τῶν σιτοφυλάκων**· περὶ τούτων ἰδ. εἰσαγ. εἰς τὸν παρόντα λόγον.

§ 6. **ἀποψηφίσασθαι... καταψηφίσασθαι**, δηλ. **αὐτοῦ ἀποψηφίζομαι τινος ἀθρώνω τινά**.—**παρεσχόμεθα** ὑπεβάλομεν (ἐν τῇ ἐγγράφῳ κατηγορία).

§ 7. **ἀπαγορεύων φαίνεται** εἶναι φανερόν ὅτι ἀπαγορεύει: ρητῶς ἀπαγορεύει.—**κατὰ τῶν ἀρχόντων** ὡς πρὸς τοὺς ἄρχοντας.—**διὰ μακροτέρων** ἐκτενέστερον.

§ 8-9. **οὔτοι**, δηλ. οἱ σιτοπῶλαι.—**τὴν αἰτίαν**, δηλ. τοῦ **συνωνεῖσθαι**.—**εἰς ἐκείνους**, δηλ. τοὺς ἄρχοντας (τοὺς σιτοφύλακας).—**ἀναφέρω ἀποδίδω**.—**παρακαλῶ προσκαλῶ**.—**ἠρωτῶμεν**, δηλ. ἡμεῖς οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν β' συνεδρίασιν τῆς βουλῆς (§ 3).—**οἱ μὲν τέταρες...** "Ανυτος δέ, οἱ σιτοφύλακες τοῦ Πειραιῶς ἦσαν πέντε· ἐκ τούτων ὁ "Ανυτος ἦτο σιτοφύλαξ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ κατὰ τὸ παρόν.—**τίμιος** εἰς ὑψηλὴν τιμὴν, ἀκριβός.—**τούτων ὑπερβαλόντων ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς (= πρὸς ἀλλήλους) μαχομένων** ἐπειδὴ οὔτοι (οἱ σιτοπῶλαι) προσέφερον (εἰς τοὺς σιτεμπόρους) ἀνωτέραν τιμὴν καὶ ἐφιλονίκουν μεταξὺ των (περὶ τοῦ τίς θὰ πλειοδοτήσῃ).—**παρὰ τούτων**, δηλ. τῶν σιτοπωλῶν.—**ῶνουμένοις**, δηλ. τὸν σῆτον.—**ἄξιος** εὐθηγός.—**τούτους**, δηλ. τοὺς σιτοπῶλας.—**δεῖν**, ἐκ τοῦ ἔλεγε.—**ὀβολῶ** κατὰ ἓνα ὀβολόν.—**κατατίθεμαι ἀποθηκεύω**.—**ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι=ὑπερβάλλειν ἀλλήλους**.—**τῆτες** (ἐπίρρ.) κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος.

§ 10. **ἐὰν ὡς μάλιστα καὶ ἂν ἀκόμη** (ἔπερ ἀπίθανον).—**περὶ τούτων** (δηλ. τῶν πραγμάτων) περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως.—**τούτων**, δηλ. τῶν ἀρχόντων.—**περὶ ῶν**, δηλ. πραγμάτων (ὡς ἐδῶ περὶ σίτου).—**διαρρήδην** ρητῶς, σαφῶς.—**δίδωμι δίκην** τιμωροῦμαι.

[The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document.]

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ

(ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ, ΕΥΑΓΟΡΑΣ)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1971

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΝΙΒΟΛΑΦ ΕΠΙ ΣΑΦΕΙΡΙΟΥ

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΔΟΤΗΙ

(ΠΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑ ΕΙΛΑΙΟΥΣ)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α'. Περί ρητορικῆς.

Πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν τὸ φυσικὸν χάρισμα νὰ παριστοῦν τὰς σκέψεις των ἐντέχνως καὶ ζωηρῶς τόσον, ὥστε νὰ συγκινοῦν τοὺς ἀκροατὰς καὶ νὰ παρασύρουν αὐτοὺς εἰς τὴν γνώμην των.

Τοῦτο ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἦτο κτῆμα ὀλίγων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο ἐτιμῶντο πολὺ. Τοιοῦτοι ἦσαν παρ' Ὀμήρῳ ὁ Νέστωρ, ὁ Ὀδυσσεὺς κ.λ.π., βραδύτερον δὲ ὁ Σόλων, ὁ Πεισίστρατος, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Περικλῆς.

Ἡ τοιαύτη ἰκανότης λέγεται **ἔμφυτος εὐγλωττία**. Ταύτην ἔπρεπε νὰ ἔχουν εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα οἱ πολιτικοί, ἵνα παρασύρουν τὸν λαὸν εἰς τὴν γνώμην των. Ἐπειδὴ δὲ πάντες δὲν εἶχον τὴν ἔμφυτον εὐγλωττίαν, προσεπάθουν νὰ τὴν ἀποκτήσουν διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς ἀσκήσεως. Τοιοιτοτρόπως ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται ἡ ἔντεχνος ρητορικὴ, ἡ **τέχνη τοῦ εὐ λέγειν**. Αὕτη τὸ πρῶτον διεμορφώθη εἰς Σικελίαν· πρῶτοι δὲ διδάσκαλοι τῆς ρητορικῆς ἦσαν ὁ Κόραξ, ὁ ὁποῖος ὠρίσεν αὐτὴν, ὅτι εἶναι **πειθοῦς δημιουργός**, καὶ ὁ Γισίας, ὁ ὁποῖος συνέταξε **ρητορικὴν τέχνην**. Ἐκ τῆς Σικελίας μετεφυτεύθη ἡ ρητορικὴ τέχνη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου καὶ ἐδιδάσκετο μαζὶ μὲ πολλὰς ἄλλας γνώσεις ὑπὸ τῶν **σοφιστῶν**.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀνήχθη εἰς ἐπιστημονικὴν περιωπὴν ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ ἰδίως πολέμου καὶ ἐξῆς, διότι συνετέλουν πολλοὶ λόγοι, ὡς αἱ συχναὶ δίκαι, αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, αἱ πανηγύρεις, αἱ παντὸς εἴδους συγκεντρώσεις καὶ ἡ καθόλου πνευματικὴ ἀκμὴ τῆς πόλεως. Ἐνεκα τούτου ἤχμασαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ τρία εἶδη τοῦ ρητορικοῦ λόγου : τὸ **δικανικόν** εἰς τὰ δικαστήρια, τὸ **συμβουλευτικόν** εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ τὸ **πανηγυρικόν** ἢ **ἐπιδεικτικόν** εἰς τὰς ἑορτάς, πανηγύρεις καὶ συγκεντρώσεις.

Μεταξὺ τῶν ἀττικῶν ρητόρων διεκρίθησαν ὁ Λυσίας, ὁ μέγας ρητοροδιδάσκαλος Ἴσοκράτης, ὁ Ἰσαῖος, ὁ Δημοσθένης καὶ ἄλλοι.

Τοὺς ρητορικοὺς λόγους οἱ ρήτορες πρῶτον ἀπήγγελλον καὶ ἔπειτα ἐδημοσίεον ἐπεξεργαζόμενοι καὶ συμπληρώνοντες αὐτούς. Πολλάκις ὁμως δὲν ἀπήγγελλον, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἔγραφον ἢ κατὰ παράκλησιν καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας ἄλλων (παραίνετικοὶ καὶ δικανικοὶ) ἢ ὡς ρητορικά γυμνάσματα καὶ τοὺς ἐδημοσίεον πρὸς ἀνάγνωσιν.

Β'. Περὶ Ἴσοκράτους.

Βίος τοῦ Ἴσοκράτους. Ὁ Ἴσοκράτης ἐγενήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 436 π.Χ. Οἱ γονεῖς του Θεόδωρος, Ἐρχιεὺς τὸν δῆμον καὶ Ἡδυτῶ, καίτοι ἐκ τῶν μετρίων πολιτῶν, ἦσαν ἀρκετὰ εὐποροὶ καὶ εἶχον ἐργοστάσιον αὐλοποιίας. Ὡς τοιοῦτοι λοιπὸν ἔδωσαν εἰς τὸν υἱὸν των ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ μορφωθῇ τελείως. Πράγματι κατ' ἀρχὰς ἔγινε μαθητὴς τῶν σοφιστῶν Γοργίου, Προδίκου καὶ Πρωταγόρου, ἔπειτα δὲ τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους, τοῦ ὁποῦοῦ ἡ ἠθικὴ διδασκαλία τὰ μέγιστα ἐπέδρασεν εἰς τὸν νεαρὸν Ἴσοκράτη.

Ἡλικιωθεὶς ἔγινε ρήτωρ καὶ ἐσκέφθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν δημόσιον βίον πρὸς ἀπόκτησιν δόξης καὶ πρωτεῶν, τὰ ὁποῖα ἐπεθύμει πολὺ· ἀλλὰ ἡ ἀσθενὴς φωνὴ του καὶ ἡ ἐκ φύσεως ἀτολμία καὶ δειλία του ἠμπόδιζον αὐτὸν πρὸς τοῦτο· ὡς λογογράφος δὲ, θὰ εἶχε μέγιστον ἀντίπαλον τὸν Λυσίαν. Δι' ὅλα ταῦτα ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ **ρητοροδιδάσκαλος**. Πράγματι ὡς τοιοῦτος ἀπέκτησε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ πρωτεῖα.

Κατ' ἀρχὰς ἴδρυσεν ρητορικὴν σχολὴν εἰς Χίον (393 π.Χ.), ἐνθα εἶχεν ἑννέα μαθητάς. Βραδύτερον δὲ ἴδρυσεν τοιαύτην εἰς Ἀθήνας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμαθήτευσαν οἱ ἀριστοὶ τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον ἔξοχοι ἄνδρες, ἱστορικοὶ, ρήτορες, πολιτικοὶ καὶ στρατηγοί. Δικαίως δὲ ὠνομάσθη ἡ σχολὴ του σχολεῖον ὅλης τῆς Ἑλλάδος, διότι εἰς αὐτὴν ἐμαθήτευσαν ὑπὲρ τοὺς 100 νέοι ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐπλήρων δὲ ὡς δίδακτρα ἕκαστος 1000 δραχμὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐφοίτων 3 - 4 ἔτη. Ὁ δὲ Κικέρων (De oratore II, 24) λέγει: «ἐκ τοῦ παιδευτηρίου τοῦ Ἴσοκράτους, ὡς ἐκ τοῦ τρωικοῦ ἵππου, ἔξοχοι μόνον ἐξῆλθον ἄνδρες».

Σύζυγον ἔλαβε τὴν χήραν τοῦ σοφιστοῦ Ἴππίου, τὴν Πλαθάνην·

ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀπέκτησε τέκνα, υἱοθέτησε τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου υἱόν της, τὸν Ἀφαρέα.

Ὡς ἄνθρωπος ἦτο δίκαιος, εἰλικρινῆς καὶ φιλόπατρις. Φρονῶν δὲ ὅτι ὁ Φίλιππος ἦτο ἄξιος ἡγέτης πρὸς πραγματοποίησιν τῆς πολιτικῆς ἐνότητος ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας, ὑπεστήριξε τοῦτον ἐκθύμως· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π.Χ.), λυπηθεὶς διὰ τὴν ταπείνωσιν τῆς πόλεώς του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ αὐτήν, ἐζήτησε τὸν θάνατον. Πράγματι δὲ ἐπὶ 14 ἡμέρας μὴ ἐγγίσας τροφήν καὶ ποτὸν ἀπέθανε (338 π.Χ.) εἰς ἡλικίαν 98 ἐτῶν. Ἐτάφη δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἐπὶ τοῦ τάφου του δὲ ἐστήθη Σειρὴν ὡς σύμβολον τῆς ἐλευστικῆς χάριτος.

Ὁ Ἰσοκράτης ὡς παιδαγωγὸς ἐπεδίωκε τὴν μόρφωσιν ἠθικῶν χαρακτήρων. Τοιαύτη δὲ μόρφωσις ἄγει πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, ἣ ὅποια κατ' αὐτὸν ἐγκρατεία εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς εὐσεβείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς. Πρὸς πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπῆτει **εὐβουλίαν** (ἦτοι φρόνησιν) καὶ **σωφροσύνην**, ἄνευ τῆς ὁποίας αἱ σπουδαὶ εἶναι ζημία μᾶλλον ἢ ὠφέλεια· ἔπειτα **φιλεργίαν** καὶ **ἐπιμέλειαν**, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις εἶναι ἀπιστεύτως μεγάλη· καὶ ὁ εὐφύεστατος πρέπει νὰ εἶναι ἐπιμελής καὶ φίλεργος, διότι ἄλλως εἰς τὸν βίον του θὰ εἶναι δυστυχής. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς φιλεργίας εἶναι ἡ **ἀλυπία**, τὸ κύριον τοῦτο γνώρισμα τῆς εὐδαιμονίας, ὡς ὁ ἴδιος διδάσκει (Εὐαγ. 42): «οἱ ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελούμενοι ἐλάχιστα λυποῦνται». Ὁ Ἰσοκράτης ὡσαύτως ἤθελε τὸν συνδυασμὸν τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως «ἐμπειρίαν», λέγει (πρὸς Νικοκλ. 35), «μέθιθι καὶ φιλοσοφία· αὕτη μὲν γὰρ τὴν ὁδὸν σοὶ δείξει, ἡ δὲ ἐμπειρία ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι». Τὴν θεωρίαν ἤθελε μόνον ὡς ὁδηγὸν τῆς ὁδοῦ· διὰ τοῦτο ἐμόρφωσε τὴν διδασκαλίαν του οὕτως, ὥστε νὰ δύναται αὕτη νὰ φέρῃ τοὺς ἀκούοντας εἰς ὀρθὴν καὶ βαθεῖαν κρίσιν ἐν τῷ βίῳ. Εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τοῦ Ἡρακλείτου: «πολυμαθὴν νόον ἔχειν οὐ διδάσκει».

Φέρων πάντοτε τὸν ἑαυτὸν του ὡς παράδειγμα ἐδίδασκεν ὅτι ἕκαστος δέον νὰ σπουδάξῃ σύμφωνα μὲ τὴν κλίσιν καὶ τὰς ἰκανότητάς του, διὰ νὰ γίνωνται ὅλοι τέλειοι εἰς τὸν κλάδον των, διὰ νὰ γίνωνται **προσωπικότητες**. Εἰς τὸν Παναθηναϊκὸν (§ 11) λέγει ὅτι στερούμενος φωνῆς ἰκανῆς καὶ τόλμης ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς καὶ ἐπέδωθη «ἐπὶ τὸ φιλο-

σοφεῖν καὶ πονεῖν καὶ γράφειν, ἃ διανοηθεῖη». Ἔτσι ἔγινε μέγας ρητοροδιδάσκαλος, ἡ ἐνδοξότερα προσωπικότης τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ παιδαγωγικὴ του ἐπέδρασε τὰ μέγιστα εἰς τοὺς μετέπειτα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, διότι αἱ διδασκαλαὶ του λύουν τὰ βασικώτερα προβλήματα τῆς νεότητος πάσης ἐποχῆς.

Διὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴν του διδασκαλίαν ὁ Ἴσοκράτης παρουσιάζεται ὡς ἀνταγωνιστὴς τῶν σοφιστῶν καὶ φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐξαιρουμένου, διετέθησαν δυσμενῶς πρὸς αὐτόν.

Ὡς **φιλόσοφος**—καίτοι δὲν ἀνέπτυξεν ἴδιον φιλοσοφικὸν σύστημα—δύναται νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν πρακτικῶν ἠθικῶν φιλοσόφων χάρις εἰς τὰ ἔξοχα ἠθικὰ παραγγέλματα αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ ἔργα του.

Ὁ Ἴσοκράτης ὡς **πολιτικός**. Ὁ Ἴσοκράτης παρακολουθῶν μετὰ μεγάλην λύπην πρῶτον μὲν τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὰς ἀντιζηλίαις τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἔπειτα δὲ τὴν ἀνάμειξιν τῶν Περσῶν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων, τέλος δὲ φοβούμενος τὸν κίνδυνον τῆς ὑποδουλώσεως ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἔπλασε τὸ πολιτικὸν του ἰδεῶδες, τὸ ὅποιον συνοψίζεται εἰς τὰ ἑξῆς : 1) ἔνωσις ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς μίαν κοινοπολιτείαν, εἰς ἓν ἰσχυρὸν ἑλληνικὸν κράτος· 2) ἐκστρατεία κατὰ τοῦ κοινῶν ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν· 3) κατάληψις καὶ ἐξελληνισις τῆς Μ. Ἀσίας διὰ τῆς διοχετεύσεως πρὸς τὰ ἐκεῖ τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων· καὶ 4) ἐκμετάλλευσις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς μεγάλης καὶ πλουσίας ἐκείνης χώρας.

Ὁ Ἴσοκράτης δὲν διενόηθη πρῶτος τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας. Πρῶτος ὁ τὸν 5' π.Χ. αἰῶνα ἀκμάσας Πολυκράτης, ὁ ἔξοχος τύραννος τῆς Σάμου, βλέπων ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐκ τῶν βαρβάρων κίνδυνον, διενόηθη καὶ ἐπεχείρησε τὴν ἔνωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐπειτα ὁ μέγας Περικλῆς τὸν 5' αἰῶνα, συνεχιστὴς τῆς πανελληνίου πολιτικῆς τοῦ Πολυκράτους, ἐπεδίωξε καὶ αὐτὸς τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πολιτειακὴ ὁμολογία κατὰστάσις τοῦ 5' καὶ 5' αἰῶνος ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ δυνατότης πραγματοποιήσεως ἑνὸς τόσο μεγάλου σχεδίου.

Ὁ 4' αἰὼν παρουσιάζεται εὐνοϊκώτερος διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ ἰδεώδους τοῦ ἐθνικωτάτου ρήτορος Ἴσοκράτους. Ἡ ἔνωσις

των Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἦτο τότε ἠθικὸν καὶ ἔθνικὸν αἷτημα, τώρα εἶναι καὶ οἰκονομικόν, διότι οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐπέφερον κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀναστάτῳσιν τόσον εἰς τὰς πόλεις ὡς κράτη, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἄτομα. Οἱ σοφισταὶ δὲ διδάσκοντες τὸν ἀτομικισμὸν συνετέλεσαν εἰς τὴν διάλυσιν τῆς **πολιτείας** ὡς ἐνότητος. Γὰρ ἄτομα ἔχασαν τὴν σύνδεσιν των μὲ τὴν ὁλότητα τῆς **πόλεως**. Ἀφ' ἑτέρου οἱ αὐτοὶ σοφισταὶ διδάσκοντες, ὡς ἄνδρες περιπλανώμενοι, ὅτι πατρίς εἶναι κάτι περισσότερον ἀπὸ τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν γεννᾶται τις, ἐνέβαλλον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν των, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πατρίς περιλαμβάνει τὸν ὅλον ἑλληνικὸν κόσμον. Ἔτσι ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, εἰς τὸ αἷτημα τῆς δημιουργίας μεγαλυτέρας πολιτικῆς ἐνότητος πρὸς ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν ἐθνικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προβλημάτων. Πρόκειται περὶ τῆς **πανελληνίου ιδέας**, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀγωνίζεται ὁ Ἴσοκράτης καθ' ὅλον τὸν βίον του. Χάριν αὐτῆς εἰργάσθη διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς δευτέρας Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μὲ τὴν προοπτικὴν νὰ περιλάβῃ αὕτη τὰς πλείστας τοῦλάχιστον ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νὰ καταστῇ πανελληνίως κοινοπολιτεία, ἐν ἰσχυρὸν κράτος ἑλληνικόν.

Ἀλλὰ τὸν ἀπογοητεύει ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων μὲ τοὺς δημαγωγούς του. Ἡ δημοκρατία τοῦ Εὐβούλου δὲν ἦτο ἡ δημοκρατία τοῦ Περικλέους. Διὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ κλονίζεται ἡ πίστις του εἰς τὴν ἀνθρώπῳσιν τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας, ἵνα αὕτη, ὡς ἀρχηγός, ἀναλάβῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πολιτικοῦ του ἰδεώδους.

Ἀφορμὴν πρὸς τὴν πολιτικὴν στροφὴν τοῦ ρήτορος ἔδωκεν ὁ Εὐαγόρας τῆς Κύπρου, τὸν ὁποῖον ἐπεσεκέφη, ὅτε περιήρχετο τὰς συμμαχικὰς πόλεις μαζὶ μὲ τὸν μαθητὴν του, τὸν ἰκανώτατον στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Τιμόθεον. Τόσον δὲ ἐθαύμασε τὸν Εὐαγόραν ὡς ἄρχοντα, ὡς ἰδανικὸν μονάρχην, ὥστε ἐσεκέφη, ὅτι ἕνας τοιοῦτος ἄρχων, μία τοιαύτη προσωπικότης, πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Πανέλληνας κατὰ τῶν Περσῶν.

Ὁ θαυμασμὸς του τώρα πρὸς τὰς προσωπικότητας τὸν φέρει πλησιέστερον πρὸς τὸν Φίλιππον. Οὗτος ἦτο εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν, διότι κατήγετο ἀπὸ τοὺς Ἑρακλείδας, ἦτο συνετὸς καὶ δίκαιος, ἡγέτης ἐκλεκτός, ἄριστος στρατιωτικὸς μὲ ἰσχυρὸν στρατόν, καταπλήσσοσα δραστηριότης· οἱ δὲ Μακεδόνες του δὲν ἦσαν μὲν τόσον πολιτισμένοι, ὅσον οἱ Ἀθηναῖοι, ἦσαν ὅμως ἀγνή ἑλληνικὴ φυλὴ, ἀξία νὰ μετὰσχη τῆς παν-

ελληνίου κινήσεως. Ὅλα αὐτὰ ἦσαν χαρακτηριστικὰ ἱκανά, διὰ νὰ διεκδικῆ ὁ Φίλιππος τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλ' ἀπέναντι τοῦ Φιλίππου ὠρθώθη ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων μετὴν συμμαχίαν τῆς καὶ μετὸν φλογερὸν ρήτορα τῆς Δημοσθένης. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθουμούμενοι τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμίνα δὲν ἤθελον νὰ εἶναι ἄλλος ἡγέτης καὶ νὰ τεθῆ εἰς δευτέραν μοῖραν ἡ πόλις τῶν, ἡ πόλις τοῦ Περικλέους, τὸ κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ δύο αὐτὰ λίαν ἰσχυρὰ κράτη ἐμελλον νὰ συγκρουσθοῦν. Τὴν κρίσιμον κατάστασιν παρακολουθεῖ ὁ Ἴσοκράτης μετ' ἀγωνίαν γράφει καὶ εὐχεται ἡ εἰρήνη, ἡ Φιλοκράτειος κληθεῖσα, τὴν ὁποίαν ἔκλεισαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φίλιππος, νὰ εἶναι στερεά, νὰ γίνῃ συμμαχία διαρκῆς ἀπαρχὴ τῆς πανελληνίου ἐνώσεως.

Εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ Φιλίππου βλέπει τὸν ἄξιον ἡγέτην τῶν Πανελλήνων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους βλέπει τοὺς ἰσχυροὺς συντελεστὰς τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκης. Δὲν μένει παρὰ νὰ ἐκλείψῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ νὰ συνεργασθοῦν ἐν ἰσοτομίᾳ τὰ δύο κράτη, ἡ καταπλήσσουσα δραστηριότης τοῦ Φιλίππου νὰ χρησιμοποιηθῆ πρὸς κατανίκησιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

Ἦθελεν ὁ Ἴσοκράτης ἡγέτην τὸν Φίλιππον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ταπεινῶσιν τῆς πόλεώς του, τὴν ὁποίαν τόσον ἐκαμάρωνε, τὴν ὁποίαν τόσον ἠγάπα. Ὁ σκοπὸς του πληροῦται τὸ πολιτικόν του ἰδεῶδες πραγματοποιεῖται, ἀλλ' ἡ πόλις του ταπεινοῦται. Ὁ Ἴσοκράτης εἶχε διαγνώσει καλύτερον ἀπὸ τὸν Δημοσθένη τὴν πολιτικὴν κατάστασιν.

Ὁ Ἴσοκράτης ὡς ρητοροδιδάσκαλος καὶ συγγραφεύς. Ὁ Ἴσοκράτης ἐδίδασκε τὴν ρητορικὴν ὄχι μόνον θεωρητικῶς, ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς διὰ γυμνασμάτων· ἐλάμβανε δὲ συνήθως τὰ θέματα τῶν λόγων του ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὰ συμφέροντα ἐνέπνεον αὐτόν.

Θεωρῶν τὴν ρητορικὴν ὄχι ὡς ἀπλοῦν μέσον πειθοῦς, ὡς οἱ ἄλλοι ρήτορες, ἀλλὰ κυρίως ὡς μέσον παιδευτικὸν τοῦ ἀνθρώπου, προσεπάθει νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς του ὄχι μόνον ἱκανοὺς εἰς τὸ λέγειν, ἀλλὰ καὶ σπουδαίους κατὰ τὰ ἦθη καὶ χρησίμους εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα. Τοσοῦτον δὲ ἠδουκίμησεν εἰς τὴν διδασκαλίαν του, ὥστε πάντες ἀναγνώριζον αὐτόν ὡς τὸν μέγιστον **ρητοροδιδάσκαλον**.

Ὁ Ἰσοκράτης ἔγραψεν ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων σφύζονται 21, δικανικοί, πανηγυρικοί καὶ συμβουλευτικοί ἢ πρὸς ἄσκησιν γεγραμμένοι· ἐπίσης σφύζονται ἑννέα ἐπιστολαὶ καὶ ἀποσπάσματα ρητορικῆς τέχνης.

Εἰς τοὺς λόγους τοῦ ὁ Ἰσοκράτης προτρέπει πανταχοῦ εἰς ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην καὶ συμβουλεύει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐνωθοῦν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Περσῶν.

Ἐνταῦθα ἐρμηνεύονται τρεῖς τῶν ἐν τοῖς Γυμνασίοις διδασκομένων λόγων τοῦ Ἰσοκράτους. Πλὴν τούτων ὅμως σπουδαῖοι ἐπίσης εἶναι ὁ Πανηγυρικός, Φίλιππος, Ἀρχίδαμος, Ἀρεοπαγιτικός, Βούσιρις, Παναθηναϊκός, Πλαταϊκός, κατὰ Σοφιστῶν, περὶ Ἀντιδόσεως κ.λ.π.

1. ΠΡΩΤΗ ΔΗΛΩΣΗ

Είπαμε ότι ο λόγος είναι ένα παραγωγικό εργαλείο για τον άνθρωπο και τον πολιτισμό. Είναι αυτό που μας δίνει δύναμη και αυτονομία. Είναι αυτό που μας επιτρέπει να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις της ζωής. Είναι αυτό που μας κάνει να είμαστε άνθρωποι.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΕ)

Ι. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Εἰσαγωγή. Ὁ λόγος οὗτος εἶναι εἶδος παραινετικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς τὸν Δημόνικον, νεαρὸν υἱὸν τοῦ ἐν Κύπρῳ ἀποθανόντος φίλου του Ἰππονίκου. Ἀπευθύνει δηλ. πρὸς τὸν Δημόνικον συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ζῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχουν αὐταὶ γενικὸν χαρακτῆρα, καίτοι μεταχειρίζεται μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Δημόνικου, εἶναι πολὺ ὠφέλιμοι διὰ πάντα νέον, καθόσον εἶναι ἄριστα ἑποδείξεις περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν. Περὶ τοῦ Ἰππονίκου τίποτε δὲν γνωρίζομεν, καίτοι τινὲς διδάσκουν, ὅτι ἦτο βασιλεὺς εἰς τινα πόλιν τῆς Κύπρου.

(α') Ἐν πολλοῖς μὲν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστῶσας εὐρή- 1
σομεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας καὶ τάς τῶν φαύλων δι-
ανοίας, πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλ-
λήλους συνηθείαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τι-
μῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι, καὶ τάς μὲν τῶν
φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε, τάς δὲ τῶν σπου-
δαίων φιλίας οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν· ἡγούμενος οὖν 2
πρέπειν τοὺς δόξης ὀρεγομένους καὶ παιδείας ἀντιποιοιούμενους
τῶν σπουδαίων ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητάς, ἀπέσταλ-
κά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς
εὐνοίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἰππόνικον συνηθείας· πρέπει
γὰρ τοὺς παῖδας ὡσπερ τῆς οὐσίας οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς
πατρικῆς κληρονομεῖν. (β') Ὅρῳ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλ- 3
λαμβάνουσαν καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ
μὲν γὰρ παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχει-
ρῶ, καὶ σοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοσοφεῖν, ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας
ἐπανορθῶ. Ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους τοὺς προ- 4
τρεπτικούς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦ-

σιν, οὐ μὴν περί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν· ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δι' ὧν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἤθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι, τοσοῦτω μᾶλλον ἐκείνων τοὺς ἀκούοντας ὠφελοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι.

- 5 Διόπερ ἡμεῖς οὐ παράκλησιν εὐρόντες ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες μέλλομέν σοι συμβουλεύειν, ὧν χρῆ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὁμιλεῖν καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν· ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἠδυνήθησαν, ἧς οὐδὲν κτῆμα σε-
- 6 μνότερον οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι. Κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνήλωσεν ἢ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῇ βραθυμῖα παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν· ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσχοῦντων ἐκόσμησε,
- 7 ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ταῖς διανοίαις συναυξηθῆ, μόνη μὲν συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστί, τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα δυνατὰ καθιστᾶσα, τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερά θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν
- 8 ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἠγουμένη. Ῥάδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστίν ἐκ τε τῶν Ἡρακλέους ἄθλων καὶ τῶν Θησέως ἔργων, οἷς ἢ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικούτον εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων.
- 9 (γ') Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεῖς οἰκεῖον καὶ καλὸν ἔξεις παράδειγμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ σοι λεγομένων· οὐ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς οὐδὲ βραθυμῶν διετέ-

λησε τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ
 ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενε. Οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως
 ἠγάπα, ἀλλ' ἀπέλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θνητός,
 ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος· οὐδὲ ταπεινῶς
 διώκει τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλος ἦν καὶ μεγαλοπρεπῆς
 καὶ τοῖς φίλοις κοινός, καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν ¹⁰
 σπουδάζοντας ἢ τοὺς γένει προσήκοντας· ἠγεῖτο γὰρ εἶναι
 πρὸς ἐταιρίαν πολλῶν κρείττω φύσιν νόμου καὶ τρόπον γένους
 καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης· ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος,
 εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν
 ἀκριβὲς αὐτῶν ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν, δεῖγμα δὲ τῆς ¹¹
 Ἰππονίκου φύσεως νῦν ἐξενηρόχαμεν, πρὸς ὃν δεῖ ζῆν σ' ὡσπερ
 πρὸς παράδειγμα, νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἠγησάμενον,
 μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν τῆς πατρῴας ἀρετῆς γιγνόμενον· αἰ-
 σχρὸν γὰρ τοὺς μὲν γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζῶων,
 τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων·
 ἡγοῦ δὲ μηδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγω- ¹²
 νιστὰς ἀσκεῖν, ὡς σοὶ σκοπεῖν, ὅπως ἐνάμιλλος γενήσῃ τοῖς
 τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασι. Οὕτω δὲ τὴν γνώμην οὐ δυνατὸν
 διατεθῆναι τὸν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρω-
 μένον· τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ
 τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὔξεσθαι πέφυκε· διόπερ ἐγὼ σοὶ πει-
 ράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι, δι' ὧν ἂν μοι δοκεῖς ἐπιτηδευ-
 μάτων πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις
 ἄπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμῆσαι.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς μὴ μό- ¹³
 νον θύων ἀλλὰ καὶ τοῖς ὄρκιοις ἐμμένων· ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν
 χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων καλο-
 καγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον αἰεὶ μὲν, μάλιστα δὲ
 μετὰ τῆς πόλεως· οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν
 καὶ τοῖς ὄρκιοις ἐμμένειν. Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονεῖς, ¹⁴

οἷους ἂν εὖξαιο περι σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας.
 Ἄσκει τῶν περι τὸ σῶμα γυμνασίων μὴ τὰ πρὸς τὴν βίωμην
 ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίειαν· τούτου δ' ἂν ἐπιτύχοις, εἰ λήγεις
 τῶν πόνων ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Μῆτε γέλωτα προπετῆ στέργε
 μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου· τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ
 15 δὲ μανικόν. Ἄ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μὴδὲ λέγειν εἶναι
 καλόν. Ἔθιζε σεαυτὸν εἶναι μὴ σκυθρωπὸν ἀλλὰ σύννου· δι' ἐ-
 κεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις.
 Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν [κόσμον] αἰσχύνην, δικαιο-
 σύνην, σωφροσύνην· τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κοσμεῖσθαι τὸ
 16 τῶν νεωτέρων ἦθος. Μηδέποτε μὴδὲν αἰσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε
 λήσειν· καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σεαυτῷ συνειδήσεις. Τοὺς
 μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου,
 τοῖς δὲ νόμοις πείθου. Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης· τέρ-
 17 ψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μὲν ἄριστον, ἄνευ δὲ τούτου κάκιστον.
 Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κὰν ψευδεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν
 μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν. Ἄ-
 παντα δόκει ποιεῖν ὡς μὴδὲνα λήσω· καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα
 κρύψῃς, ὕστερον ὀφθήσει. Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαί-
 νοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπιτι-
 18 μύης. Ἐὰν ἦς φιλομαθής, ἔσει πολυμαθής. Ἄ μὲν ἐπίστασαι,
 ταῦτα διαφύλαττε ταῖς μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσ-
 λάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν ἀκούσαντα
 χρήσιμον λόγον μὴ μαθεῖν καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν
 φίλων μὴ λαβεῖν. Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν
 τῶν λόγων φιληκοίαν· οὕτω γὰρ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς
 19 εὐρημένα συμβήσεται σοι βραδίως μανθάνειν. Ἡγοῦ τῶν ἀκου-
 σμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι κτημάτων κρείττω· τὰ μὲν γὰρ
 ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ πάντα τὸν χρόνον παραμένει· σο-
 φία γὰρ μόνον τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Μὴ κατόκνει μακρὰν
 ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλο-

μένους· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν ἕνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν ἐπὶ τῷ βελτίῳ καταστῆσαι τὴν αὐτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ 20 γίγνου φιλοπροσῆγορος, τῷ λόγῳ δ' εὐπροσῆγορος· ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. Ἡδέως μὲν ἔχε πρὸς ἀπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις· οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς ἔσει, τοῖς δὲ φίλος γενήσει. Τὰς ἐν- τεύξεις μὴ ποιοῦ πυκνάς τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακράς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἀπάντων. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἐ- 21 κουσίοις, ὅπως ἂν δύνῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. Ὑφ' ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρὸν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης· ἔσει δὲ τοιοῦτος, εἰάν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς δι' ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι' ὧν εὐπορήσεις, τῇ δὲ ὀργῇ παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς ἑαυτὸν ἀμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσειας, ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς, εἰάν αἰσχρὸν ὑπολάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν, ἐν δὲ τοῖς πονηροῖς, εἰάν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὦν ὑπομιμνήσκῃς. Μᾶλλον τήρει τὰς 22 τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὄρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους. Προσῆκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεῦειν. Περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν εἰάν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοὶ τε τῷ λέγοντι κακείνοις τοῖς ἀκούουσιν. Ὅρκον ἐπακτὸν προσδέ- 23 χου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σεαυτὸν αἰτίας αἰσχρᾶς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κινδύνων διασφύζων. Ἐνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεῶν ὁμόσης, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς· δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

- 24 Μηδένα φίλον ποιού, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Βραδέως μὲν φίλος γίγνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν. Μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτε ἄπειρος εἶναι τῶν ἐταίρων θέλε. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἔὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι
- 25 προσποιῇ. Περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοινοῦ· μὴ τυχῶν μὲν γὰρ οὐδὲν βλαβήσει, τυχῶν δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸν τρόπον ἐπιστήσει. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἐκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. Οὕτως ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἔὰν μὴ προσμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελ-
- 26 τος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς. Ὅμοίως αἰσχρὸν εἶναι νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιαῖς καὶ τῶν φίλων ἠττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. Ἀποδέχου τῶν ἐταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας· πολλοὶ γὰρ ἀτυχοῦσι μὲν συνάχθον-
- 27 ται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι. Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῆς μηδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν. Εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής· ἔστι δὲ φιλόκαλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περιέργον. Ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων μὲν, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων· παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἂν εἶ τις
- 28 ἵππον κτήσαιο καλὸν κακῶς ἵππευεῖν ἐπιστάμενος. Πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα μὲν τοῖς ἀπολαβεῖν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ τοῖς κτᾶσθαι δυναμένοις. Τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἐ-

νεκεν, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτίσαι δύνασθαι καὶ τοῦ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι· πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα. Στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζῆτει δὲ τὰ βέλτιστα. Μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς· 29 κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. Τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποιεῖ· καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη. Κακοὺς εὖ ποιῶν ὅμοια πείσει τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνες σιτίζουσιν· ἐκεῖνά τε γὰρ τοὺς διδόντας ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν οἳ τε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. Μίσει τοὺς κολακεύοντας ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶν- 30 τας· ἀμφοτέρω γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν. Ἐὰν ἀποδέχη τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατον χαριζομένους, οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθαστομένους. Γίγνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς ἀλλὰ μὴ σεμνός· τὸν μὲν γὰρ τῶν ὑπεροπτικῶν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν, τὸν δὲ τῶν ὁμιλητικῶν τρόπον ἅπαντες ἠδέως ὑποφέρουσιν. Ὁμιλητικὸς δ' ἔσει μὴ δύσερις ὧν μηδὲ 31 δυσάρεστος μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνομος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοι μὲν αὐτοῖς εἰκῶν, πεπαισμένοι δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων· μηδὲ παρὰ τὰ γελοῖα σπουδάζων, μηδὲ παρὰ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων· τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν· μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαριζόμενος, ὕπερ πάσχουσιν οἳ πολλοί, ποιῶντες μὲν, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες· μηδὲ φιλαίτιος ὧν, βαρὺ γὰρ, μηδὲ φιλεπιτιμητής, παροξυντικὸν γάρ. Μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ 32 τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἐὰν δὲ ποτέ σοι συμπέσῃ καιρὸς, ἐξάνιστασο πρὸ μέθης· ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπ' οἴνου διαφθαρή, ταῦτά πάσχει τοῖς ἄρμασι τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβαλοῦσιν. ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτόντα τῶν εὐθυνοῦντων ἢ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται διαφθαρείσης τῆς διανοίας. Ἄθανάτα μὲν φρόνει τῷ μεγάλῳ ψυχὸς εἶναι, θνητὰ δὲ τῷ συμ-

- 33 μέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Ἦγοῦ τὴν παιδεῖαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν, αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας· πολλάκις γὰρ ὦν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτων τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν. Οὓς ἂν βούλη ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθὸν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἀρχὴ γὰρ φιλίας μὲν ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος.
- 34 Βουλευόμενος παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. Βουλευοῦ μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἦγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν θεῶν εὐτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. Περὶ ὧν ἂν αἰσχύνῃ παρρησιάσασθαι, βούλη δέ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις ὡς περὶ ἄλλοτρίου τοῦ πράγματος· οὕτω γὰρ τὴν ἐκείνων τε διάνοιαν αἰσθήσει καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις.
- 35 Ὅταν ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβούλῳ χρῆσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς τὰ ἑαυτοῦ διψήκησεν· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς περὶ τῶν οἰκείων οὐδέποτε καλῶς βουλευέσεται περὶ τῶν ἄλλοτριῶν. Οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλευέσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψεις· καὶ γὰρ τῆς ὑγείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς
- 36 ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀναμνησθῶμεν. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἦθη καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα· δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν, ὥστε σοι συμβήσεται παρὰ τε τῶ πληθῆι μᾶλλον εὐδοκίμεῖν καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὐνοίαν βεβαιωτέραν ἔχειν. Πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις, ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον. Ὡσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα τὸν
- 37 βασιλέα προσήκει θαυμάζειν. Εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς μηδενὶ χρῶ πονηρῶ πρὸς τὰς διοικήσεις· ὦν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἀμάρτη,

σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν. Ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλλ-
λάττου μὴ πλουσιώτερος ἀλλ' ἐνδοξότερος· πολλῶν γὰρ χρη-
μάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῷ
πράγματι μήτε παρίστασο μήτε συνηγόρει· δόξεις γὰρ καὶ
αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷά περ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοη-
θῆς. Παρασκεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δύνασθαι, ἀνέχου 38
δὲ τὸ ἴσον ἔχων, ἵνα δοκῆς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ δι'
ἀσθένειαν ἀλλὰ δι' ἐπιείκειαν. Μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν
ἢ πλοῦτον ἄδικον· τοσοῦτω γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημά-
των, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἢ δὲ καὶ τελευτήσασι
δόξαν παρασκευάζει, ἀκείνων μὲν καὶ τοῖς φαύλοις μέτεστι,
τούτου δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Μηδένα ζήλου 39
τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς με-
τὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας· οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων εἰ μη-
δὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερ-
έχουσι. Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ 40
τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει· μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς
ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι. Πειρῷ τῷ σώματι μὲν εἶναι
φιλόπρονος, τῇ δὲ ψυχῇ φιλόσοφος, ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνη
τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστη τὰ συμφέροντα. Πᾶν ὅ τι 41
ἂν μέλλης ἐρεῖν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ· πολλοῖς γὰρ ἢ
γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. Δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν,
ἢ περὶ ὧν οἴσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ἐν τού-
τοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις
ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν.

Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὕτω γὰρ 42
οὔτ' εὐτυχῶν ἔσει περιχαρῆς οὔτε δυστυχῶν περίλυπος. Χαῖρε
μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶν, λυποῦ δὲ μετρίως ἐπὶ
τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν, γίγνου δὲ τοῖς ἄλλοις μηδ' ἐν ἐτέ-
ροις ὧν κατάδηλος· ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις
ἀποκρύπτειν, τὴν δὲ διάνοιαν φανεράν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλ- 43
λον εὐλαβοῦ ψόγον ἢ κίνδυνον· δεῖ γὰρ εἶναι φοβερὰν τοῖς μὲν

φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτήν, τοῖς δὲ σπουδαίοις τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐὰν δὲ ποτὲ σοι συμβῆ κινδυνεύειν, ζῆτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχροῦς φήμης· τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι πάντων ἢ πεπρωμένη κατέκρινε, τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἢ φύσις ἀπένειμεν.

- 44 (ε΄) Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων οὐ πρέπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν· οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν· ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα τοῦ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἐξενεγκεῖν καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν· τὴν μὲν γὰρ τούτων χρεῖαν βράδιως εἰδήσεις, τὸν δὲ μετ' εὐνοίας συμβουλευόντα χαλεπῶς εὐρήσεις· ὅπως οὖν μὴ παρ' ἑτέρου τὰ λοιπὰ ζητῆς, ἀλλ' ἐντεῦθεν ὥσπερ ἐκ ταμίειου προσφέρῃς, φήθηεν δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν, ὧν ἔχω σοι συμβουλευεῖν.
- 45 Πολλὴν δ' ἂν τοῖς θεοῖς χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτομι τῆς δόξης, ἧς ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὐρήσομεν ὥσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας ἀλλ' οὐ τοῖς νουθετοῦσι. Σὲ δὲ νομίζω τὸνναντίον τούτων ἐγνωκέναι, τεκμηρίῳ χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην παιδείαν φιλοπονίᾳ· τὸν γὰρ αὐτῷ τὰ βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκὸς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ
- 46 τὴν ἀρετὴν παρακάλοῦντας ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ' ἂν παροξυνθείης ὀρέγεσθαι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίως ἔχομεν. Ἐν μὲν γὰρ τῷ βραθυμεῖν καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν εὐθύς αἰ λῦπαι ταῖς ἡδοναῖς παραπεπήγασι, τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν καὶ σωφρόνως τὸν αὐτοῦ βίον οἰκονομεῖν αἰετὰς τέρψεις εἰλικρινεῖς καὶ βεβαιότερας ἀποδίδωσι· κάκει μὲν πρότερον ἡσθέντες ὕστερον ἐλυπήθησαν, ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἔργοις οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύ-

ομεν, ὡς τῆς τελευτῆς αἴσθησιν λαμβάνομεν· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν βίον οὐ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα ποιούμεν, ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκα διαπονοῦμεν. (ζ') Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τοῖς 48 μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν· εὐθὺς γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποιήνται τὴν ὑπόθεσιν· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἷόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήττοντας· πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ὡς τοὺς ἐπεικειῖς μὲν φήσαντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέροντας, εἰκότως· ὅπου γὰρ τοὺς τῷ λόγῳ μόνον ψευδο- 49 μένους ἀποδοκιμάζομεν, ἢ πού γε τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττωμένους φαύλους εἶναι φήσομεν. Δικαίως δ' ἂν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν μὴ μόνον εἰς αὐτοὺς ἀμαρτάνειν ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας· ἢ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα καὶ δόξαν καὶ φίλους ἐνεχείρισεν, οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν. Εἰ δὲ δεῖ θνητὸν ὄντα τῆς 50 τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοίας, ἡγοῦμαι κάκεινους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλωῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ Ἑρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι καὶ πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Οἷς δεῖ παρα- 51 δείγμασι χρώμενόν σ' ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μαρτάνειν καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν εἴ τι χρησιμον εἰρήκασιν ἀναγιγνώσκειν· ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν 52 ὀρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσιν, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ βέλτιστα λαμβάνουσιν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν· μόλις γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἀμαρτίας ἐπικρατήσειεν.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

Εἰσαγωγή. Ὅπως ὁ πρὸς Δημόνικον εἶναι συμβουλευτικός, οὕτω καὶ ὁ πρὸς Νικοκλέα. Ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν περιέχει συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας χρησίμους διὰ πάντα ἄνθρωπον, οὗτος δέ, περιέχων συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὅποιον ὁ Νικοκλῆς πρέπει νὰ ἄρχῃ, εἶναι χρήσιμος διὰ τοὺς ἄρχοντας.

Πρὸς τὸν αὐτὸν Νικοκλέα ἀπέστειλεν ὁ Ἰσοκράτης δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας)· καὶ ὁ μὲν ἐπιγραφόμενος Νικ ο κ λ ῆ ς εἶναι συμβουλευτικός πρὸς τοὺς Σαλαμινίους, ἵνα ὑπακούουν εἰς τὸν βασιλέα των, ὁ δὲ Εὐ α γ ὄ ρ α ς εἶναι ἐγκώμιον τοῦ πατρὸς τοῦ Εὐαγόρου.

- 1 (α') Οἱ μὲν εἰωθότες, ὧ Νικόκλεις, τοῖς βασιλεῦσιν ὑμῖν ἐσθῆτας ἄγειν ἢ χαλκὸν ἢ χρυσὸν εἰργασμένον ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων κτημάτων, ὧν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε, λίαν ἔδοξαν εἶναί μοι καταφανεῖς οὐ δόσιν ἀλλ' ἐμπορίαν ποιούμενοι καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν
- 2 ὁμολογούντων κατηλεύειν· ἠγησάμην δ' ἂν γενέσθαι ταύτην καλλίστην δωρεάν καὶ χρησιμωτάτην καὶ μάλιστα πρόπευσαν ἐμοὶ τε δοῦναι καὶ σοὶ λαβεῖν, εἰ δυνηθεῖην ὀρίσαι, ποίων ἐπιτηδευμάτων ὀρεγόμενος καὶ τίνων [ἔργων] ἀπεχόμενος ἄριστ' ἂν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν διοικῶς. Τοὺς μὲν γὰρ ἰδιώτας ἐστὶ πολλὰ τὰ παιδεύοντα, μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν ἀλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἑκάστην βουλευέσθαι
- 3 τὴν ἡμέραν. Ἐπειθ' οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἕκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν, ἔτι δ' ἡ παρρησία καὶ τὸ φανερώς ἐξεῖναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλῆξαι καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἀμαρτίαις. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν ποιητῶν τινες τῶν προγεγενημένων ὑποθήκας ὡς χρῆ ζῆν καταλελοίπασιν· ὥστ'
- 4 ἐξ ἀπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίγνεσθαι. Τοῖς

δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον, ἀλλ' οὐς ἔδει παιδεύ-
 εσθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἐπειδὴν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶ-
 σιν, ἀνουθέτητοι διατελοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ πλείστοι τῶν ἀνθρώ-
 πων αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν, οἱ δὲ συνόντες πρὸς χάριν ὁμιλοῦ-
 σι. Καὶ γὰρ τοὶ κύριοι γιγνόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων καὶ
 πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς
 ἀφορμαῖς πεποιήκασιν ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερόν
 ἐστὶν ἄξιον ἐλέσθαι τὸν βίον τὸν τῶν ἰδιωτευόντων μὲν, ἐπιει-
 κῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννευόντων· ὅταν μὲν γὰρ 5
 ἀποβλέψωσιν εἰς τὰς τιμὰς καὶ τοὺς πλούτους καὶ τὰς δυνα-
 στείας, ἰσοθέους ἅπαντες νομίζουσι τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄν-
 τας· ἐπειδὴν δ' ἐνθυμηθῶσι τοὺς φόβους καὶ τοὺς κινδύνους,
 καὶ διεξιόντες ὁρῶσι τοὺς μὲν ὑφ' ὧν ἤκιστα χρῆν διεφθαρ-
 μένους, τοὺς δ' εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἐξαμαρτεῖν ἠναγκασμέ-
 νους, τοῖς δ' ἀμφοτέρα ταῦτα συμβεβηκότα, πάλιν ὀπωσοῦν
 ζῆν ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ἢ μετὰ τοιοῦτων συμφορῶν
 ἀπάσης τῆς Ἀσίας βασιλεύειν. Ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας καὶ 6
 τῆς ταραχῆς αἰτιόν ἐστὶν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὥσπερ ἱερωσύνην
 παντὸς ἀνδρὸς εἶναι νομίζουσιν, ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμά-
 των μέγιστόν ἐστι καὶ πλείστης προνοίας δεόμενον.

(β') Καθ' ἐκάστην μὲν οὖν τὴν πρᾶξιν, ἐξ ὧν ἂν τις μά-
 λιστα δύναίτο κατὰ τρόπον διοικεῖν καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυ-
 λάττειν, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγειν, τῶν αἰεὶ παρόντων ἔργων
 ἐστὶ συμβουλευεῖν· καθ' ὅλων δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν χρῆ
 στοχάζεσθαι καὶ περὶ ἃ δεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελ-
 θεῖν. Εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον ἐξεργασθὲν ἄξιον τῆς ὑποθέ- 7
 σεως, χαλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν
 μετὰ μέτρου ποιημάτων καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων
 ἔτι μὲν ἐν ταῖς διανοαῖς ὄντα τῶν συντιθέντων μεγάλας τὰς
 προσδοκίας παρέσχεν, ἐπιτελεσθέντα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπι-
 δειχθέντα πολὺ καταδεεστέραν τὴν δόξαν τῆς ἐλπίδος ἔλαβεν·

- 8 οὐ μὴν ἀλλὰ τό γ' ἐπιχείρημα καλῶς ἔχει, τὸ ζητεῖν τὰ παρα-
 λειμμένα καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς
 ιδιώτας παιδεύοντες ἐκείνους μόνον ὠφελοῦσιν· εἰ δέ τις τοὺς
 κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους
 ἂν ὀνήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας καὶ τοὺς ὑπ' αὐ-
 τοῖς ὄντας· τοῖς μὲν γὰρ ἂν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς
 δὲ τὰς πολιτείας πραοτέρας ποιήσειεν.
- 9 (γ') Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευόντων
 ἔργον ἐστίν· ἂν γὰρ ἐν κεφαλαίοις τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πρά-
 γματος καλῶς περιλάβωμεν, ἐνταῦθ' ἀποβλέποντες ἄμεινον
 καὶ περὶ τῶν μερῶν ἐροῦμεν. Οἶμαι δὴ πάντας ἂν ὁμολογῆσαι
 προσήκειν αὐτοῖς πόλιν δυστυχοῦσαν παῦσαι καὶ καλῶς πράτ-
 τουσαν διαφυλάξαι καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιῆσαι· τὰ γὰρ
 ἄλλα τὰ συμπίπτοντα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκάστην τούτων ἕνεκα
- 10 πρακτέον ἐστί. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα
 δυνησομένους καὶ περὶ τηλικούτων βουλευομένους μὴ βραθυ-
 μεῖν μηδ' ἀμελεῖν ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διακεί-
 σονται τῶν ἄλλων· δέδεικται γάρ, ὅτι τοιαύτας τὰς βασιλείας
- 11 ἔξουσιν, οἷας περ ἂν τὰς αὐτῶν γνώμας παρασκευάσωσιν.
 "Ὡστ' οὐδενὶ τῶν ἀσκητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν
 ὡς τοῖς βασιλεύουσι τὴν ψυχὴν τὴν αὐτῶν· ἅπασαι γὰρ αἱ
 πανηγύρεις οὐδ' ἐν μέρος τιθέασιν τούτων τῶν ἄθλων, περὶ ὧν
 ὑμεῖς καθ' ἐκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν.
- (δ') Ὡν ἐνθυμούμενον χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως,
 ὅσον περ ταῖς τιμαῖς τῶν ἄλλων πρόεχεις, τοσοῦτον καὶ ταῖς
- 12 ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις. Καὶ μὴ νόμιζε τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν
 τοῖς ἄλλοις πράγμασι χρησίμην εἶναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡ-
 μᾶς καὶ φρονιμωτέρους γίγνεσθαι μηδεμίαν δύναμιν ἔχειν· μη-
 δὲ καταγνῶς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν, ὡς περὶ
 μὲν τὰ θηρία τέχνας εὐρήκαμεν, αἷς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦ-
 μεν καὶ πλείονος ἀξίας ποιοῦμεν, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἂν πρὸς

ἀρετὴν ὠφελήσαιμεν, ἀλλ' ὡς καὶ τῆς παιδεύσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας μάλιστα δυναμένης τὴν ἡμετέραν φύσιν εὐεργετεῖν, 13 οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην, καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε καὶ τῶν ἄλλων, οὓς ἂν δύνη, μεταπέμπου, καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκιμούντων μήτε τῶν σοφιστῶν μηδενὸς οἴου δεῖν ἀπείρως ἔχειν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀχροατῆς γίγνου, τῶν δὲ μαθητῆς, καὶ παρασκευάζε σαυτὸν τῶν μὲν ἐλαττόνων κριτὴν, τῶν δὲ μειζόνων ἀγωνιστὴν. Διὰ γὰρ τούτων τῶν γυμνασίων τάχιστ' ἂν γένοιο τοιοῦτος, οἷον ὑπεθέμεθα δεῖν εἶναι τὸν ὀρθῶς βασιλεύοντα καὶ τὴν πόλιν ὡς χρὴ διοικήσοντα. Μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακληθείης, εἰ δεινὸν 14 ἡγήσαιο τοὺς χεῖρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρονιμωτέροις προστάττειν· ὅσῳ γὰρ ἂν ἐρρωμενεστέρω τὴν τῶν ἄλλων ἄνοιαν ἀτιμάσῃς, τοσοῦτ' ἄλλο τὴν αὐτοῦ δianoίαν ἀσκήσεις.

(ε') Ἄρχεσθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλλοντάς τι 15 τῶν δεόντων ποιήσῃν, πρὸς δὲ τούτοις φιλόθρωπον εἶναι δεῖ καὶ φιλόπολιν· οὔτε γὰρ ἵππων οὔτε κυνῶν οὔτ' ἀνδρῶν οὔτ' ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε καλῶς ἄρχειν, ἂν μὴ τις χαίρῃ τούτοις, ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμελείαν. Μελέτω 16 σοι τοῦ πλήθους καὶ περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν, γινώσκων, ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν αὗται πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν, αἵτινες ἂν ἄριστα τὸ πλῆθος θεραπεύωσι. Καλῶς δὲ δημαγωγῆσεις, ἂν μὴθ' ὑβρίζειν τὸν ὄχλον ἕως μὴθ' ὑβριζόμενον περιορᾷς, ἀλλὰ σκοπῆς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἕξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικήσονται· ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστίν.

(ς') Τῶν προσταγμάτων καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων κίνει 17 καὶ μετατίθει τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα, καὶ μάλιστα μὲν εὐρετῆς γίγνου τῶν βελτίστων, εἰ δὲ μὴ, μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλ-

- λοις ὀρθῶς ἔχοντα. Ζήτει νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους καὶ συμφέροντας καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, πρὸς δὲ τούτοις οἵτινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις ὡς οἷόν τε ταχίστας τοῖς πολίταις ποιούσι· ταῦτα γὰρ
- 18 ἅπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις. Τὰς μὲν ἐργασίας αὐτοῖς καθίστη κερδαλέας, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους, ἵνα τὰς μὲν φεύγωσι, πρὸς δὲ τὰς προθυμότερον ἔχωσι. Τὰς κρίσεις ποιῶ περι ὧν ἂν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι μὴ πρὸς χάριν μηδ' ἐναντίας ἀλλήλαις, ἀλλ' ἀεὶ ταῦτά περι τῶν αὐτῶν γίνωσκε· καὶ γὰρ πρέπει καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀκινήτως ἔχειν περι τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νό-
- 19 μους τοὺς καλῶς κειμένους. Οἶκει τὴν πόλιν ὁμοίως ὥσπερ τὸν πατρῶον οἶκον ταῖς μὲν κατασκευαῖς λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς, ταῖς δὲ πράξεσιν ἀκριβῶς, ἔν' εὐδοκιμῆς ἅμα καὶ διαρκῆς. Τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐπιδείκνυσο μηδ' ἐν μιᾷ τῶν πολυτελειῶν τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων ἀλλ' ἐν τε τοῖς προειρημένοις καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῶ τε σοὶ παραμενεῖ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πλείονος ἄξια τῶν δεδαπανημένων καταλείψεις.
- 20 Τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιεὶ μὲν ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν, ἡγοῦ δὲ θῦμα τοῦτο κάλλιστον εἶναι καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἂν ὡς βέλτιστον καὶ δικαιοτάτον σαυτὸν παρέχῃς· μᾶλλον γὰρ ἐλπίς τοὺς τοιοῦτους ἢ τοὺς ἱερεῖα πολλὰ καταβάλλοντας πράξειν τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν. (Ζ') Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς [τῶν φίλων] τοὺς οἰκειοτάτους, ταῖς δ' ἀληθείαις αὐταῖς
- 21 τοὺς εὐνουστάτους. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τὴν τε τῶν φίλων ἀρετὴν καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὐνοϊαν καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν· διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ σφῆζειν τὰς τυραννίδας μάλιστα ἂν τις δύναίτο. Κήδου τῶν οἰκῶν τῶν πολιτικῶν καὶ νόμιζε καὶ τοὺς δαπανῶντας ἀπὸ

τῶν σῶν ἀναλίσκειν καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν· ἅπαντὰ γὰρ τὰ τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἐστί. Διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ἀλήθειαν οὕτω 22 φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους μᾶλλον ἢ τοὺς τῶν ἄλλων ὄρκους. Ἄπασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν παρέχε καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια νόμιμον, περὶ πλείστου δὲ παιοῦ τῶν ἀφικνουμένων μὴ τοὺς σοὶ δωρεὰς ἄγοντας ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιῶντας· τιμῶν γὰρ τοὺς τοιοῦτους μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς 23 πολλοὺς φόβους ἐξαίρει τῶν πολιτῶν καὶ μὴ βούλου περιδεεῖς εἶναι τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας· ὅπως γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σαυτὸν διαθῆς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἔξεις. Ποιεῖ μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς, δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοι καιρὸς ᾗ. Δεινὸς μὲν φαίνου τῷ μηδὲν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων, πρᾶος δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἀμαρτανομένων.

Ἄρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι μηδὲ τῷ σφόδρα 24 κολάζειν ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἄμεινον αὐτῶν σὲ βουλευέσθαι. Πολεμικὸς μὲν ἴσθι ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκτεῖν. Οὕτως ὁμῖλει τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἡττους, ὥσπερ ἂν τὰς κρείττους πρὸς ἑαυτὸν ἀξιώσεις. Φιλονίκει μὴ περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ 25 ὧν κρατήσαντί σοι μέλλοι συνοίσειν. Φαύλους ἡγοῦ μὴ τοὺς συμφερόντως ἡττωμένους ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγιγνομένους. Μεγαλόφρονας νόμιζε μὴ τοὺς μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἳοί τ' εἰσὶ κατασχεῖν, ἀλλὰ τοὺς καλῶν μὲν ἐφιεμένους, ἐξεργάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἷς ἂν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ τοὺς 26 μεγίστην ἀρχὴν κτησαμένους ἀλλὰ τοὺς ἄριστα τῇ παρουσίᾳ χρησαμένους καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσειν, οὐκ ἔαν πάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβων καὶ κινδύνων καὶ κακίας ἀρξῆς, ἀλλ' ἂν τοιοῦτος ὧν, οἷον χρή, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ

- παρόντι μετρίων ἐπιθυμῆς καὶ μηδενὸς τούτων ἀτυχῆς.
- 27 (η΄) Φίλους κτῶ μὴ πάντα τοὺς βουλομένους ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας, μηδὲ μεθ' ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις. Ἀκριβεῖς ποιῶ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδώς, ὅτι πάντες οἱ μὴ σοὶ πλησιάσαντες ὁμοίον σε τοῖς χρωμένοις εἶναι νομιούσι. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασι τοῖς μὴ διὰ σοῦ γιγνομένοις, ὡς
- 28 αὐτὸς τὰς αἰτίας ἔξων, ὧν ἂν ἐκεῖνοι πράξωσι. Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς ἅπαν ὅτι ἀνλέγγης ἢ ποιῆς ἐπαινοῦντας ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἀμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονούσιν, ἵνα, περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῆς, ἔχῃς τοὺς συνδοκιμάσαντας. Διόρα καὶ τοὺς τέχνη κολακεύοντας καὶ τοὺς μετ'εὐνοίας θεραπεύοντας, ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. Ἄκουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα τοὺς τε λέγοντας, ὁποῖοί τινές εἰσι, καὶ περὶ ὧν ἂν λέγωσι. Ταῖς αὐταῖς κόλαζε ζημίαις τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας, αἷσπερ τοὺς ἑξαμαρτάνοντας.
- 29 Ἄρχε σαυτοῦ μηδὲν ἦττον ἢ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦθ' ἡγοῦ βασιλικώτατον, ἂν μηδεμιᾶ δουλεύῃς τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ κρατῆς τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν. Μηδεμίαν συνουσίαν εἰκῆ προσδέχου μηδ' ἀλογίστως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν, ἐξ ὧν αὐτὸς τ' ἐπιδώσεις καὶ
- 30 τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις. (θ΄) Μὴ φαίνου φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατὸν ἐστίν, ἀλλ' ἐπ' ἀρετῇ μέγα φρονῶν, ἧς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε τῶν τιμῶν ἀληθεστάτας εἶναι μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μετὰ δέους γιγνομένας, ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς ὄντες μᾶλλον σου τὴν γνώμην ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσι. Λάνθανε μὲν, ἦν ἐπὶ τῷ σοὶ συμβῆ τῶν φαύλων χαίρειν, ἐνδείκνυσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων. Μὴ τοὺς μὲν
- 31 ἄλλους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως, ἀλλὰ

τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη, γι-
 γνώσκων, ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὕλης ἦθος ὁμοιοῦται τοῖς ἀρχου-
 σι. Σημεῖον ἔστω σοι τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἂν τοὺς ἀρχο-
 μένους ὀρθῶς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γιγνομένους
 διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν. Περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλὴν ἢ 32
 πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν· ὁ μὲν γὰρ θνητός, ἡ δ'
 ἀθάνατος, καὶ δόξῃ μὲν χρήματα κτητά, δόξα δὲ χρημάτων
 οὐκ ὠνητή, καὶ τὰ μὲν καὶ φαύλοις παραγίγνεται, τὴν δ' οὐχ
 οἶόν τ' ἀλλ' ἢ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. Τρύφα μὲν ἐν ταῖς
 ἐσθῆσι καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δ' ὡς χρῆ
 τοὺς βασιλεύοντας ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἔν' οἱ μὲν
 ὀρῶντες διὰ τὴν ὄψιν ἄξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι νομίζωσιν, οἱ
 δὲ συνόντες διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ῥώμην τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώ-
 μην ἔχωσιν. Ἐπισκόπει τοὺς λόγους αἰεὶ τοὺς σαυτοῦ καὶ 33
 τὰς πράξεις, ἔν' ὡς ἐλαχίστοις ἀμαρτήμασι περιπίπτῃς. Κρά-
 τιστον μὲν γὰρ τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν, ἐπειδὴ δὲ
 δυσκαταμαθῆτως ἔχουσιν, ἐλλείπειν αἰροῦ καὶ μὴ πλεονά-
 ζειν· αἱ γὰρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἢ ταῖς ὑπερ-
 βολαῖς ἔνεσιν. (1') Ἀστεῖος εἶναι πειρῶ καὶ σεμνός· τὸ μὲν 34
 γὰρ τῇ τυραννίδι πρέπει, τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἀρμόττει.
 Χαλεπώτατον δὲ τοῦτο πάντων ἐστὶ τῶν προσταγμάτων· εὐ-
 ρήσεις γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς μὲν σεμνυνομένους ψυχροὺς
 ὄντας, τοὺς δὲ βουλομένους ἀστείους εἶναι ταπεινοὺς φαινο-
 μένους. Δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ιδέαις ταύταις,
 τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἑκατέρᾳ προσοῦσαν διαφεύγειν. "Ὅτι ἂν 35
 ἀκριβῶσαι βουλευθῆς, ὧν ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασι-
 λέας, ἐμπειρία μέτιθι καὶ φιλοσοφία· τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν
 τὰς ὁδοὺς σοι δείξει, τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι
 δύνασθαι σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει.

Θεώρει τὰ γιγνόμενα καὶ τὰ συμπίπτοντα καὶ τοῖς ἰδιώ-
 ταις καὶ τοῖς τυράννοις· ἂν γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς,

- 36 ἄμεινον περὶ τῶν μελλόντων βουλευσεῖ. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ἰδιωτῶν τινὰς ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι, τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσι. Βούλου τὰς εἰκόνας τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν. Μάλιστα μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ σαυτῶ καὶ τῇ πόλει
- 37 διαφυλάττειν· ἦν δ' ἀναγκασθῆς κινδυνεύειν, αἰροῦ τεθνάναι καλῶς μᾶλλον ἢ ζῆν αἰσχροῶς. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας καὶ φρόντιζ', ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης πράξεις. (ια') Μὴ περιίδῃς τὴν σαυτοῦ φύσιν ἅπασαν ἅμα διαλυθεῖσαν· ἀλλ' ἐπειδὴ θνητοῦ σώματος ἔτυχες, πειρῶ τῆς
- 38 ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεισθῆς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. "Ἄττ' ἂν σοι λογιζομένῳ φαίνηται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει. Ὡν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις." Ἀ τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἂν συμβουλευσεῖας, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν
- 39 ἀξίου. Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζῆτει βελτίῳ τούτων. Σοφοὺς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας ἀλλὰ τοὺς εὖ περὶ τῶν μεγάλων λέγοντας· μηδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνουμένους, αὐτοὺς δ' ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὐτῶν λέγοντας, ὁμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους, καὶ μὴ διαταραττομένους ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς καὶ μετρίως καὶ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς εὐτυχίας φέρειν
- 40 ἐπισταμένους. (ιβ') Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ πολλὰ τῶν λεγομένων ἐστίν, ἃ καὶ σὺ γιγνώσκεις. Οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἠπιστάμην, ὅτι τοσοῦτων ὄντων τὸ πλῆθος καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν τι τούτων εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἑτέρους ποιοῦντας ἐοράκασιν, οἱ δ' αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηθεύοντες. Ἄλλὰ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις χρῆ
- 41 τούτοις [τῶν ἐπιτηδευμάτων] ζητεῖν τὰς καινότητας, ἐν οἷς

οὔτε παράδοξον οὔτ' ἄπιστον οὔτ' ἔξω τῶν νομιζομένων οὐδὲν ἔξεστιν εἰπεῖν, ἀλλ' ἠγεῖσθαι τοῦτον χαριέστατον, ὃς ἂν τῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς τῶν ἄλλων διανοίαις ἀθροῖσαι πλεῖστα δυνηθῆ καὶ φράσαι κάλλιστα περὶ αὐτῶν. Ἐπεὶ κάκεινό 42 μοι πρόδηλον ἦν, ὅτι τὰ συμβουλευόντα καὶ τῶν ποιημάτων καὶ τῶν συγγραμμάτων χρησιμώτατα μὲν ἅπαντες νομίζουσιν, οὐ μὴν ἥδιστα γ' αὐτῶν ἀκούουσιν, ἀλλὰ πεπόνθασιν ὅπερ πρὸς τοὺς νουθετοῦντας· καὶ γὰρ ἐκείνους ἐπαινοῦσι μὲν, πλησιάζειν δὲ βούλονται τοῖς συνεξαμαρτάνουσιν ἀλλ' οὐ τοῖς ἀποτρέπουσι. Σημεῖον δ' ἂν τις ποιήσαιτο τὴν Ἡσιόδου καὶ Θεόγνιδος 43 καὶ Φωκυλίδου ποιήσιν· καὶ γὰρ τούτους φασὶ μὲν ἀρίστους γεγενῆσθαι συμβούλους τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα δὲ λέγοντες αἰροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις. Ἔτι δ' εἴ τις ἐκλέξειε τῶν 44 προεχόντων ποιητῶν τὰς καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστ' ἐσπούδασαν, ὁμοίως ἂν καὶ πρὸς ταύτας διατεθεῖεν· ἥδιον γὰρ ἂν κωμωδίας τῆς φαυλοτάτης ἢ τῶν οὔτω τεχνικῶς πεποιημένων ἀκούσειαν. (ιγ') Καὶ τί δεῖ καθ' ἐν 45 λέγοντα διατρίβειν· ὅλως γὰρ εἰ θέλομεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τὰς τῶν ἀνθρώπων, εὐρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν οὔτε τῶν σιτίων χαίροντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις οὔτε τῶν ἐπιτηδεύματων τοῖς καλλίστοις οὔτε τῶν πραγμάτων τοῖς βελτίστοις οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις, ἀλλὰ παντάπασιν ἐναντίας τῷ συμφέροντι τὰς ἡδονὰς ἔχοντας, καὶ δοκοῦντας καρτερικοὺς καὶ φιλοπόνους εἶναι τοὺς τῶν δεόντων τι ποιούντας· ὥστε πῶς ἂν τις τοῖς τοιούτοις ἢ παραινῶν ἢ διδάσκων ἢ 46 χρήσιμόν τι λέγων ἀρέσειεν; οἱ πρὸς τοῖς εἰρημένους φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἀπλοῦς δ' ἠγοῦνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας, οὔτω δὲ τὰ ἀληθείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὥστ' οὐδὲ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἴσασιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἰδίων λογιζόμενοι, χαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἀλλοτρίων

διαλεγόμενοι, βούλονται δ' ἂν τῷ σώματι κακοπαθῆσαι μᾶλλον ἢ τῇ ψυχῇ πονῆσαι καὶ σκέψασθαι περὶ τινος τῶν ἀναγκάων· εὗροι δ' ἂν τις αὐτοὺς ἐν μὲν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνουσίαις ἢ λοιδοροῦντας ἢ λοιδορούμενους, ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις οὐ βουλευομένους ἀλλ' εὐχομένους. Λέγω δ' οὐ καθ' ἅπαντων ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὄντων. Ἐκεῖνο δ' οὖν φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς βουλομένους ἢ ποιεῖν ἢ γράφειν τι κεχαρισμένον τοῖς πολλοῖς μὴ τοὺς ὠφελιμωτάτους τῶν λόγων ζητεῖν ἀλλὰ τοὺς μυθωδεστάτους· ἀκούοντες μὲν γὰρ τῶν τοιούτων χαίρουσι, θεωροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀμίλλας ψυχαγωγοῦνται. Διὸ καὶ τὴν Ὀμήρου ποίησιν καὶ τοὺς πρώτους εὐρόντας τραγῳδίαν ἄξιον θαυμάζειν, ὅτι κατιδόντες τὴν φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύταις κατεχρήσαντο πρὸς τὴν ποίησιν. Ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς πολέμους τοὺς τῶν ἡμιθέων ἐμυθολόγησεν, οἱ δὲ τοὺς μύθους εἰς ἀγῶνας καὶ πράξεις κατέστησεν, ὥστε μὴ μόνον ἀκουστοὺς ἡμῖν ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γενέσθαι. Τοιούτων οὖν παραδειγμάτων ὑπαρχόντων δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀκροωμένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τοῦ μὲν νουθετεῖν καὶ συμβουλευεῖν ἀφεκτέον, τὰ δὲ τοιαῦτα λεκτέον, οἷς ὀρώσι τοὺς ὄχλους μάλιστα χαίροντας.

50 (18') Ταῦτα δὲ διήλθον ἡγούμενος σὲ δεῖν, τὸν οὐχ ἓνα τῶν πολλῶν ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων μηδὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας τῶν ἀνθρώπων ταῖς ἡδοναῖς κρίνειν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χρησίμων αὐτοὺς δοκιμάζειν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ περὶ 51 μὲν τῶν γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες καὶ φασιν οἱ μὲν διὰ τῶν ἐριστικῶν λόγων, οἱ δὲ διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ δι' ἄλλων τινῶν φρονιμωτέρους ἔσεσθαι τοὺς αὐτοῖς πλησιάζοντας, ἐκεῖνο δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον ἐξ ἑκάστου τούτων

φαίνεσθαι βουλευέσθαι δυνάμενον. Χρή τοίνυν ἀφέμενον τῶν 52
 ἀμφισβητουμένων ἐπὶ τοῦ συνομολογουμένου λαμβάνειν αὐ-
 τῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν
 συμβουλευόντας, εἰ δὲ μή, καὶ καθ' ὅλων τῶν πραγμάτων
 λέγοντας. Καὶ τοὺς μὲν μηδὲν γινώσκοντας τῶν δεόντων
 ἀποδοκίμαζε· δῆλον γάρ, ὡς ὁ μηδὲν ὄν αὐτὸς χρήσιμος οὐδ'
 ἂν ἄλλον φρόνιμον ποιήσῃ· τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας καὶ δυ- 53
 ναμένους ὄραν πλέον τι τῶν ἄλλων περὶ πολλοῦ ποιοῦ καὶ θε-
 ράπτει, γινώσκων, ὅτι σύμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατος καὶ
 τυραννικώτατος ἀπάντων τῶν κτημάτων ἐστίν· ἡγοῦ δὲ τού-
 τος μεγίστην σοὶ ποιεῖν τὴν βασιλείαν, οὔτινες ἂν τὴν διά-
 νοίαν τὴν σὴν πλεῖστ' ὠφελῆσαι δυναθῶσιν.

(ιε') Ἐγὼ μὲν οὖν ἂν τε γινώσκω παρήνεκα καὶ τιμῶ σε 54
 τούτοις, οἷς τυγχάνω δυνάμενος. Βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους,
 ὅπερ εἶπον ἀρχόμενος, μὴ τὰς εἰθισμένας ἄγειν σοὶ δωρεάς,
 ἅς ὑμεῖς πολὺ πλείονος ἀγοράζετε παρὰ τῶν δίδόντων ἢ
 παρὰ τῶν πωλούντων, ἀλλὰ τοιαύτας, αἷς κἂν σφόδρα χρῆ
 καὶ μηδεμίαν ἡμέραν διαλείπῃς οὐ κατατρίψῃς, ἀλλὰ μεί-
 ζους καὶ πλείονος ἀξίας ποιήσεις.

III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Εἰσαγωγή. Ὁ λόγος οὗτος χαρακτηρίζεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰσοκράτους (§§ 8 καὶ 11) ὡς ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς ἐξόμνησιν τῆς ἀρετῆς ἀποθανόντος συγχρόνου ἀνδρὸς διὰ πανηγυρικοῦ λόγου. Ὑπόθεσις τοῦ παρόντος λόγου εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος τῆς Κύπρου Εὐαγόρας (405 - 375 π.Χ.). Οὗτος ἐγεννήθη μακρὰν τῆς Σαλαμῖνος, διότι τὴν ἀρχὴν κατείχε τότε ἄρπαξ τις ἐλθὼν ἐκ Φοινίκης. Ἄλλ' εὐθὺς ὡς ἤλθεν εἰς ἡλικίαν, κατέβαλε τὸν τύραννον καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῶν πατέρων του (405 π.Χ.). Ἀμέσως τότε ἐφρόντισε νὰ προαγάγῃ τὴν πόλιν ἢ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία ἐνεφυχώθησαν, ἢ δὲ ἐκ τούτων οἰκονομικὴ εὐπορία ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Εὐαγόραν νὰ προαγάγῃ καὶ τὰ στρατιωτικά. Τόσον δὲ ἰσχυρὸς ἔγινεν, ὥστε τὸ 396 π.Χ., ἐπωφελοῦμενος ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ υπαγάγῃ ὅλην τὴν Κύπρον εἰς τὸ κράτος του. Πράγματι ἐντὸς ὀλίγου ὄχι μόνον ἡ Κύπρος ἀλλὰ καὶ πολλαὶ πόλεις τῆς Φοινίκης ὑπήκουον εἰς αὐτόν.

Ἄλλὰ ἐπῆλθεν ἡ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κύπρος ὑπήγετο εἰς τὸν βασιλεῖα τῶν Περσῶν (387 π.Χ.). Ὁ Εὐαγόρας ὁμῶς δὲν ἀναγνωρίζει αὐτὴν διὰ τοῦτο ἐξεργάγῃ πόλεμος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Περσῶν. Κατ' ἀρχὰς ὁ Εὐαγόρας ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ κατόπιν ἐπολιορκήθη εἰς τὴν Σαλαμίνα ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ βασιλέως Ὀρόντα καὶ Τιριβάζου. Ὁ Εὐαγόρας ἀντέστη ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε νὰ εἰρηνεύσῃ ὡς ἴσος μὲ τὸν μέγαν βασιλεῖα, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ διατηρήσῃ μὲν τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ ὅλας τὰς κτήσεις του. Ἡ διὰ τοὺς Πέρσας αἰσχρὰ αὕτη συνθήκη ἔγινε τὸ 385 π.Χ.

Δέκα ἔτη βραδύτερον, ἦτοι τὸ 375 π.Χ., ἐδολοφονήθη ὑπὸ τινος δούλου του, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱὸς του Νικοκλῆς, ὁ ἑποῖος ἐπιθυμῶν νὰ τιμήσῃ τὸν πατέρα του προέτρεψε τὸν Ἰσοκράτη νὰ γράψῃ τὸ ἐπικηδεῖον τοῦτο ἐγκώμιον.

τρός οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων ἀλλὰ καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ ἀγῶσιν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἵππων τε καὶ τριήρων ἀμίλλαις, καὶ λείποντ' οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολήν, ἡγησάμεν Εὐαγόραν, εἴ τις ἐστὶν αἰσθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὐμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὄρωντα τὴν γε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων· εὐρήσομεν γὰρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσθαι βουλομένους ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς αἰρουμένους, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας, καὶ πάντα ποιῶντας, ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψουσιν. Αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἐξεργάζονται, τοῦ δὲ πλούτου σημεῖόν εἰσιν· οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμωτέρους κατέστησαν· ὁ δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκείνου πράξεις, αἰμίμηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειεν.

(β') Ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ' αὐτῶν ἀνδρας ἀγαθοὺς γεγεννημένους, ἵν' οἱ τε δυνάμενοι τὰ τῶν ἄλλων ἔργα κοσμεῖν ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους ταῖς ἀληθείαις ἐχρῶντο περὶ αὐτῶν, οἱ τε νεώτεροι φιλοτιμωτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, εἰδότες, ὅτι τούτων εὐλογήσονται μᾶλλον ὢν ἂν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. Νῦν δὲ τίς οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν, ὅταν ὄρᾳ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωικὰ καὶ τοὺς ἐπέκεινα γενομένους ὕμνουμένους καὶ τραγωδουμένους, αὐτὸν δὲ προσιδῆ, μηδ' ἂν ὑπερβάλλῃ τὰς ἐκείνων ἀρετάς, μηδέποτε τοιούτων ἐπαινῶν ἀξιοθησόμενον; τούτων δ' αἰ-

τιος ὁ φθόνος, ᾧ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν πρόσσεστιν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσιν ἔστιν· οὕτω γὰρ τινες δυσκόλως πεφύκασι, ὥσθ' ἥδιον ἂν εὐλογουμένων ἀκούοιεν, οὐς οὐκ ἴσασιν εἰ γεγονάσιν, ἢ τούτων, ὑφ' ὧν εὖ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσι. Οὐ μὴν δουλευτέον τοὺς νοῦν ἔχοντας τοῖς οὕτω κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δ' ἄλλους ἐθιστέον ἀκούειν, περὶ ὧν καὶ λέγειν δίκαιόν ἐστιν, ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ἴσμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας καὶ τολμῶντας ἀεὶ τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων.

- 8 (Υ') Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χαλεπὸν ἐστίν, ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. Σημεῖον δὲ μέγιστον· περὶ μὲν γὰρ ἄλλων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες, περὶ δὲ τῶν τοιούτων
- 9 οὐδεὶς ῥώποτ' αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησε. Καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην· τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι· καὶ γὰρ πλησιάζοντας τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις οἶόν τ' αὐτοῖς ποιῆσαι καὶ διαλεγόμενους καὶ συναγωνιζόμενους οἷς ἂν βουληθῶσι, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι μὴ μόνον τοῖς τεταρμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν ἀλλὰ
- 10 πᾶσι τοῖς εἶδεσι διαποικίλαι τὴν ποίησιν· τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἕξεισι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς μόνον καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων καὶ ῥυθμῶν ἅπαντα ποιοῦσιν, οἱ δ' οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν· ἅ τοςαύτην ἔχει χάριν, ὥστ' ἂν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχη κακῶς, ὅμως αὐταῖς ταῖς εὐρυθμίαις καὶ ταῖς συμμετρίαις ψυχαγωγῶσι
- 11 τοὺς ἀκούοντας. Γνώμη δ' ἂν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν

ἦν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπη, τὸ δὲ μέτρον διαλύσει, φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης, ἣς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. Ὅμως δέ, καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτοῦσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον ἀλλὰ ἀποπειρατέον τῶν λόγων ἐστίν, εἰ καὶ τοῦτο δυνήσονται, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εὐλογεῖν μηδὲν χειρὸν τῶν ἐν ταῖς φῦδαῖς καὶ ταῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων.

(δ') Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῆς Εὐαγόρου καὶ 12
 τίνων ἦν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστανται, δοκεῖ μοι πρέπειν καμὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν, ἵνα πάντες εἰδῶσιν, ὅτι καλλίστων αὐτῶ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων οὐδὲν καταδεέστερον αὐτὸν ἐκείνων παρέσχεν. Ὅμολογεῖται μὲν γὰρ τοὺς ἀπὸ Διὸς εὐγενεστάτους τῶν ἡμι- 13
 θεῶν εἶναι, τούτων δ' αὐτῶν οὐκ ἐστὶν ὅστις οὐκ ἂν Αἰακίδας προκρίνειεν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εὐρήσομεν τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας, οὗτοι δ' ἅπαντες ὀνομαστότατοι τῶν καθ' αὐτοὺς γεγονῶσι.

(ε') Τοῦτο μὲν γὰρ Αἰακὸς ὁ Διὸς μὲν ἔκγονος, τοῦ δὲ 14
 γένους τοῦ Τευκρινῶν πρόγονος, τοσοῦτον διήνεγκεν, ὥστε γενομένων αὐχμῶν ἐν τοῖς Ἑλλησι καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφθαρέντων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλλεν, ἦλθον οἱ προεστῶτες τῶν πόλεων ἱκετεύοντες αὐτόν, νομίζοντες διὰ τῆς συγγενείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ἐκείνου τάχιστ' ἂν εὐρέσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγὴν. Σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες ὧν ἐδεήθησαν, ἱερὸν ἐν 15
 Αἰγίνη κατεστήσαντο κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, οὐπερ ἐκεῖνος ἐποίησατο τὴν εὐχὴν. Καὶ κατ' ἐκεῖνόν τε τὸν χρόνον, ἕως ἦν μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης ὧν δόξης διετέλεσεν· ἐπειδὴ τε μετέλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ Πλούτωνι καὶ Κόρη μεγίστας τιμὰς ἔχων παρεδρεύειν ἐκείνοις. (ς') Τούτου δὲ 16
 παῖδες ἦσαν Τελαμών καὶ Πηλεΐδης, ὧν ὁ μὲν ἕτερος μετ' Ἡ-

- ρακλέους ἐπὶ Λαομέδοντα στρατευσάμενος ἀριστείων ἤξιώθη, Πηλεὺς δ' ἐν τε τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Κενταύρους ἀριστεύσας καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους κινδύνους εὐδοκιμήσας Θέτιδι τῇ Νηρέως Ἰοιῆτος ὣν ἀθανάτῳ συνώκησε, καὶ μόνου τούτου φασὶ τῶν προγεγενημένων ὑπὸ θεῶν ἐν τοῖς γάμοις ὑμέναιον
- 17 ἀσθῆναι. (ζ') Τούτοις δ' ἑκατέρου, Τελαμώνος μὲν Αἴας καὶ Τεῦκρος ἐγενέσθην, Πηλέως δ' Ἀχιλλεύς, οἳ μέγιστον καὶ σαφέστατον ἔλεγχον ἔδοσαν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς· οὐ γὰρ ἐν ταῖς αὐτῶν πόλεσι μόνον ἐπρώτευσαν, οὐδ' ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς κατόικουν, ἀλλὰ στρατείας τοῖς Ἑλλήσιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους γενομένης, καὶ πολλῶν μὲν ἑκατέρων ἀθροισθέντων, οὐ-
- 18 δυνός δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις Ἀχιλλεύς μὲν ἀπάντων διήνεγκεν, Αἴας δὲ μετ' ἐκεῖνον ἤριστευσε, Τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγγενείας ἄξιος καὶ τῶν ἄλλων οὐδενός χειρῶν γενόμενος, ἐπειδὴ Τροίαν συνεξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον Σαλαμῖνά τε κατήκτισεν, ὁμόνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε.
- 19 (η') Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς Εὐαγόρα παρὰ τῶν προγόνων ὑπάρξαντα τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἐστὶ. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον τῆς πόλεως κατοικισθείσης κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ Τεύκρου τὴν βασιλείαν εἶχον, χρόνῳ δ' ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ Φοινίκης ἀνὴρ φυγὰς καὶ πιστευθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε βασιλεύον-
- 20 τος καὶ μεγάλας δυναστείας λαβὼν οὐ χάριν ἔσχε τούτων, ἀλλὰ κακὸς μὲν γενόμενος περὶ τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ πλεονεκτῆσαι, τὸν μὲν εὐεργέτην ἐξέβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασιλείαν κατέσχευεν. Ἀπιστῶν δὲ τοῖς πεπραγμένοις καὶ βουλόμενος ἀσφαλῶς κατασκευάσασθαι τὰ περὶ αὐτὸν τὴν τε πόλιν ἐξε-
- 21 βαρβάρωσε καὶ τὴν νῆσον βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατεδούλωσεν.
- (θ') Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων καθεστῶτων καὶ τῶν ἐκόντων τῶν ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἐχόντων Εὐαγόρας γίγνεται·

περὶ οὗ τὰς μὲν φήμας καὶ τὰς μαντείας καὶ τὰς ὕψεις τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις γενομένας, ἐξ ὧν μειζρόνως ἂν φανεῖται γεγονώς ἢ κατ' ἄνθρωπον, αἰροῦμαι παραλιπεῖν, οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερόν, ὅτι τοσοῦτου δέω πλασάμενος εἰπεῖν τι περὶ τῶν ἐκείνων πεπραγμένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφήμι τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ὀλίγοι τινὲς ἐπίστανται καὶ μὴ πάντες οἱ πολῖται συνίσασιν. Ἄρξομαι δ' ἐκ τῶν ὁμολογουμένων λέγειν περὶ αὐτοῦ.

(ι') Παῖς μὲν γὰρ ὧν ἔσχε κάλλος καὶ ῥώμην καὶ σωφρο- 22
 σύνην, ἅπερ τῶν ἀγαθῶν πρεπωδέστατα τοῖς τηλικούτοις ἐστί.
 Καὶ τούτων μάρτυρας ἂν τις ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης
 τοὺς συμπαιδευθέντας τῶν πολιτῶν, τοῦ δὲ κάλλους ἅπαντας
 τοὺς ἰδόντας, τῆς δὲ ῥώμης τοὺς θεασαμένους τοὺς ἀγῶνας, ἐν
 οἷς ἐκεῖνος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευσεν. Ἄνδρι δὲ γενομένῳ 23
 ταῦτά τε πάντα συνηυξήθη καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρεία προσεγένετο
 καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη, καὶ ταῦτ' οὐ μέσως οὐδ' ὥσπερ
 ἑτέροις τισίν, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν εἰς ὑπερβολήν· τοσοῦτον 24
 γὰρ καὶ ταῖς τοῦ σώματος καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς διήνεγκεν,
 ὥσθ', ὁπότε μὲν αὐτὸν ὄρῳεν οἱ τότε βασιλεύοντες,
 ἐκπλήττεσθαι καὶ φοβεῖσθαι περὶ τῆς ἀρχῆς, ἡγουμένους οὐχ
 οἷόν τ' εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν φύσιν ἐν ἰδιώτου μέρει δια-
 γαγεῖν, ὁπότε δ' εἰς τοὺς τρόπους ἀποβλέψαιαν, οὕτω σφόδρα
 πιστεῦεν ὥστ', εἰ καὶ τις ἄλλος τολμῶη περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρ-
 τάνειν, νομίζειν Εὐαγόραν αὐτοῖς ἔσεσθαι βοηθόν. (ια') Καὶ 25
 τοσοῦτον τῆς δόξης παραλλαττούσης οὐδετέρου τούτων ἐψεύ-
 σθησαν· οὔτε γὰρ ἰδιώτης ὧν διετέλεσεν οὔτε περὶ ἐκείνους
 ἐξήμαρτεν, ἀλλὰ τοσαύτην ὁ δαίμων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν,
 ὅπως καλῶς λήψεται τὴν βασιλείαν, ὥσθ', ὅσα μὲν ἀναγκαῖον
 ἦν παρασκευασθῆναι δι' ἀσεβείας, ταῦτα μὲν ἕτερος ἔπραξεν,
 ἐξ ὧν δ' οἷόν τ' ἦν ὀσίως καὶ δικαίως λαβεῖν τὴν ἀρχήν, Εὐαγό-
 ρα διεφύλαξεν. Εἷς γὰρ τῶν δυναστευόντων ἐπιβουλεύσας τὸν 26

τε τύραννον ἀπέκτεινε καὶ συλλαβεῖν Εὐαγόραν ἐπεχείρησεν,
 ἡγούμενος οὐ δυνήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ κάκει-
 27 νον ἐκποδῶν ποιήσαιοτο. Διαφυγῶν δὲ τὸν κίνδυνον καὶ σω-
 θεῖς εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε τοῖς
 ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς περιπίπτουσιν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι,
 καὶ ἂν ἐκ τυραννίδος ἐκπέσωσι, διὰ τὰς παρούσας τύχας τα-
 πεινοτέρας τὰς ψυχὰς ἔχουσιν· ἐκεῖνος δ' εἰς τοσοῦτον μεγα-
 λοφροσύνης ἤλθεν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ἰδιώτης ὢν, ἐπειδὴ
 28 φεύγειν ἠναγκάσθη, τυραννεῖν ᾤθηται δεῖν. Καὶ τοὺς μὲν πλά-
 νους τοὺς φυγαδικούς καὶ τὸ δι' ἐτέρων ζητεῖν τὴν κάθοδον
 καὶ θεραπεύειν αὐτοῦ χεῖρους ὑπερεῖδε, λαβῶν δὲ ταύτην
 ἀφορμήν, ἦνπερ χρὴ τοὺς εὐσεβεῖν βουλομένους, ἀμύνεσθαι
 καὶ μὴ προτέρους ὑπάρχειν, καὶ προσελόμενος ἢ κατορθώσας
 τυραννεῖν ἢ διαμαρτῶν ἀποθανεῖν, παρακαλέσας ἀνθρώπους,
 ὡς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες, περὶ πεντήκοντα, μετὰ τού-
 29 των παρεσκευάζετο ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον. "Ὅθεν καὶ μάλιστ'
 ἂν τις καὶ τὴν φύσιν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν δόξαν, ἣν εἶχε παρὰ
 τοῖς ἄλλοις, θεωρήσειε· μέλλοντος γὰρ πλεῖν μετὰ τοσοῦ-
 των ἐπὶ τηλικαύτην πρᾶξιν τὸ μέγεθος καὶ πάντων τῶν δεινῶν
 πλησίον ὄντων οὐτ' ἐκεῖνος ἠθύμησεν οὔτε τῶν παρακλη-
 θέντων οὐδεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἤξιώσεν, ἀλλ' οἱ μὲν
 ὥσπερ θεῶν συνακολουθοῦντες ἅπαντες ἐνέμειναν τοῖς ὁμο-
 λογημένοις, ὁ δ' ὥσπερ ἢ στρατόπεδον ἔχων κρεῖττον τῶν
 ἀντιπάλων ἢ προειδῶς τὸ συμβησόμενον οὕτω διέκειτο τὴν
 30 γνώμην. (**ιβ'**) Δῆλον δ' ἐκ τῶν ἔργων· ἀποβάς γὰρ εἰς τὴν
 νῆσον οὐχ ἡγήσατο δεῖν χωρίον ἐχυρὸν καταλαβῶν καὶ τὸ
 σῶμ' ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσας περιδεῖν, εἰ τινες αὐτῷ τῶν
 πολιτῶν βοηθήσουσιν· ἀλλ' εὐθύς, ὥσπερ εἶχε, ταύτης τῆς
 νυκτὸς διελὼν τοῦ τείχους πυλίδα καὶ ταύτη τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ
 διαγαγῶν προσέβαλλε πρὸς τὸ βασιλείον. Καὶ τοὺς μὲν θορύ-
 31 βους τοὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις καιροῖς γιγνομένους καὶ τοὺς φό-

βους τοὺς τῶν ἄλλων καὶ τὰς παρακελεύσεις τὰς ἐκείνου τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν; γενομένων δ' αὐτῶ τῶν μὲν περὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δ' ἄλλων πολιτῶν θεατῶν (δεδιότες γὰρ τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν ἡσυχίαν εἶχον), 32 οὐ πρότερον ἐπαύσατο μαχόμενος καὶ μόνος πρὸς πολλοὺς καὶ μετ' ὀλίγων πρὸς ἅπαντας [τοὺς ἐχθροὺς], πρὶν ἐλεῖν τὸ βασιλείον, [καὶ] τοὺς τ' ἐχθροὺς ἐτιμωρήσατο καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν, ἔτι δὲ τῶ γένει τὰς τιμὰς τὰς πατρίους ἐκομίσατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστησεν.

(ιγ') Ἡγοῦμαι μὲν οὖν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθεῖην, 33 ἀλλ' ἐνταῦθα καταλίπομι τὸν λόγον, ῥάδιον ἐκ τούτων εἶναι γινῶναι τὴν τ' ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου καὶ τὸ μέγεθος τῶν πεπραγμένων· οὐ μὴν ἄλλ' ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τούτων ἐκ τῶν ἐχομένων οἶμαι δηλώσειν.

(ιδ') Τοσοῦτων γὰρ τυράννων ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ γεγε- 34 νημένων οὐδεὶς φανήσεται τὴν τιμὴν ταύτην κάλλιον ἐκείνου κτησάμενος. Εἰ μὲν οὖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τοῦ Εὐαγόρου παραβάλλοιμεν, οὐτ' ἂν ὁ λόγος ἴσως τοῖς καιροῖς ἀρμόσειεν οὐτ' ἂν ὁ χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν· ἦν δὲ προσελόμενοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χειρὸν ἐξετῶμεν, πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησόμεθα περὶ αὐτῶν.

(ιε') Τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς βασιλείας παραλαβόντων 35 τίς οὐκ ἂν τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν; οὐδεὶς γὰρ ἔστιν οὕτω ῥάθυμος, ὅστις ἂν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαβεῖν μᾶλλον ἢ κτησάμενος ὥσπερ ἐκεῖνος τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπεῖν. (ις') Καὶ μὴν τῶν 36 γε παλαιῶν καθόδων αὐταὶ μάλιστα εὐδοκιμοῦσιν, ἃς παρὰ τῶν ποιητῶν ἀκούομεν· οὗτοι γὰρ οὐ μόνον τῶν γεγεννημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν καινὰς συντιθέασιν. Ἄλλ' ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν μεμυθολό-

γηκεν, ὅστις οὕτω δεινούς καὶ φοβερούς ποιησάμενος τοὺς κιν-
 δύνους εἰς τὴν αὐτοῦ κατῆλθεν· ἀλλ' οἱ μὲν πλεῖστοι πεποιήν-
 ται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλείας, οἱ δὲ μετὰ δόλου καὶ
 37 τέχνης περιγεγόμενοι τῶν ἐχθρῶν. (ιζ') Ἄλλὰ μὴν τῶν γ' ἐ-
 πὶ τάδε γεγενημένων, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἀπάντων, Κῦρον τὸν
 Μήδων μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχήν, Πέρσαις δὲ κτησάμενον
 καὶ πλεῖστοι καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν. Ἄλλ' ὁ μὲν τῷ Περ-
 σῶν στρατοπέδῳ τὸ Μήδων ἐνίκησεν, ὁ πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλ-
 λήνων καὶ τῶν βαρβάρων βράδιως ἂν ποιήσειαν· ὁ δὲ διὰ τῆς
 ψυχῆς τῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος τὰ πλεῖστα φαίνεται τῶν
 38 προειρημένων διαπραξάμενος. Ἐπειτ' ἐκ μὲν τῆς Κύρου στρα-
 τηγίας οὕτω δῆλον, ὅτι καὶ τοὺς Εὐαγόρου κινδύνους ἂν ὑπέ-
 μεινεν, ἐκ δὲ τῶν τούτῳ πεπραγμένων ἅπασι φανερόν, ὅτι βρά-
 διως ἂν κάκεινοις τοῖς ἔργοις ἐπεχείρησε. Πρὸς δὲ τούτοις
 τῷ μὲν ὁσίως καὶ δικαίως ἅπαντα πέπρακται, τῷ δ' οὐκ εὐ-
 σεβῶς ἓνα συμβέβηκεν· ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἐχθροὺς ἀπώλεσε, Κῦ-
 ρος δὲ τὸν πατέρα τὸν τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν. Ὡστ' εἴ τι-
 νες βούλονται μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάντων ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν
 τὴν ἑκατέρου κρίνειν, δικαίως ἂν Εὐαγόραν καὶ τούτου μάλ-
 39 λον ἐπαινέσειαν. Εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποστειλά-
 μενον μηδὲ δείσαντα τὸν φθόνον ἀλλὰ παρρησίᾳ χρησάμενον
 εἰπεῖν, οὐδεὶς οὔτε θνητὸς οὔθ' ἡμίθεος οὔτ' ἀθάνατος εὐρε-
 θήσεται κάλλιον οὐδὲ λαμπρότερον οὐδ' εὐσεβέστερον λαβὼν
 ἐκείνου τὴν βασιλείαν. Καὶ τούτοις ἐκείνως ἂν τις μάλιστα
 πιστεύσειεν, εἰ σφόδρα τοῖς λεγομένοις ἀπιστήσας ἐξετάζειν
 ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἕκαστος ἐτυράννευσε. Φανήσομαι γὰρ
 οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα λέγειν προθυμούμενος ἀλλὰ
 διὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως
 εἰρηκώς.

40 (ιη') Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ μικροῖς διήνεγκε, τοιούτων ἂν καὶ
 τῶν λόγων αὐτῷ προσῆκεν ἀξιοῦσθαι· νῦν δ' ἅπαντες ἂν ὁμο-

λογήσειαν τυραννίδα καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων μέγιστον καὶ σεμνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι. Τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησάμενον τίς ἂν ῥήτωρ ἢ ποιητὴς ἢ λόγων εὐρετὴς ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέσειεν ;

(10') Οὐ τοίνυν ἐν τούτοις ὑπερβαλλόμενος ἐν τοῖς ἄλ- 41
λοις εὐρεθήσεται καταδεέστερος γενόμενος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφύεστατος ὢν τὴν γνώμην καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνάμενος, ὅμως οὐκ ἐήθη δεῖν ὀλιγωρεῖν οὐδ' αὐτοσχεδιάζειν περὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν καὶ φροντίζειν καὶ βουλευέσθαι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διέτριβεν, ἡγούμενος μὲν, εἰ καλῶς τὴν αὐτοῦ φρόνησιν παρασκευάσειεν, ὁμοίως αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἔξειν, θαυμάζων δ' ὅσοι τῶν μὲν ἄλλων ἔνεκα τῆς ψυχῆς ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν, αὐτῆς δὲ ταύτης μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες. Ἐπειτα καὶ περὶ 42
τῶν πραγμάτων τὴν αὐτὴν διάνοιαν εἶχεν· ὁρῶν γὰρ τοὺς ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελουμένους ἐλάχιστα λυπουμένους, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν βραθυμιῶν οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις ἀλλ' ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ καρτερίαις ἐνούσας, οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ' οὕτως ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ἤδει καὶ τῶν πολιτῶν ἕκαστον ἐγίγνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ φθάνειν μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς ὄντας λανθάνειν ἀλλὰ πάντα τυγχάνειν τῶν προσηκόντων· οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἐτέρων ἤκουεν οὐτ' ἐκόλαζεν οὐτ' ἐτίμα τοὺς πολίτας, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς συνήδει τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐτῶν. Ἐν τοιαύ- 43
ταις δ' ἐπιμελείαις αὐτὸν καταστήσας οὐδὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην προσπιπτόντων οὐδὲ περὶ ἐν πεπλανημένως εἶχεν, ἀλλ' οὕτω θεοφιλῶς καὶ φιλανθρώπως διώκει τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς εἰσαφικνουμένους μὴ μᾶλλον Εὐαγόραν τῆς ἀρχῆς ζηλοῦν ἢ τοὺς ἄλλους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας· ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδι-

κῶν, τοὺς δὲ χρηστοὺς τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἀπάντων ἄρ-
 44 χων, νομίμως δὲ τοὺς ἐξαμαρτόντας κολάζων· οὐδὲν μὲν συμ-
 βούλων δεόμενος, ὅμως δὲ τοῖς φίλοις συμβουλευόμενος· πολ-
 λά μὲν τῶν χρωμένων ἠττώμενος, ἅπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν
 περιγιγνόμενος· σεμνὸς ὢν οὐ ταῖς τοῦ προσώπου συναγω-
 γαῖς ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς· οὐδὲ πρὸς ἔν ἀτάκτως
 οὐδ' ἀνωμάλως διακείμενος ἀλλ' ὁμοίως τὰς ἐν τοῖς ἔργοις ὁ-
 45 μολογίας ὥσπερ τὰς ἐν τοῖς λόγοις διαφυλάττων· μέγα φρο-
 νῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὐτὸν γιγνομέ-
 νοις· τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὐτῷ ποιούμενος,
 τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοψυχίᾳ καταδουλούμενος· φοβερὸς
 ὢν οὐ τῷ πολλοῖς χαλεπαίνειν ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν τῶν ἄλλων
 φύσιν ὑπερβάλλειν· ἠγούμενος τῶν ἡδονῶν ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος
 ὑπ' αὐτῶν· ὀλίγοις πόνοις πολλὰς ῥαστώνας κτώμενος ἀλλ'
 46 οὐ διὰ μικρὰς ῥαθυμίας μεγάλους πόνους ὑπολείπόμενος· ὅ-
 λως οὐδὲν παραλείπων ὢν προσεῖναι δεῖ τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλ'
 ἐξ ἐκάστης τῆς πολιτείας ἐξειλεγμένος τὸ βέλτιστον, καὶ δη-
 μοτικὸς μὲν ὢν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς
 πόλεως ὅλης διοικήσει, στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς τοὺς κιν-
 δύνους εὐβουλίᾳ, τυραννικὸς δὲ τῷ πᾶσι τούτοις διαφέρειν.
 Καὶ ταῦθ' ὅτι προσῆν Εὐαγόρῃ, καὶ πλείω τούτων, ἐξ αὐτῶν
 τῶν ἔργων ῥάδιον καταμαθεῖν.

47 (κ') Παραλαβὼν γὰρ τὴν πόλιν ἐκβεβραρωμένην καὶ
 διὰ τὴν τῶν Φοινίκων ἀρχὴν οὔτε τοὺς Ἑλληνας προσδεχο-
 μένην οὔτε τέχνας ἐπισταμένην οὔτ' ἐμπορίῳ χρωμένην οὔτε
 λιμένα κεκτημένην ταῦτά τε πάντα διώρθωσε καὶ πρὸς τού-
 τοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτέησατο καὶ τεῖχη προσπερι-
 εβάλετο καὶ τριήρεις ἐναυπηγήσατο καὶ ταῖς ἄλλαις κατα-
 σκευαῖς οὕτως ἠϋξήσε τὴν πόλιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν Ἑλ-
 ληνίδων ἀπολελεῖσθαι, καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥσ-
 τε πολλοὺς φοβεῖσθαι τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς.

Καίτοι τηλικαύτας ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν οὐχ οἷόν 48
 τ' ἐστίν, ἣν μή τις αὐτὰς διοικῆ τοιούτοις ἤθεσιν, οἷοις Εὐα-
 γόρας μὲν εἶχεν, ἐγὼ δ' ὀλίγω πρότερον ἐπειράθην διελθεῖν.
 "Ὡστ' οὐ δέδοικα, μὴ φανῶ μείζω λέγων τῶν ἐκείνω προσ-
 ὄντων, ἀλλὰ μὴ πολὺ ἀπολειφθῶ τῶν πεπραγμένων αὐ-
 τῶ. Τίς γὰρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύσεως; ὅς οὐ μόνον τὴν 49
 αὐτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον
 ὅλον τὸν περιέχοντα τὴν νῆσον ἐπὶ πραότῃ καὶ μετριότητι
 προήγαγε· πρὶν μὲν γε λαβεῖν Εὐαγόραν τὴν ἀρχὴν οὕτως
 ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὥστε καὶ τῶν ἀρχόντων
 τούτους ἐνόμιζον εἶναι βελτίστους, οἵτινες ὠμότατα πρὸς
 τοὺς "Ἕλληνας διακείμενοι τυγχάνοιεν· νῦν δὲ τοσοῦτον με- 50
 ταπεπτώκασιν, ὥστ' ἀμιλλᾶσθαι μὲν, οἵτινες αὐτῶν δόξου-
 σι φιλέλληνες εἶναι μάλιστα, παιδοποιεῖσθαι δὲ τοὺς πλεί-
 στους αὐτῶν γυναῖκας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν, χαίρειν δὲ
 καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοῖς Ἑλληνικοῖς
 μᾶλλον ἢ τοῖς παρὰ σφίσι αὐτοῖς, πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ
 τὴν μουσικὴν καὶ τῶν περὶ τὴν ἄλλην παιδείωσιν ἐν τούτοις
 τοῖς τόποις διατρίβειν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν.
 Καὶ τούτων ἀπάντων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν Εὐαγόραν αἴτιον
 προσομολογήσειε.

(κα') Μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῆς 51
 ὀσιότητος ἐκείνου· τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κά-
 γαθοὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἦλθον εἰς Κύπρον οἰ-
 κήσοντες, ἡγούμενοι κουφοτέραν καὶ νομιμωτέραν εἶναι τὴν
 Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἴκων πολιτειῶν. Ὡν τοὺς μὲν ἄλλους
 ὀνομαστὶ διελθεῖν πολὺ ἂν ἔργον εἴη· Κόνωνα δὲ τὸν διὰ 52
 πλείστας ἀρετὰς πρωτεύσαντα τῶν Ἑλλήνων τίς οὐκ οἶδεν,
 ὅτι δυστυχῆσας ἐξ ἀπάντων ἐκλεξάμενος ὡς Εὐαγόραν ἦλθε,
 νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι τὴν παρ' ἐκείνω
 καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν;

καὶ πολλὰ πρότερον ἤδη κατωρθωκῶς οὐδὲ περὶ ἐνὸς πρότε-
 53 πράγματος ἔδοξεν ἀμεινον ἢ περὶ τούτου βουλευσασθαι· συνέ-
 βη γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν ἀφίξιν τὴν εἰς Κύπρον καὶ ποιῆσαι καὶ
 παθεῖν πλείστ' ἀγαθὰ. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἔφθασαν ἀλλή-
 λους πλησιάσαντες καὶ περὶ πλείονος ἐποιήσαντο σφᾶς αὐτοὺς
 ἢ τοὺς πρότερον οἰκείους ὄντας. Ἔπειτα περὶ τῶν ἄλλων
 54 ὁμοιοῦντες ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν καὶ περὶ τῆς ἡμε-
 ὑπὸ Λακεδαιμονίοις οὔσαν καὶ μεγάλη μεταβολῇ κεκρημέ-
 νην λυπηρῶς καὶ βαρέως ἔφερον, ἀμφοτέροι προσήκοντα ποι-
 οῦντες· τῷ μὲν γὰρ ἦν φύσει πατρίς, τὸν δὲ διὰ πολλὰς καὶ
 μεγάλας εὐεργεσίας νόμῳ πολίτην ἐπεποιήντο. Σκοποῦμενοι
 δ' αὐτοῖς ὅπως τῶν συμφορῶν αὐτὴν ἀπαλλάξουσι, ταχὺν τὸν
 καιρὸν Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάσαν· ἄρχοντες γὰρ τῶν Ἑλ-
 λήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς τοῦτ' ἀπληστίας
 55 ἦλθον, ὥστε καὶ τὴν Ἀσίαν κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρησαν. Λα-
 βόντες δ' ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν
 βασιλέως ἀπορούντων, ὅ τι χρήσονται τοῖς πράγμασιν, ἐδί-
 δασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν ἀλλὰ κατὰ θάλατταν ποιεῖσθαι
 τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, νομίζοντες, εἰ μὲν
 πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο καὶ τοῦτω περιγένοιτο,
 τὰ περὶ τὴν ἠπειρον μόνον καλῶς ἔξιν, εἰ δὲ κατὰ θάλατταν
 κρατήσαιν, ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα τῆς νίκης ταύτης μεθέξιν.
 56 Ὅπερ συνέβη· πεισθέντων γὰρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν καὶ
 ναυτικοῦ συλλεγέντος Λακεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχήθησαν
 καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπεστερήθησαν, οἱ δ' Ἕλληνες ἠλευθερώθη-
 σαν, ἡ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς τε παλαιᾶς δόξης μέρος τι πάλιν ἀ-
 νέλαβε καὶ τῶν συμμαχῶν ἡγεμῶν κατέστη. Καὶ ταῦτ' ἐπρά-
 χθη Κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος, Εὐαγόρου δὲ τοῦτό τε πα-
 ρασχόντος καὶ τῆς δυνάμεως τὴν πλείστην παρασκευάσαν-
 57 τος. Ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμήσαμεν ταῖς μεγίσταις τι-

μαῖς καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν, οὐπερ τὸ τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ σωτῆρος, πλησίον ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀμφοτέρων ὑπόμνημα, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους.

(κβ') Βασιλεὺς δ' οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅσῳ μείζω καὶ πλείονος ἄξια κατειργάσαντο, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἔδεισεν αὐτούς. Περὶ μὲν οὖν Κόνωνος ἄλλος ἡμῖν ἔσται λόγος· ὅτι δὲ πρὸς Εὐαγόραν οὕτως ἔσχεν, οὐδ' αὐτὸς λαθεῖν ἐζήτησε· φαίνεται γὰρ μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν 58 ἐν Κύπρῳ πόλεμον ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, μείζω δὲ καὶ χαλεπώτερον ἐκείνον ἀνταγωνιστὴν νομίσας ἢ Κῦρον τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἀμφισβητήσαντα. Μέγιστον δὲ τεκμήριον· τοῦ μὲν γὰρ ἀκούων τὰς παρασκευὰς τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν μικροῦ δεῖν ἔλαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασιλείον ἐπιστάς· πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσχεν, ὥστε μεταξὺ πάσχων εὖ πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε, δίκαια μὲν οὐ ποιῶν, οὐ μὴν παντάπασιν ἀλόγως βουλευσάμενος. Ἡπίστατο μὲν γὰρ πολλοὺς καὶ τῶν Ἑλλή- 59 νων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμάτων μεγάλας δυναστείας κατεργασαμένους, ἠσθάνετο δὲ τὴν Εὐαγόρου μεγαλοψυχίαν καὶ τὰς ἐπιδόσεις αὐτῷ καὶ τῆς δόξης καὶ τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένης ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἀνυπέρβλητον ἔχοντα καὶ τὴν τύχην αὐτῷ συναγωνιζομένην· ὥστ' οὐχ ὑπὲρ τῶν γεγενημένων ὀργιζόμενος ἀλλὰ περὶ 60 τῶν μελλόντων φοβούμενος, οὐδὲ περὶ Κύπρου μόνον δεδιώς ἀλλὰ πολὺ περὶ μειζόνων ἐποίησατο τὸν πόλεμον πρὸς αὐτόν· οὕτω δ' οὖν ὥρμησεν, ὥστ' εἰς τὴν στρατείαν ταύτην πλέον ἢ τάλαντα πεντακισχίλια καὶ μύρια κατηνάλωσεν. (κγ') Ἄλλ' ὅμως Εὐαγόρας πάσαις ἀπολελειμμένος ταῖς δυνάμεσιν, ἀν- 61 τιτάξας τὴν αὐτοῦ γνώμην πρὸς τὰς οὕτως ὑπερμεγέθεις παρασκευάς, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐν τούτοις πολὺ θαυμαστότερον

- 62 ἢ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρημένοις. Ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἶων εἰρήνην ἄγειν, τὴν αὐτοῦ πόλιν μόνην εἶχεν· ἐπειδὴ δ' ἠναγκάσθη πολεμεῖν, τοιοῦτος ἦν καὶ τοιοῦτον εἶχε Πνυταγόραν τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ συναγωνιστήν, ὥστε μικροῦ μὲν ἐδέησε Κύπρον ἅπασαν κατασχεῖν, Φοινίκην δ' ἐπόρθησε, Τύρον δὲ κατὰ κράτος εἶλε, Κιλικίαν δὲ βασιλέως ἀπέστησε, τοσοῦτους δὲ τῶν πολεμίων ἀπώλεσεν, ὥστε πολλοὺς Περσῶν πενθοῦντας τὰς αὐτῶν συμφορὰς μεμνηῆσθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου·
- 63 τελευτῶν δ' οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν, ὥστ' εἰθισμένων τὸν ἄλλον χρόνον τῶν βασιλέων μὴ διαλλάττεσθαι τοῖς ἀποστάσι, πρὶν κύριοι γένοιτο τῶν σωμάτων, ἄσμενοι τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο, λύσαντες μὲν τὸν νόμον τοῦτον, οὐ-
- 64 δὲν δὲ κινήσαντες τῆς Εὐαγόρου τυραννίδος. Καὶ Λακεδαιμονίων μὲν τῶν καὶ δόξαν καὶ δύναμιν μεγίστην ἐχόντων κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν, Εὐαγόρα δὲ πολεμήσας δέκα ἔτη τῶν αὐτῶν κύριον αὐτὸν κατέλιπεν, ὧν περ ἦν καὶ πρὶν εἰς τὸν πόλεμον εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ πάντων δεινότατος· τὴν γὰρ πόλιν ἦν Εὐαγόρας ἐτέρου τυραννοῦντος μετὰ πεντήκοντ' ἀνδρῶν εἶλε, ταύτην βασιλεύς ὁ μέγας τοσαύτην δύναμιν ἔχων οὐχ οἶός τ' ἐγένετο χειρῶσασθαι.
- 65 (κδ') Καίτοι πῶς ἂν τις τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν φρόνησιν ἢ σύμπασαν τὴν ἀρετὴν τὴν Εὐαγόρου φανερώτερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τοιούτων ἔργων καὶ κινδύνων; οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους πολέμους ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων ὑπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ὑμνούμενον. Οἱ μὲν γὰρ μεθ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος Τροίαν μόνην εἶλον, ὁ δὲ μίαν πόλιν ἔχων πρὸς ἅπασαν τὴν Ἀσίαν ἐπολέμησεν· ὥστ', εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιάζειν αὐτὸν ἠβουλήθησαν, ὅσοι
- 66 περ ἐκείνους, πολὺ ἂν μεῖζω καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἔλαβε. (κε') Τίνα γὰρ εὐρήσομεν τῶν τότε γενομένων, εἰ τοὺς μύθους

ἀφέντες τὴν ἀλήθειαν σκοποῖμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον, ἢ τίνα τοσοῦτων μεταβολῶν ἐν τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγενημένον; ὃς αὐτὸν μὲν ἐξ ἰδιώτου τύραννον κατέστησε, τὸ δὲ γένος ἅπαν ἀπεληλαμένον τῆς πολιτείας εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πάλιν ἐπανήγαγε, τοὺς δὲ πολίτας ἐκ βαρβάρων μὲν Ἑλληνας ἐποίησεν, ἐξ ἀνάνδρων δὲ πολεμικούς, ἐξ ἀδόξων δ' ὀνομαστούς, τὸν δὲ τόπον ἄμεικτον ὅλον παραλαβὼν καὶ 67 παντάπασι ἐξηγριωμένον ἡμερώτερον καὶ πρατότερον κατέστησεν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εἰς ἔχθραν μὲν βασιλεῖ καταστάς, οὕτως αὐτὸν ἡμύνατο καλῶς, ὥστ' ἀείμνηστον γεγενῆσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ Κύπρον, ὅτε δ' ἦν αὐτῷ σύμμαχος, τοσοῦτω χρησιμώτερον αὐτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὥστ' ὁ- 68 μολογουμένως μεγίστην αὐτῷ συμβαλέσθαι δύναμιν εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κνίδον, ἧς γενομένης βασιλεὺς μὲν ἀπάσης τῆς Ἀσίας κύριος κατέστη, Λακεδαιμόνιοι δ' ἀντὶ τοῦ τὴν ἠπειρον πορθεῖν περὶ τῆς αὐτῶν κινδυνεύειν ἠναγκάσθησαν, οἱ δ' Ἑλληνες ἀντὶ δουλείας αὐτονομίας ἔτυχον, Ἀθηναῖοι δὲ τοσοῦτον ἐπέδωσαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν ἄρχοντας ἐλθεῖν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν δώσοντας. (κς')

“Ὡστ' εἰ 69 τις ἔροιστό με, τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν Εὐαγόρα πεπραγμένων, πότερον τὰς ἐπιμελείας καὶ τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς Λακεδαιμονίους, ἐξ ὧν τὰ προειρημένα γέγονεν, ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κατάληψιν τῆς βασιλείας, ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἂν κατασταίην· αἰεὶ γὰρ μοι δοκεῖ μέγιστον εἶναι καὶ θαυμαστότατον, καθ' ὅ τι ἂν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν διάνοιαν.

(κς')

“Ὡστ', εἰ τινες τῶν προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀ- 70 θάνατοι γεγονάσιν, οἷμαι κάκεῖνον ἠξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς, σημείοις χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε χρόνον εὐτυχέστερον καὶ θεοφιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. Τῶν μὲν γὰρ ἡμιθέων τοὺς πλείστους καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτους εὐρήσο-

- μεν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας, Εὐαγόρας δ' οὐ μόνον θαυμαστότατος ἀλλὰ καὶ μακαριστότατος ἐξ ἀρχῆς ὧν
- 71 διετέλεσε. (κη') Τί γὰρ ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας; ὅς τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν, οἷων οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ γέγονε, τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον Σαλαμῖνος ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἄξιός ἐστιν τυραννεῖν, κάλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε, θνητὸς δὲ γενόμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτοῦ μνήμην κατέλιπε, τοσοῦτον δ' ἐβίω χρόνον, ὥστε μήτε τοῦ γήρωσ ἀμοιρος γενέσθαι μήτε τῶν νόσων μετασχεῖν τῶν διὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν γιγνομένων.
- 72 Πρὸς δὲ τούτοις, ὃ δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χαλεπώτατον, εὐπαιδίας τυχεῖν ἅμα καὶ πολυπαιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῷ συνέπεσε. Καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων οὐδὲν κατέλιπεν ἰδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορευόμενον, ἀλλὰ τὸν μὲν βασιλέα καλούμενον, τοὺς δ' ἀνακτας, τὰς δ' ἀνάσσας. "Ὅστ' εἴ τινες τῶν ποιητῶν περὶ τίνος τῶν προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηται, λέγοντες, ὡς ἦν θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἢ δαίμων θνητὸς, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν ῥηθῆναι μάλιστ' ἂν ἀρμόσειε.
- 73 (κθ') Τῶν μὲν οὖν εἰς Εὐαγόραν πολλὰ μὲν οἶμαι παραλιπεῖν· ὑστερίζω γὰρ τῆς ἀκμῆς τῆς ἐμαυτοῦ, μεθ' ἧς ἀκριβέστερον καὶ φιλοπονώτερον ἐξεργασάμην ἂν τὸν ἔπαινον τοῦτον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν, ὅσον κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν, οὐκ ἀνεγκωμιάστος ἐστίν. (λ') Ἐγὼ δ', ὧ Νικόκλεις, ἡγοῦμαι καλὰ μὲν εἶναι μνημεῖα καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας, πολὺ μέντοι πλείονος ἀξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας, ἃς ἐν τοῖς λόγοις ἂν τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρήσειε.
- 74 Προκρίνω δὲ ταύτας πρῶτον μὲν εἰδῶς τοὺς καλοὺς κάγαθούς τῶν ἀνδρῶν οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμννομένους ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ γνώμῃ φιλοτιμουμένους.

ἔπειθ' ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις εἶναι μό-
 νοις, παρ' οἷς ἂν σταθῶσι, τοὺς δὲ λόγους ἐξενεχθῆναι θ' οἴ-
 ὄν τ' ἐστὶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διαδοθέντας ἐν ταῖς τῶν εὖ
 φρονούντων διατριβαῖς ἀγαπᾶσθαι, παρ' οἷς κρεῖττόν ἐστιν
 ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐδοκιμεῖν πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι 75
 τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ τοῖς γεγραμμένοις οὐδεὶς ἂν τὴν
 τοῦ σώματος φύσιν ὁμοιώσειε, τοὺς δὲ τρόπους τοὺς ἀλλήλων
 καὶ τὰς διανοίας τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας ῥαδίον ἐστι
 μιμεῖσθαι τοῖς μὴ ῥαθυμεῖν αἰρουμένοις ἀλλὰ χρηστοῖς εἶναι
 βουλομένοις. (λα') Ὡν ἕνεκα καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γρά- 76
 φειν τὸν λόγον τοῦτον, ἡγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς παι-
 σὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου γεγονόσι πολὺ καλλί-
 στην ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν, εἴ τις ἀθροίσας τὰς
 ἀρετὰς τὰς ἐκείνου καὶ τῶ λόγῳ κοσμήσας παραδοίῃ θεωρεῖν
 ὑμῖν καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. Τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους προτρέ- 77
 πομεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐτέρους ἐπαινοῦντες, ἵνα ζηλοῦντες
 τοὺς εὐλογουμένους τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδευμάτων ἐπι-
 θυμῶσιν, ἐγὼ δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς οὐκ ἄλλοτριούς παραδείγμα-
 σι χρώμενος ἀλλ' οἰκείοις παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω προσ-
 ἔχειν τὸν νοῦν, ὅπως καὶ λέγειν καὶ πράττειν μηδενὸς ἤττον
 δυνήσει τῶν Ἑλλήνων. (λβ') Καὶ μὴ νόμιζέ με καταγιγνώ- 78
 σκειν, ὡς νῦν ἀμελεῖς, ὅτι πολλάκις σοὶ διακελεύομαι περὶ
 τῶν αὐτῶν· οὐ γὰρ οὐτ' ἐμὲ λέληθας οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι
 καὶ πρῶτος καὶ μόνος τῶν ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ τρυ-
 φαῖς ὄντων φιλοσοφεῖν καὶ πονεῖν ἐπικεχείρηκας οὐδ' ὅτι
 πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις ζηλώσαντας τὴν σὴν παί-
 δευσιν τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους ἐφ' οἷς
 νῦν λίαν χαίρουσιν· ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ταῦτ' εἰδὼς οὐδὲν ἤττον 79
 καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταυτόν, ὅπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν
 οἱ θεαταί. καὶ γὰρ ἐκείνοι παρακελεύονται τῶν δρομέων οὐ
 τοῖς ἀπολελειμμένοις ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀμιλλωμένοις.

- 80 (λγ') Ἐμὸν μὲν οὖν ἔργον καὶ τῶν ἄλλων φίλων τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παροξύνειν ὀρέγεσθαι τούτων, ὧνπερ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν· σοὶ δὲ προσήκει μὴδὲν ἐλλείπειν ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἐπιμελεῖσθαι καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν, ὅπως ἄξιός ἔσει καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων· ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν, μάλιστα δ' ὑμῖν τοῖς
- 81 πλείστον καὶ μεγίστων κυρίοις οὔσι. Χρῆ δ' οὐκ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν παρόντων τυγχάνεις ὧν ἤδη κρείττων, ἀλλ' ἀγανακτεῖν, εἰ τοιοῦτος μὲν ὧν αὐτὸς τὴν φύσιν, γεγονὼς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ Διός, τὸ δ' ὑπογυιότατον ἐξ ἀνδρὸς τοιοῦτου τὴν ἀρετὴν, μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντων. Ἔστι δ' ἐπὶ σοὶ μὴ διαμαρτεῖν τούτων· ἂν γὰρ ἐμμένῃς τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοσοῦτον ἐπιδιδῶς, ὅσον περ νῦν, ταχέως γενήσει τοιοῦτος, οἷόν σε προσήκει.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΣΕ)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

I. ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ

Α'. Ὁ Ἰσοκράτης ἐκθέτει τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἔγραψε πρὸς Δημόνικον, ὁμιλεῖ περὶ ἀρετῆς καὶ ἀναφέρει τὰ προτερήματα τοῦ Ἰπποκράτους, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς τὸν εἶόν του Δημόνικον (§§ 1 - 12).

§ 1 - 3. ἐν πολλοῖς· ἐνν. πράγμασι.—διεστῶσας· κατηγορημ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—εὐρήσομεν· ἐνν. ἐὰν ἐξετάσωμεν.—διίσταμαι=διαφέρω.—σπουδαῖος=ἄξιος λόγου, εὐγενής.—φαῦλος=ταπεινός, χυδαῖος.—γνώμη = πεποίθησις, ἰδέα — διάνοια = σκέψις.—συνήθεια = συναναστροφή.—οἱ μὲν· δηλ. φαῦλοι.—οἱ δέ· δηλ. σπουδαῖοι.—διέλυσε· γνωμικὸς ἀόρ. (=συνήθως διαλύει).—ἀν... ἐξαλείψειεν· δυνητικὴ εὐκτικὴ.—πρέπειν· ἐκ τοῦ ἡγούμενος, τὸ δὲ εἶναι ἐκ τοῦ πρέπειν.—ἀντιποιοῦμαι τινος = οἰκειοποιοῦμαι τι· ἀντιποιοῦμαι παιδείας= λέγω ὅτι εἶμαι μορφωμένος.—δῶρον· κατηγορ.—τεκμήριον... σημεῖον, παράθεσις εἰς τὸ δῶρον.—πρὸς ὑμᾶς· πληθ. ἀν. καὶ προηγῆται: σοι.—εὐνοια=ἀγάπη.—συνήθεια=φιλία.—συλλαμβάνω τινί= βοηθῶ τινά.—συναγωνίζομαι τινί = συμπράττω, ὑποστηρίζω τινά.—καιρὸς = περίστασις.—παιδεία = ἀνωτέρα μόρφωσις.—ἀκμῆ=κατάλληλος περίστασις.—φιλοσοφεῖν· ἐκ τοῦ ἀκμῆ (ἔστι)· φιλοσοφῶ = σπουδάζω, ἐπιδιδῶ ἀνωτέραν μόρφωσιν.—ἐπανορθῶ τινά=διορθώνω τινά, φέρω τινὰ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, διδάσκω τινά.

§ 4 - 5. προτρεπτικοὶ λόγοι= αἱ πρὸς μάθησιν ἀπαραίτητοι ὁδηγίαι. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψιν του τοὺς σοφιστάς, οἱ ὅποιοι δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὴν πραγματικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν των, ἀλλὰ ἢ προσπάθειά των ἔτεινε πρὸς τὴν ἐπίδειξιν· ἢ διδασκαλία των δηλ. εἶχε μοναδικὸν σκοπὸν τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, ὅπως ἀμέσως κατωτέρω λέγει ὁ Ἰσοκρ.—οὐ μὴν = ὅμως δὲν.—τὸ κράτιστον (= τὸ ἄριστον) τῆς φιλοσοφίας· τοῦτο εἶναι ἡ ἠθικὴ ἐξύψωσις καὶ ἐξευγένησις.—διατρίβω περὶ τι = ἀσχολοῦμαι, καταγίνομαι εἰς τι.—

είσηγοῦμαι τινι = ὀδηγῶ τινα, διδάσκω τινά. — δι' ὧν = ἐκείνοις δι' ὧν. — ἡ ἐν τοῖς λόγοις δεινότης = ἡ ρητορική δεινότης. — ἀσκῶ τι = ἐπιτυγχάνω τι. — τὰ ἦθη = κατὰ τὰς συνηθείας. — τρόπος = χαρακτηριστήρ. — πέφυκα = ἐκ φύσεώς εἰμι. — ἐκείνων· δηλ. τῶν συγγραφόντων τοὺς προτρεπτικoὺς λόγους. — παρακαλῶ τινα = προσκαλῶ, παρακινῶ, προτρέπω τινά. — παράκλησις = προτροπή τις. — εὕρισκω τι = μὲ κόπον ἐξευρίσκω τι. — παραίνεσις = συμβουλή. — γράφω = γράφω χωρὶς νὰ προσέχω νὰ κρατήσω τὸν λόγον τεχνικόν, ἀφροντίστως γράφω, φιλικῶς γράφω. — εὐρόντες... γράψαντες· εἰς τὰς λέξεις ταύτας εὕρισκεται ἡ ἐνταῦθα παρατηρουμένη ἀντίθεσις· ὁ Ἰσοκράτης δηλαδὴ δὲν προσεπάθησε νὰ γράψῃ ρητορικὸν λόγον, ἀλλὰ ἀπλῆν φιλικὴν παραινέσιν. — τοὺς νεωτέρους· ἀντὶ τοὺς νέους. — ὁμιλῶ τινι = συναναστρέφομαι μὲ τινα. — οἰκονομῶ τὸν βίον = κυβερνῶ τὸν βίον. — ἐφικνοῦμαι τινος = ἐπιτυγχάνω τι. — γνησίως = πραγματικῶς. — ἦς· δηλ. ἀρετῆς. — βέβαιος = ἀσφαλής, μόνιμος.

§ 6 - 8. ἀνήλωσε... ἐμάρανε· πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε. — ἐξουσία = δικαίωμα. — ῥαθυμία = ὀκνηρία. — παρασκευάζω = παρέχω. — παρασκευαζων... παρακαλῶν· μετχ. αἰτιολ. — ὠφέλησε... ἔβλαψε κ.τ.λ. πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε. — τῶν ἀσκούντων· (ἐνν. τὸ σῶμα) = τῶν ἀσκουμένων. — ἐπισκοτέω-ῶ τινι = ἐπιπρίπτω σκότος εἰς τι· ἐπισκοτῶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις = γίνομαι ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἀσκησιν τῆς ψυχῆς (τοῦ πνεύματος). — οἷς· παρ' οἷς· δηλ. ἀνθρώποις. — ἀκιβδήλωσ = γνησίως. — διάνοια = νοῦς. — συναυξηθῆ = αὐξηθῆ σὺν ταῖς διανοίαις. — δυνατὰ καθιστᾶσα, ἐνν. τοῖς ἀρετὴν κεκτημένοις. — ὄκνος = ὀκνηρία. — ψόγον... ἔπαινον· κατηγγρ. — καθιστᾶσα... ὑπομένουσα... ἡγουμένη· μετχ. αἰτιολ. — ἔργον = κατόρθωμα. — οἷς... τοῖς ἔργοις. σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος· ἀντί· ὧν ... τοῖς ἔργοις· — τρόποι = ἦθη. — χαρακτήρ εὐδοξίας = σφραγίς, τύπος, γνώρισμα καλῆς φήμης. — ἐπιβάλλω τινί τι = ἐπιχύνω, ἐπιχαράττω εἰς τινά τι. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἀπὸ τὰ νομίσματα. — τὸν ... χρόνον, ὑποκμ. εἰς τὸ δύνασθαι. — ἐκείνοις, ποιητ. αἴτιον.

§ 9 - 10. οὐ μὴν ἀλλὰ (= οὐ μὴν ἐκ τῶν Ἑρακλέους καὶ Θησέως ἔργων ἔστι σοι καταμαθεῖν, ἀλλὰ καί): κάμνει ἰσχυρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ προηγούμενα καὶ προσθέτει νέον τι. — προαίρεσις =

ἐπιθυμία, φρόνημα, ἀρχή.— ὀλιγωρῶ τινος=παραμελῶ τι.— τοῖς πόνοις... τῇ ψυχῇ, δοτ. τροπική· τῇ ψυχῇ ὑπέμενε=περιφρονῶν τοὺς κινδύνους διὰ τῆς ψυχῆς συγχρόνως ἐξήσκει αὐτήν.— παρακαίρω = ὑπερμέτρως.— τὰ ὑπάρχοντα = ἡ περιουσία.— ταπεινῶς = πτωχικά.— κοινὸς τοῖς φίλοις = ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς φίλους, ὁ μὴ διακρίνων τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τοὺς φίλους.— θαυμάζω τινά = ἐκτιμῶ τινά.— σπουδαίω περὶ τινά = σπουδαίως καὶ σοβαρῶς ὑποστηρίζω τινά, (προσπαθῶ νὰ ὠφελήσω τινά) = ἐπιζητῶ τὴν φιλίαν τινός.— οἱ γένει προσήκοντες = οἱ συγγενεῖς.— ἔταιρεία = φιλία.— προαίρεσις = αὐθόρμητος κλίσις.

§ 11 - 12. ἐπιλείπει με ὁ χρόνος = μοῦ λείπει ὁ καιρὸς, δὲν μοῦ ἀρκεῖ ὁ καιρὸς.— ἐκείνου, δηλ. τοῦ Ἰππονίκου.— τὸ ἀκριβές = ἡ ἀκριβὴς ἐξιστόρησις.— φύσις = φυσικὰ προτερήματα.— ἐκφέρω τι = παρέχω τι, ἀναφέρω τι.— ἡμᾶς... δηλώσομεν... ἐξενήνοχαμεν· ὁ Ἰσοκρ. μετεχειρίσθη πληθ. ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον.— πρὸς ὃν (δηλ. τὸν Ἰππόνικον) = συμφώνως πρὸς τὸν βίον τοῦ ὁποίου.— παράδειγμα = πρότυπον.— ἡγησάμενον... γιγνόμενον, χρν. μτχ.— ζηλωτής = θαυμαστής.— αἰσχρὸν = ἐντροπή.— γραφεὺς = ζωγράφος.— ἀπεικάζω = ζωγραφίζω.— ἡγοῦμαι = ἔχω ὑπ' ὄψιν μου.— ἀσκεῖν· πρβλ. ἐν § 6 : τῶν ἀσκούντων.— σκοπῶ, ὅπως γενήσομαι = ἐξετάζω, κοιτάζω πῶς θά...— ἐπιτήδευμα = κατόρθωμα.— τὴν γνώμην, αἰτ. τοῦ κατὰ τι.— διατίθεμαι τὴν γνώμην = σκέπτομαι.— οὕτω· δηλ. ὅτι πρέπει τις νὰ ἀμιλλᾶται πρὸς τοὺς ἀρίστους.— ἀκούσματα = μαθήματα.— πληροῦμαι τινος (μτφ.) = διδάσκομαί τι.— σπουδαῖος λόγος = ἠθικὸς λόγος.— πέφυκα (μετ' ἀπαρεμφ.) = ἔχω φυσικὸν ἰδίωμα (νὰ...)— ὑποτίθεμαι τινι = συμβουλεύω τινά.— ἐπιδίδωμι πρὸς τι = προκόπτω εἰς τι.— εὐδοκιμῶ = ἐπιτυγχάνω, ἀποκτῶ ὑπόληψιν.

B'. Αἱ ἐπὶ μέρους διδασκαλίαι (παραinéσεις) τὰς ὁποίας ὁ Ἰσοκράτης ἤθελε νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Δημονίου (§§ 13-43).

§ 13 - 18. τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, αἰτ. τῆς ἀναφορᾶς· εὐσεβῶ τὰ πρὸς... = εἶμαι εὐσεβὴς πρὸς τοὺς θεοὺς.— ἐμμένω τινι = μένω πιστὸς εἰς τι, τηρῶ τι.— ἐκείνο, δηλ. τὸ θύειν.— καλοκαγαθία τῶν τρόπων = χρηστότης τῶν ἡθῶν.— δαιμόνιον = θεός.— πόλις = πολίται.— περὶ τινά = πρὸς τινά.— τοὺς γονεῖς· μετεχειρίσθη πληθυν-

τικόν, ἂν καὶ ὁ Ἰππόνικος εἶχεν ἀποθάνει, διότι τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς
 καθήκοντα δὲν ἔπαυον καὶ μετὰ θάνατον.—**ἀσκῶ τι** = καταγίνομαι
 εἰς τι.—**τὰ πρὸς τὸ σῶμα γυμνάσια** = αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις.—**τὰ
 πρὸς τὴν ῥώμην** = τὰ συντείνοντα, τὰ συντελοῦντα πρὸς τὴν ῥώμην.—
λήγω τινός = παύω ἀπὸ τι.—**πονῶ** = κοπιᾶζω.—**δυνάμενος**· ἐναντ.
 μετχ.—**προπετής** = ἀκράτητος, ἀναιδής.—**στέργω τι** = ἀγαπῶ τι.—
ἀποδέχομαι τι = παραδέχομαι τι, εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—**μανικός**,
 γίνεται ἐκ τοῦ **μανία (μαίνομαι)**.—**σύννους** = σκεπτικός.—**τούτοις**
 δοτ. ὄργαν.—**τῶν νεωτέρων**· πρβλ. ἐν § 5 : **τοὺς νεωτέρους**.—**κρα-
 τοῦμαι** = περιορίζομαι.—**μηδέποτε μηδέν**· ἡ διπλῆ ἄρνησις φανερώ-
 νει ἔμφασιν.—**ποιήσας**· ὑποθ. μετχ.—**συνειδήσεις**· ἐπικός καὶ ἰωνι-
 κὸς τύπος· ὁ ἀττικός μέλλων τοῦ **οἶδα** εἶναι εἴσομαι.—**ἡ μετὰ δό-
 ξης ἡδονή** = ἡ τιμία ἡδονή.—**θηρεύω** = ἐπιδιώκω.—**εὐλαβοῦμαι
 τι** = φοβοῦμαι τι.—**δόξα** = φήμη, ἡ κοινὴ γνώμη.—**δόκει** = ἡγοῦ·
 (πρβλ. § 12).—**λήσων**· μέλλ. τοῦ ρ. **λανθάνω (τινά)** = διαφεύγω
 τὴν προσοχὴν τινος.—**παραυτίκα** = πρὸς στιγμὴν.—**κρύψης**· ἐνν. τὸ
ποιεῖν, τὴν πρᾶξίν σου.—**ὀφθήσει**· παθ. μέλλ. τοῦ **ὀρῶμαι** = γίνομαι
 φανερός.—**ἐπιτιμῶ τινί τι** = ἐπιπλήττω, κατηγοροῦ τινὰ διὰ τι.—**πράτ-
 τουσι**· ὑποθ. μετχ.—**μελέτη** = ἐπιμελής ἀσκήσις.—**ἐπιστήμη** = σπου-
 δή, ἐπιστημονικὴ ἐργασία· **μελέταις... ἐπιστήμαις**· ὁ πληθ. φανερώνει
 τὰ διάφορα εἶδη τῆς μελέτης, ἐπιστήμης.—**ἀκούσαντα** (ἐνν. **τινά**)·
 χρο. μετχ.—**καταναλίσκω τι** = ἐξοδεύω, ἀφιερώνω τι.—**φιληκοῖα** =
 ἐπιμελής ἀκρόασις. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα συνιστᾷ νὰ φοιτοῦν οἱ νέοι
 εἰς διαφόρους διαλέξεις πρὸς μὲν τῶν, ὅταν δὲν ἔχουν ἄλλην ἐρ-
 γασίαν.—**τοῖς ἄλλοις**· ποιητ. αἴτιον.—**τὰ εὐρημένα** = ὅσα εὐρέθησαν.—
μανθάνειν (ἐνν. **σέ**)· ὑποκείμε. εἰς τὸ ἀπρόσωπον **συμβήσεται**.

§ 19 - 23. **τῶν ἀκουσμάτων**· πρβλ. § 12.—**πολλά**· ἀναφέρεται
 εἰς τὸ **ἀκουσμάτων**.—**πολλά πολλῶν**, παρήχησις.—**ἀπολείπει** =
ἀπολείπουσι (ἀμτβ.) = μᾶς ἀφήνουν.—**κατοκνῶ** = δυσκολεύομαι,
 παραμελῶ.—**ἐπαγγέλλομαι (ποιεῖν τι)** = ὑπισχυοῦμαι, εἶμαι ἰκανὸς
 νὰ...—**πλείω** κατγρ. εἰς τὸ **οὐσίαν**· οὐσία = περιουσία.—**τοὺς νεω-
 τέρους**· πρβλ. § 5.—**ἡ κατὰ γῆν πορεία** = τὸ κατὰ ξηρὰν ταξίδι.—
ἐπὶ τῶ... καταστήσαι· σημαίνει τὸν σκοπὸν.—**τρόπος** = συμπερι-
 φορά.—**φιλοπροσήγορος** = εὐγενής.—**εὐπροσήγορος** = καταδεκτι-
 κός.—**προσφωνῶ τινὰ** = χαιρετίζω τινά.—**ἐντυγχάνω τινί τοῖς**

λόγοις = συνδιαλέγομαι μετά τινος.—ήδέως ἔχω πρὸς τινα = εἶμαι εὖνους, τὰ ἔχω καλὰ μὲ ἓνα.—χρῶμαί τινι = συναναστρέφομαι τινα.—ἀπεχθής = μισητός.—ἐντευξίς = συνέντευξις, ἐπίσκεψις.—τοῖς αὐτοῖς· δηλ. ἀνθρώποις.—πλησμονή = κόρος, χορτασιά.—ὄπως ἂν... , τελική πρότασις.—κρατοῦμαι ὑπὸ τινος = ἄρχομαι, κυριεύομαι ὑπὸ τινος.—κέρδους... λύτης· ἐπεξηγήσεις τοῦ τούτων... πάντων.—τοιούτος (δηλ. ἐγκρατής), ἔνν. ἐν τῷ κέρδει.—δι' ὧν = ἐκεῖνα δι' ὧν.—εὐδοκιμῶ· πρβλ. § 12.—εὐπορῶ = γίνομαι εὐπορος, πλούσιος.—τῇ δ' ὀργῇ... ἔχης = ἐν δὲ τῇ ὀργῇ... ἔαν ἔχης.—παραπλησίως ἔχω πρὸς τινα, ὡσπερ... = διατίθεμαι, φέρομαι πρὸς τινα παρομοίως, ὅπως...—ἀμαρτάνοντα· χρον. μτχ.—τὰ τερπνά (οὐσιαστικῶς) = αἱ διασκεδάσεις.—αἰσχρόν ἔνν. εἶναι· ὑποκμ. δὲ αὐτοῦ τὰ ἀπαρμφ. ἀρχειν... δουλεύειν.—ὑπολαμβάνω = νομίζω.—τὰ πονηρά (οὐσιαστικῶς) = αἱ δυστυχίαι, αἱ λύπαι.—ἐπιβλέπω τι = παρατηρῶ τι.—ὧν· κατηγορ. μτχ. ἐκ τοῦ ὑπομιμνήσκης· ὁμαλώτερον θὰ ἦτο· ὑπομιμνήσκης σεαυτὸν ἄνθρωπον ὄντα· ἀλλ' ἐναῦθα ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τὸ ὑποκείμενον σὺ καὶ ὄχι πρὸς τὸ ἀντικείμεν. σεαυτόν.—τηρῶ τι = φυλάττω τι.—παρακαταθήκη = πᾶν ὅ,τι ἐμπιστεύεται τις εἰς ἄλλον πρὸς φύλαξιν· παρακαταθήκη λόγων = τὸ ἐμπιστευθὲν μυστικόν.—παρέχομαί τι = παρουσιάζω, ἐπιδεικνύω, ἔχω τι.—ἀγαθὸς ἀνὴρ = ἐνάρετος, ὅπως πρέπει ἄνθρωπος.—τὰ ἀπόρρητα = τὰ μυστικά.—σιωπᾶσθαι· ἐκ τοῦ ἀπροσώπου συμφέρη, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρονται καὶ αἱ προσωπ. δοτ. σοι... κἀκείνοις.—ἐπακτὸς ὄρκος = ὁ ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου ἐπαγόμενος, ἐπιβαλλόμενος.—πρόφασις = λόγος, αἰτία.—αἰτία = κατηγορία.—ἀπολύων... διασώζων· μτχ. ὑποθ.—ἐνεκα χρημάτων· τελικὸν αἶτιον (= γιὰ χρήματα).—εὐορκῶ = ὀρκιζόμενος λέγω τὴν ἀλήθειαν.—ἐπιορκῶ = ὀρκιζόμενος λέγω ψεῦδη.—φιλοχρημάτως ἔχω = εἶμαι φιλοχρήματος.

§ 24 - 28. χρῶμαί τινι = μεταχειρίζομαι τινα, φέρομαι πρὸς τινα.—ἐκείνους· δηλ. τοὺς πρότερον φίλους.—διαμένειν· ἔνν. φίλος.—ἔχειν... μεταλλάττειν· ἔνν. τινὰ (ὑποκμ.).—πειρῶμαί τινος = δοκιμάζω τινά.—ἐταῖρος = σύντροφος, γνωστός, φίλος ἀδοκίμαστος.—τοῦτο· δηλ. τὸ πειρᾶσθαι τῶν φίλων.—δέόμενος· ἐναντιωμ. μτχ.—τὸ δεῖσθαι = τὸ ἔχειν ἀνάγκην.—ῥητὰ = ὅσα δύνανται νὰ λεχθοῦν.—ὡς ἀπορρήτων = ὡς περὶ ἀπορρήτων.—μηδέν· σύστοιχον ἀντικμ.—

ἐπιστήσει· μέλλ. τοῦ ρ. **ἐπίσταμαί τι** = γνωρίζω, μακθάνω τι.—**περὶ τὸν βίον** = κατὰ τὸν βίον.—**κοινωνία** = συμμετοχή.—**βασανίζω τι** = δοκιμάζω τι.—**οὕτω** = τότε.—**χρῶμαί τινι** = ἐξυπηρετῶ τινα.—**τάς δεήσεις**· ἴνα δηλ. βοήθησης αὐτοῦς.—**αὐτεπάγγελτος** = αὐτόκλητος, μὲ ἰδικήν σου πρωτοβουλίαν.—**καιρὸς** = κακὴ περίστασις, δυστυχία.—**νικῶμαί τινος** = ὑπολείπομαι τινος, εἶμαι κατώτερός τινος· συνώνυμον τὸ **ἡττῶμαί τινος**· τὰ ρήματα ταῦτα συντάσσονται μετὰ γεν. ὡς ἔχοντα ἔννοιαν παραθετικὴν.—**ταῖς κακοποιαῖς... ταῖς εὐεργεσίαις**· δοτ. τοῦ κατὰ τι.—**αἰσχρὸν... κακοποιαῖς**· ἡ συμβουλή αὕτη δὲν εἶναι καὶ χριστιανική, διότι ὁ Χριστὸς ἐδίδαξεν «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν... καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς» (Ματθ. Ε', 44).—**ἀποδέχομαί τινα** = ἐγκρίνω τινά, εὐχαριστοῦμαι μετὰ τινα.—**δυσχεραίνω ἐπὶ τινι** = λυποῦμαι διὰ τι.—**ἀτυχοῦσι, πράττουσι**· ἔνν. **τισὶ** (αἱ μτχ. χρν.).—**ἀτυχῶ**· ἀντίθετον· **καλῶς πράττω**.—**πρὸς τοὺς...=ἐνώπιον τῶν παρόντων**(φίλων).—**ἀπόντων**· χρον. μτχ.—**τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα**· πρβλ. ἐν § 13: **τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς**.—**καλλωπιστής**=ὁ ἀγαπῶν τὸν περιττὸν στολισμὸν.—**ἔστι**· ἔνν. **ἴδιον**.—**τὸ περιέργον** = ὁ περιττὸς στολισμὸς, ἡ ἐπίδειξις.—**τὴν ὑπερβάλλουσαν** (ἔνν. **τὸ μέτρον**) = τὴν ὑπερβολικὴν.—**ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων... ἀπόλαυσιν**· τὸ νόημα: νὰ μὴ θεωρῆς εὐτυχίαν σου τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν ἀλλὰ τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν ὑπαρχόντων.—**σπουδάζω περὶ τι** = δεικνύω προθυμίαν εἰς τι, θέλω νὰ ἀποκτήσω τι.—**ὥσπερ... ἂν κτήσαιτο** = **ὥσπερ πάσχοι ἂν τις, εἰ κτήσαιτο ἵππον καλόν**.—**ἐπιστάμενος**· ἐναντιωμ. μτχ.—**πλοῦτος** = περιουσία.—**κατασκευάζω τι** = ποιῶ, κάμνω τι.—**ἔστι**· ἔνν. ὁ **πλοῦτος**.—**ἀπολαύω τινός** = μεταχειρίζομαι τι μετὰ ἐλευθεριότητα.—**κτῶμαί τι** = ἀποκτῶ προσοδοφόρα κτήματα. Ὁ Ἰσοκράτης ἐνταῦθα συμβουλεύει νὰ φροντίζωμεν, ὥστε ἡ περιουσία μας νὰ εἶναι χρηματικὴ καὶ κτηματικὴ.—**δυοῖν ἔνεκεν** = διὰ δύο λόγους.—**ζημία** = πρόστιμον (ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου).—**ἐκτίνω τι** = πληρώνω τι. Τὸ πρόστιμον ἔπρεπε νὰ πληρωθῆ, ἄλλως συνεπήγετο **ἀτιμίαν**.—**πρὸς τὸν ἄλλον**· ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς σημαίνει ἀναφορὰν.—**μηδέν**· ἐπιτείνει τὸ **ὑπερβαλλόντως**.—**στέργω τι** = εὐχαριστοῦμαι μετὰ κάτι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.

§ 29 - 33. **παρ' ἀνδρὶ**· πρέπει νὰ συνδεθῆ μετὰ τὸ **ὀφειλομένην**.—**σιτίζω τινά** = τρέφω τινά.—**τοὺς διδόντας**· ἔνν. **τροφὴν**.—**τοὺς**

ὠφελούοντας.. βλάπτοντας· ἐνν. αὐτούς.—πιστευθέντες· ὑποθ. μτχ.
 —τῶν φίλων· γεν. διααιρετ.—χαρίζομαί τινι = εὐχαριστῶ τινα, γίνομαι εὐάρεστος εἰς τινα.—πρὸς τὸ φαυλότατον = πρὸς μεγίστην βλάβην σου.—πρὸς τὸ βέλτιστον = πρὸς μεγίστην ὠφέλειάν σου.—ἀπεχθάνομαί τινι = γίνομαι μισητὸς εἰς τινα.—οὐχ ἔξεις... = δὲν θὰ ἔχῃς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ τοὺς μισήσῃς, θὰ σὲ συμβουλευσοῦν πρὸς τὸ καλὸν σου.—σεμνός = ὑπερήφανος, ἀκατάδεκτος· ἀντίθετον : ὁμιλητικός.—ὄγκος=ὑπερηφάνεια.—καρτερῶ τι = ὑπομένω τι.—δύσερις (-ιδος) = ἐριστικός, γκρινιάρης, δύστροπος.—ῶν... ἀπαντῶν... εἰκῶν...ἐπιπλήττων... κτλ· μτχ. ὑποθ.—τραχέως=μὲ ἀπότομον τρόπον.—θυμουμένοις...πεπαυμένοις, χρν. μτχ.—σπουδάζω = σπουδαιολογῶ.—παρὰ τὰ σπουδαῖα = εἰς τὰς σπουδαίας περιστάσεις.—χαρίζομαι χάριτάς τινι = κάμνω εὐεργεσίαν εἰς τινα.—ἀχαρίστως=χωρὶς καλὸν τρόπον.—ποιοῦντες· ἐνν. χάριν.—ἀηδῶς = δυσαρέστως.—ὑπουργῶ τινι = προσφέρω ὑπηρεσίαν εἰς τινα.—φιλαίτιος = φιλοκατήγορος.—φιλεπιτιμητῆς = ὁ ἀγαπῶν νὰ κάμῃ παρατηρήσεις.—παροξυντικός = ἐξερεθιστικός.—συνουσία = συναναστροφή.—ἔξανίσταμαι = σηκώνομαι καὶ φεύγω.—ἀποβάλλω τι = χάνω τι.—διαμαρτάνω τινος = χάνω τι, στεροῦμαι τινος.—εὐθύνω τι = κυβερνῶ τι, διευθύνω τι.—πολλά· σύστοιχον ἀντικμ.—τῶ... εἶναι... τῶ... ἀπολαύειν· δοτ. τοῦ τρόπου.—φρονῶ ἀθάνατα = σκέπτομαι ὡς ἀθάνατος.—μοχθηρὸς = κακός, ἐλαττωματικός.—κερδαίνοντες· τροπ. μτχ.—προσεζημίωσε· πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε.—πολλάκις γὰρ ῶν... ἔδοσαν = πολλάκις γὰρ τοῖς ἔργοις (ὄργαν.) ἔδοσαν τὴν τιμωρίαν τούτων, ῶν ἐλύπησαν (τοὺς ἄλλους) τοῖς λόγοις· ῶν· καθ' ἑλξιν, ἀντί ἃ = δι' ὅσα.—οὐς· ἀναφέρεται εἰς τὸ περὶ αὐτῶν.—τοὺς ἀπαγγελοῦντας· ἐνν. τοῦτο αὐτοῖς· ἢ κατὰ μέλλοντα μτχ. μετὰ τοῦ ἄρθρου σημαίνει τὸν μέλλοντα ἀσφαλῶς νὰ πράξῃ τι.

§ 34 - 39. παραδείγματα· κατηγορ.—τὸ ἀφανές· δηλ. τὸ μέλλον.—ἔχει τὴν διάγνωσιν = διαγιγνώσκεται.—εὐτυχίαν... εὐβουλίαν· ὑποκειμ. τοῦ εἶναι.—ῶν (ἄν), γένους οὐδ.—ἀνακοινώσασθαι· ἐνν. ταῦτα, δηλ. περὶ ῶν ἄν αἰσχύνη...—παρρησιάζομαι=ἐλευθερα ὁμιλῶ.—καταφανῆ ποιῶ ἑμαυτὸν=καθιστῶ τὸν ἑαυτὸν μου φανερόν, φανερώνω τὰς πραγματικὰς μου διαθέσεις (καὶ ἐπομένως ἐκτί-

θεμαι εἰς τοὺς φίλους μου).— τῶν σεαυτοῦ· ἐνν. πραγμάτων.— συμβούλω· κατηγορ. εἰς τὸ τινί.— ἐπιτήδευμα=πράξεις.— ἀποδέχομαι τινα = ἀγαπῶ τινα.— ζηλώω - ὦ τινα = μιμοῦμαι τινα.— τρόπος= βίος, διαγωγή.— θαυμάζω τινά=ἐκτιμῶ, περιποιῶμαι τινα.— ἀρχή= δημοσία θέσις, ἀρχή.— ὦν=δι' ὅσα.— ἀνατίθημι τὰς αἰτίας τινί= ἐπιρρίπτω εἰς τινα τὰς κατηγορίας (εὐθύνας).— αἱ κοιναὶ ἐπιμέλειαι= αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι.— παρίσταμαί τινι=ὑποστηρίζω τι.— πράττουσι· μτχ. χρν.— ἔχων, κατηγορ. μτχ. ἐκ τοῦ ἀνέχου.— ἐπιείκεια= μαλακότης, εὐγένεια.— μᾶλλον ἀποδέχομαί τι=προτιμῶ τι.— τελευτήσασι δόξαν· ἀντικμ. εἰς τὸ παρασκευάζει.— μέτεστι τινί τινός=μετέχει τις τινός.— τοῖς μοχθηροῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀδύνατον (ἐνν. ἐστί).— μεταλαμβάνω τινός = λαμβάνω μέρος ἐκ τινος.— τῶν κερδαινόντων· γεν. διαίρ.— μὴδὲν ἄλλο· αἰτ. τοῦ κατὰ τι.— οὖν = τοῦλάχιστον.— ἐλπίσι· δοτ. τοῦ κατὰ τι.

§ 40 - 43. τὰ περὶ τὸν βίον = τὰ ἀφορῶντα τὸν βίον (σου).— μέγιστον... σώματι=νοῦς ἀγαθὸς ἐν σώματι ἀνθρώπου (ἐστί) μέγιστον (πρᾶγμα) ἐν ἐλαχίστῳ.— τῷ σώματι... τῇ ψυχῇ· δοτ. τοῦ κατὰ τι.— τὰ δόξαντα = τὰ ἀποφασισθέντα.— ἐπισκοπῶ τι = ἐξετάζω τι.— προτρέχει· πολλοὶ ὀμιλοῦν, πρὶν σκεφθοῦν· εἶναι οἱ λεγόμενοι ἐπιπόλαιοι, οἱ ὅποιοι πολλάκις ἐκτίθενται εἰς κινδύνους. Τὸ «μη προτρεχέτω ἡ γλῶσσα τοῦ νοῦ» εἶναι ἀπόφθεγμα τοῦ Λακεδαιμονίου Χίλωνος ἐνὸς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.— δύο... καιροὺς=δύο (καιροὺς) ποιῶ καιροὺς τοῦ λέγειν = δύο περιστάσεις νὰ θεωρῆς ὡς καταλλήλους περιστάσεις τοῦ νὰ ὀμιλῆς.— ἡ περὶ ὦν... ἡ..., ἐπεξήγησις τοῦ δύο (καιροῦς).— περὶ ὦν=περὶ τούτων α.— ἐν τούτοις· δηλ. τοῖς καιροῖς.— σιγᾶν· ἐνν. τινά.— οὕτω· δηλ. ἂν νομιζῆς.— εὐτυχῶν... δυστυχῶν· μτχ. χρν.— ἐπὶ τινι=διὰ τι.— ἀποκρύπτειν... περιπατεῖν· ὑποκμ. τινά.— ἀδοξία=ἔλλειψις δόξης, ἀφάνεια.— κατὰ τὴν ἀσφάλειαν = ἐν ἀσφαλείᾳ, ἀσφαλῶς.— κινδυνεύειν· ὑποκμ. σε (ἐννορούμενον ἐκ τῆς δοτ. προσωπικῆς σοι).— αἰσχροὺς=ὁ προξενῶν αἴσχος.— κατακρίνω τινός τι = καταδικάζω τι νὰ εἶς τι.— τὸ τελευτήσαι = ἡ τελευτή, ὁ θάνατος.— ἀπονέμω τινί τι ἴδιον=δίδω εἰς τινά τι ὡς ἰδιαιτερον προνόμιον.

Γ'. Ἐπίλογος. Ὁ Ἰσοκράτης ἐξηγεῖ διατὶ ἔδωσε πολλὰς συμβουλὰς μὴ ἀρμοζούσας εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ Δημονίκου, ἐπαινεῖ τὰς διαθέ-

σεις αὐτοῦ καὶ τὸν προτρέπει νὰ μεταχειρίζεται πρὸς ἠθικὴν ἐξέφυ-
σιν καὶ ἐξενγένισίν του καὶ ταύτας καὶ τὰς συμβουλὰς παντὸς ἄλλου
(§§ 44 - 52).

§ 44 - 45. εἰ πρέπει, πλαγ. ἐρώτ. τὸ εἰ = ὅτι (αἰτιολ.), διότι
προηγεῖται τὸ ρ. θαυμάζω.—πολλά· ὑποκμ. εἰς τὸ πρέπει.—πρὸς
τὴν... ἡλικίαν = ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν, εἰς τὴν (σημερινὴν) ἡλικίαν.—
πραγματεία = ἐργασία, σύγγραμμα.—ἐκφέρω τι = ἐκφράζω, διατυ-
πῶνω, δίδω τι.—τούτων· δηλ. τῶν συμβουλῶν.—έντεῦθεν· δηλ. ἐκ ταύ-
της τῆς πραγματείας.—ταμιεῖον = ἀποθήκη.—προσφέρω τι = ἐξά-
γω τι εἰς τὸ μέσον.—δεῖν... ὦν = δεῖν παραλιπεῖν μηδὲν ὦν (γεν.
διαίρ.).—χάριν ἔχω τινὶ = χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην εἰς τινα.—διαμαρ-
τάνω τινός = ἀποτυγχάνω εἰς τι.—ἦς· καθ' ἕλξιν ἐκ τοῦ δόξης, ἀντι-
ῆν.—τῶν ἄλλων· ἔνν. ἀνθρώπων.—τῶν ἄλλων... τῶν σιτίων...
τῶν φίλων· γεν. διαίρ.—χαίροντας... πλησιάζοντας· κατηγρ. μτχ.
ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—χαίρω τινὶ = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—γινώσκω
τοῦναντίον = σχηματίζω ἐναντίαν γνώμην.—τούτων· δηλ. τῶν πλεί-
στων ἄλλων ἀνθρώπων.—τὸν ἐπιτάττοντα, τοῦτον· ἡ δεικτικὴ ἀν-
τωνυμία μετὰ τὴν μετοχὴν ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐξαιρεῖ τὸ ὑπὸ τῆς μετο-
χῆς δηλούμενον.—τῶν ἄλλων· γεν. διαίρ.

§ 46 - 49. παροξύνομαι ποιεῖν τι = παρακινεῖσθαι νὰ...—ἐκ
τούτων· δηλ. τῶν καλῶν ἔργων.—καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν = καὶ
ἐν τῷ ἀγαπᾶν τὰς πλησμονάς.—πλησμονή = ἡ κατὰ κόρον ἀπό-
λαυσις.—παραπέτηγά τινι (ἐνεργ. πρκμ. β' ὡς μέσ. τοῦ ρ. παραπή-
γνυμι) = (μτφρ.) παρακολουθῶ τινα.—τὸ φιλοπονεῖν = ἡ φιλοπο-
νία (πρβλ. τὸ ῥαθυμεῖν = ἡ ῥαθυμία).—ἡ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπο-
νία = ἡ μετὰ ζήλου ἐνασχόλησις εἰς τὴν ἀρετὴν.—βεβαιότερας· ἔνν.
τῶν ἐκ τῶν ἡδονῶν τέρψεων.—κάκει· δηλ. ἐν τῇ ῥαθυμίᾳ.—ἐν-
ταῦθα· δηλ. ἐν τῇ φιλοπονίᾳ.—ἡσθέντες· χρν. μτχ.—ἐλυπήθησαν·
πρβλ. ἐν § 1 : διέλυσε.—οὕτω... ὡς = τόσον... ὅσον.—τὰ ἀποβαί-
νοντα = τὰ ἀποτελέσματα.—διαπονοῦμεν· ἡ προθ. διὰ = διαρκῶς,
ἐξ ἀρχῆς· μέχρι τέλους. Ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος
μόνον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ἀποβλέπει.—ἐνδέχεται = ἔξεστι = εἶναι ἐπι-
τετραμμένον.—τὰ τυχόντα = ὅ,τι τύχη.—εὐθύς = εὐθύς ἐξ ἀρχῆς.—
ὑπόθεσις = βάσις.—οὐχ οἶόν τε· ἔνν. ἐστὶ.—ἢ ἔχειν = εἰ δὲ μὴ
(ἐνν. ἀνάγκη ἐστὶ) ἔχειν.—οὕτω... ὡς· πρβλ. § 47.—ἐπιεικῆς =

κόσμος, καθὼς πρέπει ἄνθρωπος.—εἰκότως· ἔνν. ποιῶντες ταῦτα.—**ὄπου**· ἐπίρρ. χρν.—**ἧ πού γε...** φήσομεν = βεβαίως, ἀληθῶς, κατὰ μείζονα λόγον θὰ εἴπωμεν.—**ἐλαττοῦμαι** = εἶμαι κατώτερος, μειονεκτῶ.—**ἄν...** ὑπολάβοιμεν· δυνητική εὐκτ.—**τούς τοιοῦτους**· δηλ. τοὺς φαύλους.—**ὑπολαμβάνω τινά** = θεωρῶ, νομίζω τινά.—**ἡ μὲν**· δηλ. τύχη.—**οἱ δέ**· δηλ. φαῦλοι.

§ 50 - 52. **ὄντα**· ἔνν. τινά (μτχ. ἐναντιωματική).—**στοχάζομαι τινος** = ἐξετάζω τι.—**κάκεινους**· δηλ. τοὺς θεοὺς.—**ἐπὶ τοῖς** = ἐν τοῖς.—**πῶς ἔχουσι**· πλαγ. ἐρώτ. ἐκ τοῦ δηλῶσαι· **πῶς ἔχω πρὸς τινά** = πῶς διάκειμαι πρὸς τινά.—**γάρ**· διασαφητικός.—**Τάνταλος**· βασιλεὺς τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Φρυγίας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πλουτοῦς, πατὴρ τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Νιόβης. Ἐπειδὴ ἔτεμάχισε τὸν υἱὸν του Πέλοπα καὶ παρέθεσεν εἰς τοὺς θεοὺς ὡς φαγητόν, ἐρρίφθη εἰς τὸν Τάρταρον καὶ κατεδικάσθη εἰς αἰωνίαν δίψαν καὶ πεῖναν· ὑπῆρχον μὲν πρὸ αὐτοῦ ἄφθονον ὕδωρ καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ἀλλὰ μόλις ἐπλησιάζον ἀπεμακρύνοντο αὐτοῦ.—**κολάζω τινά** = τιμωρῶ τινά.—**οἷς** = τούτοις· ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἰσοδυναμεῖ μὲ δεικτικήν· (διὰ τοῦ **οἷς** ἔννοεῖ τὰς εἰς τὸν παρόντα λόγον ἀναφερομένας συμβουλὰς)· τὸ **οἷς** ἀντικμ.—**παραδείγμασι**· κατηγορ. εἰς τὸ **χρωμένοις**.—**ἐμμένω τινί** = μένω σταθερὸς εἰς τι.—**τῶν ποιητῶν... τῶν σοφιστῶν**· γεν. κτητικαί.—**σοφιστῆς** = σοφός.—**καθιζάνω ἐπὶ τινι** = ἐπικάθημαι εἰς τι.—**μηδενὸς ἀπείρως ἔχω** = τίποτε δὲν ἀφήνω ἀδοκίμαστον, τὰ πάντα δοκιμάζω.—**ἐκ ταύτης** = διὰ ταύτης.—**μόλις** = μὲ δυσκολίαν.—**ἐπικρατῶ τι** (σπανίως μὲ αἰτ. ἀντὶ **ἐπικρατῶ τινος**) = ὑπερτερῶ, κατανικῶ τι.—**αἱ ἁμαρτίαι τῆς φύσεως** = τὰ φυσικὰ ἐλαττώματα.

II. ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ

Α'. Ἀντὶ παντός ἄλλου δώρου σοῦ στέλλω τὸν λόγον τοῦτον περιέχοντα τὰ καθήκοντα τοῦ ἄρχοντος, ἵνα μὴ, ὅπως οἱ λοιποὶ ἄρχοντες, μείνης ἀνουθέτητος (§§ 1 - 6).

§ 1 - 6. **Νικόκλεις**· ὁ Νικοκλῆς ἦτο υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος Εὐαγόρου· πρὸς τὸν ἴδιον δὲ ἀπέστειλε καὶ δύο ἄλλους λόγους (Νικοκλῆς, Εὐαγόρας).— **εἰωθότες**· μτχ. παρακειμένου με σημ. ἐνεστώτος· **εἴωθα** = συνηθίζω.— **εἰργασμένοις** = δουλευμένοις.— **κτῆμα** = πολῦτιμον πρᾶγμα.— **δόσις** = δῶρον.— **ποιούμενοι**· κατγρμτ. μτχ. ἐκ τοῦ καταφανεῖς εἶναι.— **καπηλεύω** = εἶμαι μεταπράτης.— **ἂν γενέσθαι** = ὅτι γένοιτ' ἂν.— **ὀρέγομαι τινος** = ἐπιθυμῶ τι.— **ὀρεγόμενος... ἀπεχόμενος**· ὑποθ. μτχ.— **ἐπιτήδευμα** = ἐνασχόλησις, ἔργον.— **τούς μὲν ιδιώτας**· ἡ ἀπόδοσις εἰς τὸ τοῖς δὲ τυράννοις.— **τρυφᾶω - ῶ** = ζῶ βίον μαλθακὸν καὶ πλήρη ἀπολαύσεων.— **καθ' οὖς**· ἡ κατὰ σημαίνει συμφωνίαν.— **πολιτεύομαι** = διοικῶμαι.— **παρρησία** = τὸ νὰ ὁμιλῇ τις με θάρρος ἐνώπιόν τινος· τοῦτο σαφηνίζεται διὰ τοῦ κατωτέρου· **καὶ τὸ φανερώς ἐξεῖναι... ἁμαρτίαις**.— **ἐπιπλήξαι**· ἐνν. αὐτοῖς.— **ἐξεστὶ τινι ποιεῖν τι** = ἐπιτρέπεται εἰς τινα νὰ πράττῃ τι.— **ἐπιτίθεμαι ταῖς ἁμαρτίαις τινος** = ψέγω, ἐπικρίνω τὰ σφάλματά τινος.— **ὑποθῆκαι** = συμβουλαί, παραγγέλματα.— **τύραννος** = βασιλεὺς, μονάρχης.— **ὑπάρχει μοί τι** = ἔχω τι.— **οὖς** = ἐκεῖνοι οὖς.— **διατελοῦσι**· ἐνν. ὄντες.— **οἱ συνόντες (σὺν - εἰμί)** = οἱ συναναστρεφόμενοι αὐτούς.— **πρὸς χάριν ὁμιλῶ τινι** = συναναστρεφόμενός τινα ὁμιλῶ πρὸς εὐχαρίστησίν του (κολακευτικῶς).— **τὰ πράγματα** = ἡ πολιτικὴ δύναμις.— **ἀφορμαί** = τὰ μέσα.— **ποιῶ ὥστε** = συντελῶ ὥστε.— **ιδιωτεύοντες** = οἱ μὴ ἔχοντες δημόσιον ὑπουργήμα (ἀρχήν).— **ὁ ἐπιεικῶς πράττων** = ὁ μῆτε πολὺ πλούσιος μῆτε πάλιν πολὺ πτωχός.— **δυναστεία** = δύναμις, ἐξουσία.— **ἐνθυμοῦμαι τι** = φέρω εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι.— **διέξειμί τι** = διεξέρχομαι τι, ἐξετάζω τι.— **διεφθαρμένους... ἠναγκασμένους... συμβεβηκότα**· κατγρ. μτχ. ἐκ τοῦ ὀρῶσι.— **ἐξαμαρτάνω εἰς τινα** = διαπράττω σφάλμα τι πρὸς τινα, κάμνω εἰς τινα κακόν.— **πάλιν... μᾶλλον ἢ = πάλιν**

ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον ζῆν ὀπωσοῦν ἢ.— ὀπωσοῦν = καθ' οἰονδήποτε τρόπον.— τῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ταραχῆς· τῆς συμβαινούσης δηλ. εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων.— παντὸς ἀνδρὸς (γεν. κτγμ.) = ἴδιον παντὸς ἀνδρὸς.— νομίζουσιν· ἔνν. οἱ βασιλεῖς.— ὁ ἀντὶ ἧ, δηλ. ἡ βασιλεία· ἐτέθη κατ' οὐδέτ. γένος, διότι συνεφώνησε πρὸς τὸ μέγιστον.— δεόμενον· ἔνν. ἐστὶ (= δεῖται) = ἔχει ἀνάγκην. Πᾶς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ γίνῃ βασιλεύς, ὅπως γίνεται καὶ ἱερεὺς, διότι ἡ βασιλεία ἔχει ἀνάγκην πολὺ περισσοτέρων γνώσεων καὶ πείρας.

B'. Ὁ νουθετῶν τοὺς ἄρχοντας ὠφελεῖ καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους (§§ 6 - 8).

§ 6 - 8. καθ' ἐκάστην· εἰς τοῦτο ἀντιτίθεται τὸ καθ' ὄλων δέ.— ἐξ ὧν· ἀναφέρεται εἰς τὸ συμβουλευεῖν.— ἐξ ὧν· (μετὰ τὰ ρήμ. συμβουλευεῖν, σκοπεῖν καὶ τὰ τοιαῦτα) = ὅπως.— κατὰ τρόπον = κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον, καθὼς πρέπει.— αἰεῖ = ἐκάστοτε.— καθ' ὄλων = περὶ ὄλων.— ὧν· ἀναφέρεται εἰς τὸ στοχάζεσθαι· στοχάζομαί τιος = μετ' ἐπιτυχίας ἀποβλέπω εἰς τι.— ἐξεργάζομαί τι = ἐπεξεργάζομαί τι, καλῶς ἀποπερατώνω τι.— ὑπόθεσις = πρόθεσις, προαίρεσις.— εἰ... ἔσται· πλαγ. ἐρώτησις.— συνιδεῖν· ἔνν. τοῦτο· συν-ορῶ τι = κατανοῶ τι, προβλέπω τι.— τὰ καταλογάδην = τὰ πεζά.— παρέσχε... ἔλαβε = παρέχει... λαμβάνει· γνωμ. ἄρ.— δόξα = φήμη, ἔπαινος.— ἐπιχείρημα = ἡ ἐπιχείρησις.— ὀνήσειε· τοῦ ρ. ὀνί-νημί τινα = ὠφελῶ τινα.— ἀρχάς· συνων. δυναστείας (πρβλ. § 5).— ἀσφαλεστέρας... πραιοτέρας· πράγματι ὁ ἄρχων εἶναι ἀσφαλέστερος εἰς τὴν ἀρχήν, ὅταν οἱ πολῖται ζῶσιν ἡσύχως χωρὶς νὰ πιέζωνται ὑπὸ σκληρᾶς δουλείας.

Γ'. Ἔργον τοῦ ἄρχοντος εἶναι ἢ διὰ συνεχοῦς ἐπιμελείας καὶ ἐργασίας αὐξήσις καὶ εὐημερία τοῦ κράτους του (§§ 9 - 14).

§ 9 - 14. ἐν κεφαλαίοις = ἐν γένει, ἐν περιλήψει.— περιλαμβά-νω τι = ὀρίζω τι.— ἂν ὁμολογήσαι = ὅτι ἂν ὁμολογήσαιτε.— τὰ συμπίπτοντα = τὰ συμβαινόντα.— ῥαθυμῶ = παραμελῶ ἀπὸ ὀκνη-ρίαν.— ἀμελῶ = παραμελῶ ἕνεκα ἄλλων ἀσχολιῶν· ἀμελεῖν· κεῖται ἀπολύτως ἄνευ πτώσεως.— ὅπως = πῶς.— τῶν ἄλλων· γεν. συγκρι-τική.— γνώμη = πνεῦμα, διάνοια.— ἀσκητής = ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος

ἀθλητής.—αἱ πανηγύρεις· νοοῦνται οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες (Ὀλύμπια, Ἴσθμια, Νέμεα καὶ Πύθια).—οὐδ' ἐν μέρος· διότι βραβεῖα τοῦ βασιλέως διὰ τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν εἶναι στέφανος ἢ δῶρα, ἀλλὰ ἡ εὐτυχία τῶν πολιτῶν καὶ ἡ δόξα τοῦ κράτους του.—ὦν = τούτων δέ.—ἐνθυμουμαί τινος = ἔχω τι ὑπ' ὄψιν μου. — προσέχω τὸν νοῦν ὅπως = φροντίζω πῶς· τὸ ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὸ διοίσεις.—διαφέρω τινός τι εἶμαι = ἀνώτερός τινος κατὰ τι.—δύναμις = σημασία, σπουδαιότης.—καταγιγνώσκω τινὸς δυστυχίαν, ὡς = καταλογίζω εἰς τινα δυστυχίαν, διότι.—αἴς· δοτ. ὄργαν.—οὐδέν· ἐπίρρ.—ὡς ... δυναμένης... οὕτω διάκεισο τὴν γνώμην = οὕτω νὰ σκέπτεσαι μὲ τὴν ιδέαν, ὅτι δύναται ἡ παιδεία... νὰ εὐεργετῇ τὴν ἡμετέραν φύσιν.—οὓς ἂν δύνη = εἰάν τις δύνασαι, ὅποιους δύνασαι.—μήτε τῶν σοφιστῶν... ἔχειν = μήτε οἴου δεῖν ἀπείρως ἔχειν μηδενὸς τῶν σοφιστῶν.—ἀπείρως ἔχω τινὸς = εἶμαι ἄπειρός τινος, ἀγνοῶ τι.—τῶν μὲν· δηλ. σοφιστῶν.—τῶν δέ· δηλ. ποιητῶν· νοοῦνται δὲ οἱ καλούμενοι γνωμικοὶ ποιηταὶ (Ἡσίοδος, Θέογνις, Φωκυλίδης) ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα μόνον ἀναγιγνώσκων αὐτούς, καθόσον ἦσαν προγενέστεροι· ἐνῶ ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς θὰ ἐλάμβανε τὰ χρήσιμα ὄχι μόνον μελετῶν τοὺς προγενεστέρους ἀλλὰ καὶ ἀκροώμενος τοὺς συγχρόνους του.—γυμνάσιον = ἄσκησις.—ὑποτίθεμαι = παραδέχομαι, θέτω ὡς βάσιν.—δεῖν· εἰδ. ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ὑπεθέμεθα.—καὶ τὴν πόλιν... καὶ (τὸν) διοικήσοντα τὴν πόλιν ὡς χρῆ (ἐνν. διοικεῖν).—μάλιστα δ' ἂν... παρακληθείης = πρὸ πάντων (ἐξαιρέτως) δὲ ὁ ἴδιος ἤθελες προτρέπει τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τοῦτο (δηλ. εἰς τὴν παιδείαν καὶ καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος).—ἔρρωμένως (ἐπίρρ. τῆς μετοχῆς ἔρρωμένος τοῦ ρ. ῥώννυμαι) = μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα.—ἀτιμάζω τι = περιφρονῶ τι, δὲν τιμῶ τι.

Δ'. Καθήκοντα τοῦ ἀρχοντος πρὸς τοὺς θεοὺς, πρὸς ἑαυτὸν, πρὸς τοὺς φίλους καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς ἀρχομένους (§§ 15 - 39).

§ 15 - 19. ἐντεῦθεν· δηλ. ἀπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς διανοίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ὁδηγὸς εἰς πᾶν ἔργον.—φιλόπολις = φιλόπατρις.—χαίρω τινί = εὐχαριστοῦμαι εἰς τι.—ποιοῦμαι τὴν ἐπιμελειάν τινος = καταβάλλω φροντίδα διὰ τι.—μέλει μοί τινος = φροντίζω περὶ τινος.—περὶ παντός ποιοῦμαι ἄρχειν = ὑπὲρ πᾶν ἄλλο (ἐκτιμῶ) θέλω νὰ ἄρχω.—κεχαρισμένως τινί = ἀρεστῶς, προσφιλῶς

πρός τινα.—αὐτοῖς· κατά πληθ. ἀριθμόν, διότι ἡ προηγουμένη λέξις πλήθους εἶναι περιληπτική.—τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν· γεν. διαίρετ.—πολιτεία=πολίτευμα.—θεραπεύω τινα=περιποιούμαι τινα.—δημαγωγέω - ῶ = (ὁδηγῶ) διοικῶ τὸν λαόν.—ὕβριζω=γίνομαι, (εἶμαι) αὐθάδης, ἀλαζών.—ὕβριζομαι = πάσχω ὑβριστικὴν μεταχείρισιν.—σοκοῖης ὅπως· πρβλ. ἐν § 11 : προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως.—πολιτεία=διοίκησις τῆς πολιτείας.—πρόσταγμα=κατὰ νόμον προσταγή.—ἐπιτήδευμα=ἔθιμον.—κινῶ τι = μεταβάλλω τι.—μετατίθημί τι = καθιστῶ τι ἄκυρον (καταλύω). — τὸ σύμπαν (ἐπίρρ.)=καθόλου, ἐν γένει.—σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογούμενοι = σύμφωνοι πρὸς ἑαυτούς.—πρὸς δὲ τούτοις· ἐνν. ζῆτει νόμους.—ἀμφισβήτησις = ἀμφιβολία, φιλονικία, διαφορὰ.—τὰς διαλύσεις· δηλ. τῶν διαφορῶν.—ὡς οἶόν τε τάχιστος=τάχιστος ὅσον εἶναι δυνατὸν (κατὰ τὸ δυνατόν).—ταῦτα· συγκεφαλαιώνει τὰ προηγούμενα.—προσεῖναι... τοῖς καλῶς κειμένοις=πρὸς τοῖς καλῶς κειμένοις εἶναι.—τὰ καλῶς κείμενα=τὰ καλῶς ἔχοντα.—αὐτοῖς· δηλ. τοῖς πολίταις.—ἐργασία=ἡ ἀσχολία εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας· ἀντίθετον τούτου εἶναι ἡ πραγματεία=ἡ εἰς τὴν ρητορείαν ἀσχολία καὶ ἀνάμειξις εἰς ξένας ὑποθέσεις.—τὰς μὲν... πρὸς δὲ τὰς=ταύτας μὲν... πρὸς ταύτας δέ.—προθύμως ἔχω πρὸς τι=δεικνύω προθυμίαν πρὸς τι.—ποιούμαι τὰς κρίσεις=κρίνω τι.—ἀμφισβητῶ πρὸς τινα περί τινος=φιλονικῶ πρὸς τινα περί τινος.—πρὸς χάριν· πρβλ. § 4.—ταῦτά γινώσκω=ἔχω τὴν αὐτὴν γνώμην, κρίνω ὁμοίως.—οἰκῶ τὴν πόλιν=διοικῶ τὴν πόλιν.—ταῖς μὲν κατασκευαῖς (δοτ. τοῦ κατὰ τι)· κατασκευαῖ ἐνταῦθα δὲν εἶναι μόνον αἱ δημόσιαι οἰκοδομαί, ἀλλὰ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μία πόλις καλῶς διοικουμένη.—πράξεις=εἰσπράξεις τῶν δημοσίων προσόδων.—ἀκριβῶς=ἐπιμελῶς, αὐστηρῶς.—διαρκῶ (ἀμτβ.) = ἐξαρκῶ (δηλ. ἵνα μὴ ἐξαντλῶνται οἱ πόροι.)—τοῖς προειρημένοις· δηλ. ταῖς κατασκευαῖς.—τῷ κάλλει=ἐν τῷ κάλλει.—τῶν δέδαπανημένων· γεν. συγκριτική.

§ 20 - 23. τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ποιῶ=λατρεύω τοὺς θεοὺς.—θῦμα=θυσία.—θεραπεία=σεβασμός, λατρεία.—ὡς· ἐπιτείνει τὸ βέλτιστον.—ἐλπῖς· ἐνν. ἐστί.—ιερεῖον = τὸ πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν θυσιαζόμενον ζῶον.—καταβάλλω ἱερεῖον=κάμνω θυσίαν.—πράττω

τι παρά τινος = λαμβάνω τι παρά τινος.—ταῖς ἀρχαῖς (= με τὰς τιμάς αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχέσηιν με τὴν αὐτὴν)= με τὰς αὐλικὰς περιποιήσεις.—ταῖς δὲ ἀληθείαις αὐταῖς= με τὰς πραγματικὰς δὲ τιμάς (λ.χ. προσκλήσεις εἰς συμβούλια, δῶρα διὰ καλὰς πράξεις κ.τ.λ.).—σῶζω τι= διασῶζω, διατηρῶ τι.—τυραννίς= ἀρχή.—κῆδομαί τινος= ἐπιμελοῦμαι τινος.—τῶν πολιτικῶν = τῶν πολιτῶν.—τοὺς ἐργαζομένους· κεῖται ἀπολύτως.—ἀναλίσκειν... ποιεῖν· ἐκ τοῦ νόμιζε.—ποιῶ τινα πλείω= αὐξάνω τινά.—τὴν ἀλήθειαν προτιμῶν= οὕτω φαίνου προτιμῶν τὴν ἀλήθειαν.—ἀσφαλῆ· κατγρμ. εἰς τὸ τὴν πόλιν.—συμβόλαια = δόσοληψίαι.—νόμιμος = δίκαιος.—περὶ πλείστου ποιοῦμαι τινα= τὰ μέγιστα τιμῶ τινα.—τῶν ἀφικνουμένων· γεν. διαιρ.—τοὺς σοὶ δωρεὰς ἄγοντας· ἐννοεῖ τὰς συνηθισμένας δωρεὰς, περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ἐν § 1.—ἀλλά... ἀξιοῦντας· πράγματι βασιλικὸν εἶναι τὸ δίδοναι δῶρα ἢ τὸ λαμβάνειν ἴσως ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἐν γένει τοὺς διανοομένους καὶ λοιποὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι κατέφευγον εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ τυράννους.—ἐξαιρῶ τινός τι = ἀπομακρύνω τι ἀπὸ τινα.—τοὺς πολλοὺς φόβους= τοὺς παρὰ σοῦ μεγάλους φόβους.—περιδεῆς= λίαν φαβισμένος.—δεινός= φοβερός.—τῷ ... τῷ· δοτ. ὄργ.—ποιοῦμαι τὰς τιμωρίας ἐλάττους τῶν ἀμαρτανομένων = ἐπιβάλλω ποινὰς μικρότερας τῶν σφαλμάτων (ὅχι δηλ. ἀναλόγους πρὸς τὰ σφάλματα).

§ 24 - 26. ἀρχικός= ἐπιτήδειος, ἱκανὸς εἰς τὸ ἄρχειν.—χαλεπότητι= με ἀγριότητα καὶ δυστροπίαν.—ἤττωμαί τινος= ἤττων εἰμί τινος.—αὐτῶν· γεν. συγκριτική.—ταῖς ἐπιστήμαις· δοτ. τροπ.—μηδέν· ἐπίρρ.—οὕτως ὁμιλῶ πρὸς τινα= οὕτω συμπεριφερόμαι πρὸς τινα.—φιλονικῶ= ἀμιλλῶμαι, διαμφισβητῶ τὰ πρωτεῖα.—περὶ ὧν= περὶ τούτων ᾧ.—κρατήσαντι· ὑποθ. μτχ.—μέλλοι συνοίσειν= συνοίσει.—φαῦλος = ταπεινός, χυδαῖος.—συμπεφρόντως· ἀντίθετον : μετὰ βλάβης.—περιβάλλομαί τι (ἐνταῦθα) = διανοοῦμαι τι.—κατέχω τι= ἐπιτυγχάνω τι, κατορθώνω τι.—ἐξεργάζομαί τι= τελειώνω τι.—οἷς = ταῦτα, οἷς.—τῇ παρουσίᾳ· δηλ. ἀρχῆ.—τελέως = παντελῶς.—ἄρχω τινός = ἐξουσιάζω τινά.—ἄν· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπιθυμῆς.—οἷον χρή· ἐνν. εἶναι σε.—πράττων = εὖ πράττων.—ἐν τῷ παρόντι· ἐνν. εὖ πράττεις.

§ 27 - 28. ἀκριβεῖς· πρβλ. ἐν § 19 : ἀκριβῶς.—οἱ συνόντες· συνών. οἱ χρώμενοι=οἱ συναναστρεφόμενοι, οἱ σχετικοί, οἱ φίλοι.—ἐφίστημί τινά τινι=διορίζω τινά εἰς τι.—ὡς... ἔξων=μὲ τὴν ιδέαν ὅτι θὰ ἔχῃς.—αἰτίαν ἔχω τινός=κατηγοροῦμαι διὰ τι.—ῶν=τούτων ᾤ.—ἡγοῦ πιστοῦς· ἐνν. εἶναι.—τὰ ἀμαρτανόμενα=τὰ ἀμαρτήματα, σφάλματα.—ἐπιτιμῶ τινι=ἐπικρίνω τι.—παρρησίαν· πρβλ. § 3.—ἀμφιγνοέω - ῶ περί τινος=ἀμφιβάλλω περί τινος.—διορῶ τινα=διακρίνω τινά.—τέχνη... μετ' εὐνοίας· τροπ. διορισμοί.—πλέον ἔχω τινός=εἶμαι ὑπέρτερός τινος.—ταῖς αὐταῖς ζημίαις... αἷς· δοτ. ὄργαν.

§ 29 - 32. ἄν... δουλεύης... ἀλλὰ κρατῆς· ἐπέξηγεῖ τὸ τοῦθ' .—δουλεύω τινί=εἶμαι δοῦλος εἰς τινα.—συνουσία=συναναστροφή.—εἰκῆ=ἀπερισκέπτως, ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε.—ἐπ' ἐκείναις... χαίρειν=ἔθιζε σαυτὸν χαίρειν ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς.—χαίρω ἐπὶ τινι=εὐχαριστοῦμαι, ἀρκοῦμαι εἰς τι.—διατριβή=συνουσία.—ἐπιδίδωμι (ἀπολύτως)=προάγομαι, προκόπτω, προοδεύω.—φιλοτιμοῦμαι ἐπὶ τινι = καυχῶμαι διὰ τι.—διαπράττομαί τι = κατορθώνω τι.—τοῖς κακοῖς· ἀναφέρεται εἰς τὸ δυνατόν ἐστι.—μέγα φρονῶ ἐπὶ τινι=μεγαλοφρονῶ διὰ τι· μέγα φρονῶν· ἐκ τοῦ φαίνου.—οὐδὲν μέρος=οὐδῶλως.—μέτεστί τινι τινος=μετέχει τίς τινος.—τῶν τιμῶν· γεν. διαίρ.—ἀληθεστάτας· κατηγορ. εἰς τὸ ὑποκμ. τάς... γιγνομένας.—αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς=μόνοι των οἱ πολῖται (ἀπόντος σοῦ).—γνώμη=σκέψις, ιδέα.—ἦν... χαίρειν=ἦν συμβῆ σοι χαίρειν ἐπὶ τῶν φάυλων.—ἐνδείκνυμαι (μετὰ μτχ.)=δεικνύω (ὅτι).—σπουδάζω περί τι = ἀσχολοῦμαι περί τι.—τὸ ἦθος = ὁ χαρακτήρ.—περί πλείονος ποιοῦμαι (μετ' ἀπαρμφ.) = προτιμῶ (νά).—δόξη· δοτ. ποιητ. αἰτίου εἰς τὸ κτητά.—κτητός=δυνάμενος ν' ἀποκτηθῆ.—χρημάτων (γεν. τοῦ τιμήματος) = ἀντὶ χρημάτων.—ὠνητός=δυνάμενος ν' ἀγορασθῆ.—τὰ μέν· δηλ. χρήματα.—παραγίγνεται τινί τι = ἔρχεται εἰς τινά τι, ἀποκτᾷ τίς τι.—τὴν δὲ (δηλ. δόξαν) οὐχ οἶόν τ' (ἐνν. ἐστὶ) κτήσασθαι ἀλλ' ἦ· μετὰ πρότασιν ἀποφατικὴν τὸ ἀλλ' ἦ = εἰμή.—οἱ διενεγκόντες = οἱ ἠρωτεύσαντες, οἱ ἔξοχοι.—τρυφᾶω - ῶ ἐν ταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς... κόσμοις=ζῶ μεγαλοπρεπῶς (πολυτελεῶς) κατὰ τὰς ἐνδυμασίας καὶ τὰ... κοσμήματα· (πρβλ. καὶ § 1).—καρτερῶ ἐν τινι=μένω σταθερὸς εἰς τι.—ὡς χρή· ἐνν. καρτερεῖν.—ἐπιτήδευμα = τρόπος ζωῆς (πρβλ. καὶ § 17).—

ἐκείνοις· δηλ. τοῖς ὄρωσι· (ἐκ τοῦ οἱ μὲν ὄρωντες, εἰς τὸ ὅποιον ἀντιτίθεται τὸ οἱ δὲ συνόντες).—τὴν αὐτὴν ἐκείνοις=ὁμοίαν μὲ ἐκεῖνους.

§ 33 - 35. ὡς· ἐπιτείνει τὸ ἐλαχίστοις.—τυγχάνω τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν=εὕρισκω κατάλληλον στιγμήν· τὸ τυγχάνειν ἐκ τοῦ κράτιστόν (ἐστι).—δυσκαταμαθήτως ἔχω=δυσκόλως μανθάνομαι, γινώσκομαι.—πλεονάζω = εἶμαι ὑπερβολικός, ὑπερβαίνω τὰ ὄρια.—μετριότης = συμμετρία.—ἀστεῖος= εὐγενῆς τοὺς τρόπους.—τὸ μὲν· ἀναφέρεται εἰς τὸ σεμνός.—τὸ δέ· εἰς τὸ ἀστεῖος.—σεμνός=σεβαστός, ἀξιοπρεπής, ὑπερήφανος.—ιδέα = τρόπος, εἶδος· ἀμφοτέροις ταῖς ιδέαις· δηλ. τῇ τε ἀστείότητι καὶ τῇ σεμνότητι.—ἀκριβῶς - ὦ τι=ἐρευνῶ, ἐξετάζω τι.—ὦν· πρβλ. ἐν § 27 : ὦν ἄν.—μέτιθι· τοῦ ρ. μετέρχομαι τινι ἢ τι=ἀκολουθῶ, (ἐπι)διώκω, ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι.—αἱ ὁδοὶ (μτφρ.) = τὰ μέσα.—τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν... ποιήσει=τὸ δὲ γυμνάζεσθαι ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ποιήσει σε δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς πράγμασι.—τὸ γυμνάζεσθαι=ἡ ἀσκησις.—ποιῶ τινα δύνασθαι=κάμνω τινα ἱκανόν.—χρῶμαι τοῖς πράγμασι=μεταχειρίζομαι ὠφελιμώτερον τὰ πράγματα.—τὰ συμπύπτοντα· πρβλ. § 9.

§ 36 - 39. ἐπιτήδευμα· πρβλ. § 16.—εἰκὼν τῆς ἀρετῆς=εἰκὼν ἐμφανίζουσα τὸ ἦθος καὶ τὸν χαρακτήρα.—εἰκὼν τοῦ σώματος=εἰκὼν ἐμφανίζουσα τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον.—ὑπόμνημα = μνημεῖον.—καταλιπεῖν· ἐκ τοῦ βούλου.—διαφυλάττειν· ἐκ τοῦ πειρῶ.—καλῶς = ἐντίμως, ἐνδόξως.—φρόντιζ' ὅπως· πρβλ. § 11 : προσέχειν τὸν νοῦν ὅπως.—τῆς τιμῆς· δηλ. τῆς ἐκ τῆς βασιλείας.—περιορῶ τι διαλυθὲν = ἀφῆνω τι νὰ διαλυθῇ.—μελετῶ λέγειν = φροντίζω νὰ λέγω.—ζηλώω - ὦ τινός τι=ζηλεύω, ἐπαινῶ τινός τι.—ἀκριβῶς· πρβλ. § 19.

Ε'. Ἐξηγῶν δ' αὐτὴν ἔγραψε καὶ πολλὰ γνωστὰ εἰς τὸν Νικοκλέα, συνιστᾷ εἰς αὐτὸν νὰ ἔχη συμβούλους φρονίμους, οἱ ὅποιοι μόνοι θ' αὐξήσουν τὴν βασιλείαν του (§§ 40 - 53).

§ 40 - 44. εἰ=ὄτι (αἰτιολ.), διότι προηγεῖται τὸ ρ. θαυμάζω.—παρέλαθε=διέλαθε.—ὄτι τοσοῦτων ὄντων...ἐπιτηδεύοντες=ὄτι καὶ τῶν ἄλλων (δηλ. τῶν ἰδιωτῶν) καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ μὲν εἰρήκασιν, οἱ δ' ἀκηκόασιν, οἱ δ' ἐτέρους ποιοῦντες ἐοράκασιν,

οί δ' αὐτοί τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντές τι τούτων (δηλ. τῶν ὑπ' ἔμοῦ εἰρημένων) τοσοῦτων ὄντων τὸ πλῆθος.— γάρ· βεβαιωτικός.— τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἀναφέρεται εἰς τὸ τὰς καινότητας.— ἄπιστον=ἀπίθανον.— τὰ νομιζόμενα=τὰ συνηθισμένα.— ἠγεῖσθαι· ἔνν. χρή.— χαρίεις = εὐφυής, ἀγαπητός, μορφωμένος, σοφός.— ἀθροῖσαι...καὶ φράσαι κάλλιστα· ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὸν ἑαυτὸν του, ὁ ὁποῖος ἔχι μόνον πλείστας συμβουλὰς συνέλεξε καὶ εὐμεθόδως κατέταξεν, ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικῶς συνέγραψε τὸν παρόντα λόγον.— ὄπερ· ἔνν. πάσχουσι.— Ἡσίοδος· ὁ ἰδρυτὴς καὶ διαμορφωτὴς τοῦ διδασκτικοῦ ἔπους, γεννηθεὶς τὸ 750 π.Χ. εἰς Ἀσκρην τῆς Βοιωτίας· ἔργα αὐτοῦ εἶναι ἡ Θεογονία, Ἐργα καὶ Ἡμέραι καὶ Ἀσπίς τοῦ Ἡρακλέους.— Θεόγνις· ἐκ Μεγάρων ἐλεγειακὸς ποιητὴς (570 - 500 π.Χ.).— Φωκυλίδης· σύγχρονος τοῦ Θεόγνιδος, ἐκ Μιλήτου, γράφας καὶ αὐτὸς γνωμικὰς καὶ ἠθικὰς ἐλεγείας.— λέγοντες· δηλ. οἱ ἄνθρωποι.— συνδιατρίβω τινὶ (ἐνταῦθα)= ἀκούω τι.— ἄνοια= ἀνοησία.— αἰροῦνται...μᾶλλον ἢ· τὸ μᾶλλον κεῖται πλεοναστικῶς, διότι εἰς τὸ αἰροῦνται περιέχεται συγκριτικὴ ἔννοια· ἐτέθη ὅμως, ἵνα ἐπιτείνῃ τὴν εἰς τὸ ρῆμα ὑπάρχουσαν σύγκρισιν.— ὑποθῆκαι· πρβλ. § 3.— σπουδάζω ἐπὶ τινι=σοβαρῶς ἀσχολοῦμαι εἰς τι.

§ 45 - 49. τί δεῖ;=οὐ δεῖ.— διατρίβω λέγων=μακρογορῶ.— χαίρω τινί· πρβλ. § 15.— χαίροντας...ἔχοντας...δοκοῦντας(=νομίζοντας)· κτηγμ. μετχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.— τὰ δέοντα=τὰ ἀναγκαῖα.— τοῖς τοιοῦτοις· ἀντικμ. εἰς τὸ ἀρέσειεν.— οἱ εὖ φρονούντες=οἱ πεπαιδευμένοι.— ἀπλοῦς=χρηστός.— λοιδοροῦντας· ἔνν. ἄλλλους· λοιδοροῦμαι (παθητ.) =κακολογοῦμαι.— ἔρημια=ἐλλειψις βοηθείας.— καθ' ἀπάντων· πρβλ. § 6.— τοῖς εἰρημένοσι· δοτ. συντκ. εἰς τὸ τῶν ἐχόντων.— δ' οὖν =βεβαίως.— κεχαρισμένον (τοῦ ρ. χαρίζομαι)=εὐάρεστον.— ὅτι· αἰτιολ.— καταχρῶμαι τινι πρὸς τι=κάνω μεγάλην χρῆσιν τινος εἰς τι.— ταῖς ιδέαις ταύταις· ιδέαις ἐννοεῖ τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς μύθους.— μυθολογῶ τι=μὲ τρόπον μυθώδη διηγῶμαι τι.— καθίστημι εἰς τι=φέρω, παρουσιάζω τι εἰς τι.— ἀκουστούς· ἔνν. τοὺς ἀγῶνας.— ἀφεκτέον τινός=δεῖ ἀπέχεσθαι τινος.— οἷς· ἢ δοτ. ἀναφέρεται εἰς τὸ χαίροντας.

§ 50 - 53. διέρχομαι τι=διεξέρχομαι, διηγῶμαι τι.— ἠγούμενος σέ... τοῖς ἄλλοις=ἠγούμενος σέ, τὸν...ἄντα τύραννον δεῖν

μη τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις.—ταῖς ἡδοναῖς κρίνω
 τι=κρίνω τι ἀπὸ τὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας μοῦ παρέχει.—ἐπὶ τῶν χρη-
 σίμων=ἐπάνω εἰς τὰ χρήσιμα, ἀπὸ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν παρέ-
 χουν.—ἄλλως τε=πλὴν τούτου.—οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες=
 οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν φιλοσοφίαν, οἱ φιλόσοφοι.—ἀμφισβητοῦσι·
 βλ. Εὐαγόραν § 8.—ἐριστικῶν λόγων· ἐνταῦθα ὁ Ἴσοκρ. ὑπαινίσσεται
 τοὺς φιλοσόφους τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς (καὶ διαλεκτικῆς ἢ ἐρι-
 στικῆς καλουμένης), οἱ ὁποῖοι κατεγίνοντο πολὺ μὲ τὴν διαλεκτικὴν
 καὶ ἀπέδιδον μεγίστην δύναμιν εἰς αὐτήν.—ἐξ ἐκάστου τούτων· δηλ.
 τῶν ἐριστικῶν, πολιτικῶν.—ὅτι δεῖ... δυνάμενον=ὅτι δεῖ τὸν κα-
 λῶς πεπαιδευμένον φαίνεσθαι δυνάμενον βουλευέσθαι (= αἰ-
 ρεῖσθαι τὰ χρήσιμα) ἐξ ἐκάστου τούτων.—(χρῆ) τοίνυν· δηλ.
 ἀφοῦ πάντες οὕτως ὁμολογοῦσι.—ἀφέμενον· ὑπκμ. τὸν καλῶς πε-
 παιδευμένον καὶ δυνάμενον βουλευέσθαι.—τῶν ἀμφισβητουμέ-
 νων· δηλ. ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων δὲν ὁμολοοῦν οἱ φιλόσοφοι.—τὸ
 συνομολογούμενον = ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου συμφωνοῦν.—αὐτῶν·
 δηλ. τῶν φιλοσόφων.—λαμβάνω τὸν ἔλεγχόν τινος=ἐλέγχω, δοκι-
 μάζω τινά.—ἐπὶ τῶν καιρῶν = εἰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις.—
 καθ' ὅλων· πρβλ. §§ 6 καὶ 47.—ὁ μηδὲν γινώσκων τῶν δεόντων·
 συνώνυμον: ὁ μηδὲν ὦν χρήσιμος.—χρήσιμος = ἰκανός, ὠφέλιμος,
 ὁ γνωρίζων τί ὠφελεῖ.—περὶ πολλοῦ ποιουμαι τινα = πολὺ ἐκτι-
 μῶ τινα.—τυραννικὸν = ἀρμόζον εἰς τύραννον, βασιλέα.—πλείστα
 = πλείστην ὠφέλειαν.

ξ'. Ἐπίλογος. Ἐγὼ ὅπως ἡδονάμην σὲ συνεβούλευσα· νὰ
 θέλῃς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τοιαῦτα δῶρα νὰ σοῦ κάμνουν, τῶν ὁποίων ἡ χρῆ-
 σις θὰ καθιστᾷ αὐτὰ περισσότερον πολῦτιμα (§ 54).

§ 54. ἀρχόμενος=εἰς τὴν ἀρχὴν (τοῦ λόγου μου τούτου).—πο-
 λὺ πλείονος· γεν. τοῦ τιμήματος.—ἀλλὰ τοιαύτας· ἐνν. ἄγειν σοι
 δωρεάς.—αἷς· ἀντικειμ. εἰς τὸ χρῆ.

III. ΕΥΑΓΟΡΑΣ

Α'. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες προτιμοῦν τὴν διὰ πανηγυρικοῦ λόγου ἐξόμνησιν· οὐδεὶς ὁμῶς σύγχρονον ἄνδρα ἐξόμνησε, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι διατεθειμένοι ν' ἀναγνωρίσουν τὰς ὑπηρεσίας τῶν συγχρόνων των. Ἐγὼ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐξυμνήσω τὸν Εὐαγόραν, καίτοι ὡς ρήτωρ δὲν διαθέτω τὰ μέσα τῶν ποιητῶν (§§ 1 - 11).

§ 1 - 4. τιμῶντα...λείποντ'· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ ὄρων.—τὰ ἐπιφερόμενα (=τὰ νομιζόμενα)=τὰ προσφερόμενα (εἰς τὸν τάφον).—ἄμιλλα=ἀγών.—λείποντ'...ὑπερβολὴν=ὅτι οὐδεμίαν ὑπερβολὴν παραλείπεις τῶν τοιούτων (δηλ. τιμῶν)· οἱ τιμαὶ τὰς ὁποίας προσφέρεις εἶναι τόσον μεγαλοπρεπεῖς, ὥστε οὐδεὶς δύναται νὰ σέ ὑπερτερήσῃ.—εἶ τις... τοῖς τετελευτηκόσι=εἰ οἱ τετελευτηκότες αἰσθάνονται.—ἀποδέχεσθαι... χαίρειν...ἔχειν· ἐξαρθῶνται ἐκ τοῦ ἡγήσαμην.—πολὺ δ' ἂν... χάριν ἔχειν=ὅτι... ἔχοι ἂν· ἀπόδοσις εἰς τὸ εἶ τις δυνηθείη.—τοῖς ἄλλοις ἅπασιν=δι' ὅλα τὰ ἄλλα (δηλ. τὰς προσφερομένας τιμάς).—ἐπιτήδευμα=πρᾶξις, ἔργον.—κίνδυνος=πόλεμος, μάχη.—διέρχομαί τι=διεξέρχομαι, διηγούμαι, ἐξιστορῶ τι.—ἐκείνω· ποιητ. αἴτιον.—βουλομένους...αἰρουμένους...σπουδάζοντας... ποιοῦντας· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ εὐρήσομεν.—ἀντὶ τῶν τοιούτων· δηλ. τιμῶν.—ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀποθνήσκειν=ἀντὶ τῆς ζωῆς τὸν θάνατον.—σπουδάζω περὶ τινος=ἐνδιαφέρομαι περὶ τινος.—ἢ τοῦ βίου=ἢ περὶ τοῦ βίου (=ζωῆς).—ὅπως καταλείψουσι=διὰ νὰ... (τὸ ὅπως μετὰ μέλλ. ὀριστ. σημαίνει ἐνταῦθα τὸν σκοπὸν).—τῶν τοιούτων· δηλ. ἀποτελεσμάτων.—ἐξεργάζομαί τι=κατορθώνω τι.—εἰμι περὶ τι=ἀσχολοῦμαι περὶ τι· οἱ περὶ τὴν μουσικὴν ὄντες=οἱ μουσικοί.—οἱ περὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες=οἱ ἄλλοι ἀθληταί.—ἐντιμος=γνωστός, ἐπίσημος.—κατέστησαν· γνῶμικὸς ἀόρ.—ὁ λόγος δηλ. ὁ ρητορικός.

§ 5 - 7. τοὺς ἄλλους· δηλ. ρήτορας (σοφιστάς).—οἱ ἐφ' αὐτῶν=οἱ καθ' αὐτοὺς=οἱ σύγχρονοὶ των.—κοσμεῖν· ἐνν. λόγῳ.—ἐν εἰδόσι=ἐνώπιον γνωριζόντων.—φιλοτιμοτέρως διάκειμαι πρὸς τι=

μέ μεγαλύτερον ζῆλον κλίνω (τρέπομαι) πρὸς τι.—εὐλογοῦμαι=ἐπαινοῦμαι.—εὐλογῆσονται (=εὐλογηθήσονται)=θα ἐπαινεθοῦν (μᾶλλον τούτων=περισσότερον ἀπὸ αὐτούς).—παρέχω τινὰ ἀμείνω=ἀναδεικνύω τινὰ ἀνώτερον.—οἱ ἐπέκεινα γενόμενοι· ἐννοοῦνται οἱ ἐπίγονοι (οἱ υἱοὶ τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων, οἱ ὅποιοι κατέστρεψαν τὰς Θήβας) καὶ ἐν γένει οἱ πρὸ τοῦ Τρωικοῦ ἥρωες, Θησεύς, Ἄργοναῦται κ.λ.π.—ὑμνοῦμαι=ἐπαινοῦμαι, ἐγκωμιάζομαι εἰς ὕμνους (ποιήματα ἐπικά).—τραγωδοῦμαι=ἐπαινοῦμαι εἰς τραγωδίας (δράματα).—ἀξιοθησόμενον· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ (ὅταν) προειδῆ.—ἀρετῆ=προτέρημα.—πρόσεστί τινί τι=ὑπάρχει εἰς τινά τι.—ὄτι μέγιστον...ἐστί· ἐκ τοῦ τοῦτο.—δυσκόλως πέφυκα=φύσει εἶμαι δύστροπος.—εὐλογουμένων· ἐνν. ἐκείνων.—τούς νοῦν ἔχοντας· κατ' αἰτίατ. ἀντι δοτ., ὑποκμ. τοῦ δουλευτέον=δεῖ δουλεύειν.—καὶ λέγειν· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.—ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ=καὶ μάλιστα ἐπειδὴ.—τούς ἐπανορθοῦντας· δηλ. τὰ καθεστῶτα (τὰ κείμενα, τὰ συνηθισμένα).—κινῶ τι=μεταβάλλω τι.

§ 8 - 11. λόγος=πεζὸς λόγος.—σημεῖον δὲ μέγιστον· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—γάρ· διασαφητικός.—φιλοσοφία· κατὰ τὸν Ἰσοκράτη σημαίνει πᾶσαν ἐλευθέριον παιδείαν· οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες=οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ διανοούμενοι.—πολλὴν συγγνώμην ἔχω τινί=πολὺ συγχωρῶ τινά.—δέδοται τινί τι=εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τινά τι.—κόσμοι=τὰ πρὸς καλλωπισμὸν μέσα.—πλησιάζω τινί=συναναστρέφομαι πρὸς τινά· πλησιάζοντας=ὅτι πλησιάζουσι.—δηλῶσαι· ἐκ τοῦ οἶόν τ' (ἐστί).—τὰ τεταγμένα ὀνόματα=αἱ εἰς μεγάλην χρῆσιν λέξεις καὶ ἐκφράσεις, αἱ συνηθισμένοι.—ξένα=ἄλλης διαλέκτου.—καιναὶ = νέαι, ὑπὸ τῶν λογοτεχνῶν πλαττόμεναι.—μεταφορά· ὁ λεκτικὸς τρόπος κατὰ τὸν ὅποιον αἱ ἔννοια παρίστανται εἰκονικῶς.—τοῖς εἶδεσι· ἐνν. τῶν κόσμων.—οἱ περὶ τοὺς λόγους=οἱ λογογράφοι, οἱ πεζογράφοι.—οὐδὲν ἔξεστι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἀνωτέρω πολλοὶ δέδονται.—ἀποτόμως=ἀπολύτως, αὐστηρῶς.—τοῖς πολιτικοῖς· πρβλ. § 9 : τοῖς τεταγμένοις.—ἐνθύμημα=συλλογισμὸς, διάνοημα.—οὐδενὸς τούτων· δηλ. μέτρων καὶ ρυθμῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι καθ' ὄλοκληρίαν ἀληθές, διότι καὶ οἱ ῥήτορες ἐπιδιώκουν τὴν συμμετρίαν καὶ τὴν εὐρυθμίαν.—ἡ λέξις=τὸ λεκτικόν.—ἐκεῖθεν=ἀπὸ τὰ κατωτέρω. — διάνοια=νόημα. — δόξα=ὑπόληψις.— ἧς·

(ἀντί ἦν)· καθ' ἑλξιν.— πλεονεκτῶ = εἶμαι ὑπέρτερος, ὑπερέχω.— ἀποπειρῶμαί τινας = δοκιμάζω τι.— εὐλογεῖν· ἐπεξεγήγησις τοῦ τοῦ.— ἐν ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς μέτροις = τοῖς μέτροις τῶν ᾠδῶν = με ἐμέτρους ᾠδάς· (σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν).

B'. Ὁ Εὐαγόρας δὲν ὑπῆρξε κατώτερος τῶν μεγάλων προγόνων του (§§ 12 - 20).

§ 12 - 18. φύσις = γενεά, καταγωγή· τῆς φύσεως· σαφηνίζεται διὰ τοῦ καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος.— τῶν ἄλλων ἔνεκα· δηλ. τῶν μὴ ἐπισταμένων.— οὐδὲν = κατ' οὐδέν.— ἐκείνων· δηλ. τῶν προγόνων.— τοὺς ἀπὸ Διός· ὑποκμ. εἰς τὸ εἶναι.— ἡμίθεος· ὁ γεννηθεὶς ἐκ θεοῦ καὶ θνητῆς ἢ ἐκ θνητοῦ καὶ θεᾶς.— τούτων δ' αὐτῶν· δηλ. τῶν ἀπὸ Διὸς ἡμιθέων.— οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ = πάντες.— ὑπερβάλλω (ἀπολύτως) = ὑπερέχω, γίνομαι ὑπέρμετρος, λίαν ἐξέχω.— οἱ καθ' αὐτούς· πρβλ. § 5 : οἱ ἐφ' αὐτῶν.— τοῦτο μὲν = ἀφ' ἑνὸς μὲν λείπει ἢ ἀπόδοσις αὐτοῦ : τοῦτο δέ.— γάρ· αἰτιολ.— Αἰακός· υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ὁ δίκαιος βασιλεὺς τῆς νήσου Αἰγίνης, ὁ μετὰ τὸν θάνατόν του κριτῆς καὶ κλειδοῦχος τοῦ Ἄδου.— αὐχμός = ἀνομβρία.— ἐν τοῖς Ἑλλῆσι = ἐν τῇ Ἑλλάδι.— ὑπερέβαλε (ἀπολύτως)· πρβλ. § 13 : ὑπερβάλλοντας.— ἰκετεύοντες αὐτὸν = δεησόμενοι αὐτοῦ.— εὐρίσκομαί τι = ἐπιτυγχάνω τι.— ὦν = τούτων ᾧ.— ἱερόν· τὸ Αἰακίον καλούμενον.— οὐπερ· ἐπίρρ. τοπικόν.— μετὰ καλλίστης ὦν δόξης διατελῶ = περῶ τὴν ζωὴν μου ἀπολαύων ἀρίστης ὑπολήψεως.— μεταλάττω τὸν βίον = ἀποθνήσκω.— Πλούτων (-ωνος)· θεὸς καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἄδου, υἱὸς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας καὶ ἀδελφὸς τοῦ Διὸς.— Κόρη· κατ' ἐξοχὴν Κόρη ὀνομάζεται ἢ Περσεφόνη (ἢ Περσέφασσα), ἡ κόρη τοῦ Διὸς καὶ τῆς Δήμητρος καὶ σύζυγος τοῦ Πλούτωνος.— παρεδρεύω τι = κάθημαι πλησίον τινός.— μεγίστας τιμάς· ἐδίκαζε τοὺς νεκροὺς καὶ ἐφύλαττε τὰς κλεῖδας τοῦ Ἄδου.— Λαομέδων (-οντος)· βασιλεὺς τῆς Τροίας· κατὰ παράκλησίν του ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε θάλασσιον τέρας, τὸ ὅποῖον ἐβλαπτε τὴν Τροίαν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀντήμειψε κατὰ τὴν συμφωνίαν τὸν ἦρωα, οὗτος ἦλθε κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Τελαμῶνος, ἐκυρίευσε τὴν Τροίαν καὶ λαβὼν τὴν κόρην του Ἡσιόνην ἐνόμφεψε μετὰ τὸν φίλον του Τελαμῶνα.— ἀριστείων· ἀριστεῖα εἶναι ἢ Ἡσιόνη.— Κενταύρους· οἱ Κένταυροι ὡς καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῶν Λαπί-

θαί εἶναι μυθικαὶ ἄγρια φυλαὶ κατοικοῦσαι πλησίον ἀλλήλων εἰς τὴν Θεσσαλίαν παρὰ τὸ Πήλιον· οἱ γάμοι τοῦ βασιλέως τῶν Λαπιθῶν Πειρίθου ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ἐκραγῆ μεταξὺ αὐτῶν φοβερὸς πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Πηλεὺς συντελέσας εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Κενταύρων. — **ἄλλους κινδύνους**· εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰωλκοῦ, κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν κ.τ.λ.—**κίνδυνος**=ἐπικίνδυνος ἐπιχείρησις.—**συνοικῶ τι**=νυμφεύομαι τινα.—**μόνου τούτου**· πρέπει νὰ συνδεθῆ μετὰ τὸ ἐν τοῖς γάμοις.—**ὕμεναιος**· ἄσμα, τὸ ὁποῖον ἐψάλλον οἱ συνοδεύοντες τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν εἰς τὴν τοῦ γαμβροῦ.—**ἐκατέρου**· γεν. τῆς καταγωγῆς.—**ἐλεγχος**=ἀπόδειξις.—**ἀρετὴ**=ἀνδρεία.—**τόπους**· ὁ Τελαμὼν εἶχε τὴν Σαλαμίνα, ὁ δὲ Πηλεὺς τὴν Φθίαν.—**τοὺς βαρβάρους**· δηλ. τοὺς Τρῶας.—**ἐκατέρων**· δηλ. τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τρῶων.—**διαφέρω τινός**=ὑπερβάλλω τινά.—**κατοικίζω πόλιν**=ἰδρύω πόλιν.—**τὸ νῦν βασιλεῦον**· δηλ. τὸν Νικοκλέα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς.

§ 19 - 20. **τὰ Εὐαγόρα**... **ὑπάρξαντα**=ἕσα ὁ Εὐαγόρας ἐκληρονόμησε.— **οἱ γεγονότες**=οἱ καταγόμενοι.— **χρόνῳ ὕστερον**=μετὰ τινα χρόνον.— **ἄνῆρ**· τὸ ὄνομά του δὲν γνωρίζομεν.— **πιστεύομαι ὑπότινος**=ἀποκτῶ τὴν ἐμπιστοσύνην τινός.— **δυναστεία**=σπουδαῖον ἀξίωμα.— **τούτων**· γεν. τῆς αἰτίας.— **κακὸς**=ἀχάριστος.— **δεινός**=ἐπιτήδειος.— **πλεονεκτῶ**=ἀπαιτῶ, ἀδικῶν ὠφελοῦμαι.— **ἐξέβαλε**· δηλ. τῆς βασιλείας.— **κατασκευάζομαι τι ἀσφαλῶς**=διευθετῶ τι πρὸς ἀσφάλειάν μου.— **ἐξεβαρβάρωσε**· κατόφικισε τόσους πολλοὺς βαρβάρους εἰς τὴν πόλιν, ὥστε αὕτη ἔχασε τὴν ἐλληνικότητά της.

Γ'. Ὁ Εὐαγόρας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς ἀρχῆς (§§ 21 - 29).

§ 21 - 29. **γίνεται** (ἱστορ. ἐνεστ.)=ἐγεννήθη.— **φήμη**=προφητικὴ ἀδέσποτος φωνή, προφητικὴ λέξις, τὴν ὁποῖαν ἀκουσίως προφέρει τις.— **μαντεία**=χρησμός, ἀπόκρισις ἱερέων.— **μειζόνως... γεγονώς ἢ κατ' ἄνθρωπον**=ὅτι ἐγεννήθη μετὰ τρόπον λαμπρότερον (περισσότερον μεγαλειώδη) ἢ ὅπως γεννᾶται συνήθως ὁ ἄνθρωπος.— **ἀπιστῶν**· μετχ. αἰτιολ.— **τοσούτου δέω** (μετ' ἀπαρμφ)=τόσον ἀπέχω τοῦ νά...— **τὰ ὑπάρχοντα**=τὰ πραγματικῶς ἀληθῆ.— **τὰ ὁμολογούμενα**=

τὰ γενικῶς γνωστὰ καὶ ἀναντίρρητα.— τῶν ἀγαθῶν· γεν. διαιρετ. ἐκ τοῦ ἄπερ (= ἄπερ ἀγαθὰ = προτερήματα).— πρεπύδης= ἀρμόζων.— τοῖς τηλικούτοις· δηλ. ταῖς παισί.— κρατιστεύω τινός= ὑπερβόλλω τινά.— ταῦτα· ἀνακεφαλαιώνει τὰ προλεχθέντα.— μέσως= μετρίως.— εἰς ὑπερβολὴν= εἰς μέγιστον βαθμόν.— ὁπότε ὀρῶεν... ὁπότε... ἀποβλέψειαν· ἢ εὐκτ. φανεράνει ἐπανάληψιν.— οἱ τότε βασιλεῖς· ἔθεσε πληθυντικόν, διότι νοοῦνται οἱ περὶ τὸν βασιλέα.— ἐν ιδιώτου μέρει διάγω· ἐνν. τὸν βίον= ζῶ ὡς ἀπλοῦς πολίτης.— τρόποι= χαρακτήρ.— πιστεύειν· ἐνν. αὐτῷ.— ἐξαμαρτάνω περὶ τινα= προσβάλλω τινά.— παραλλάττει ἡ δόξα= διαφέρει, εἶναι ποικίλη καὶ διάφορος ἢ κρίσις (τινός περὶ τινος).— ψεύδομαι τινος= ἀπατῶμαι, ἀποτυγχάνω εἰς τι.— ὅπως... λήψεται· ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἔσχε... πρόνοιαν· πρβλ. ἐν § 3: ὅπως καταλείψουσι.— καλῶς= ἐντίμως.— δι' ἀσεβείας· ἐννοεῖ τὸν φόνον τοῦ τότε βασιλεύοντος.— ὀσίως= εὐσεβῶς.— εἰς τῶν δυναστευόντων· ὁ ἐκ Τύρου Ἀβδήμων.— ἐκποδῶν ποιῶμαι τινα= βγάζω ἀπὸ τὸ μέσον, φονεύω τινά.— Σόλοι (οἱ)· πόλις τῆς Κιλικίας ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σόλωνος· οἱ ὀλίγοι δὲ Ἀθηναῖοι, τοὺς ὁποίους κατώκισεν ἐκεῖ, ἐλησμόνησαν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν μητρικὴν τῶν γλῶσσαν, γεγονός δὲ ὅποιον ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πλασθῇ ἡ λέξις σολοικισμός, φανερώουσα καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν σφάλματα.— γνώμη= φρόνημα.— ταπεινοτέρας· ἐνν. ἢ πρότερον (ὡς β' ὄρος συγκρίσεως).— πλάνος= ἡ περιπλάνησις.— φυγαδικός= ὁ ἀρμόζων εἰς ἐξόριστον, ὁ συμβαίνων ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸν ἐξόριστον.— ὑπερορῶ τινα= καταφρονῶ τινα.— ἀφορμὴν= τὴν ἀφορμὴν (ὁ Ἰσοκράτης παραλείπει τὸ ἄρθρον)· ἀφορμὴ= ἀρχή.— χρή· ἐνν. λαβεῖν.— ἀμύνεσθαι καὶ... ὑπάρχειν· ἐπέξηγησις.— προτέρους· ἐτέθη κατὰ πλεονασμόν, διότι τὸ ὑπάρχω= πρῶτος κάμνω ἀδικίαν.— τυραννῶ= βασιλεύω.— παρακαλῶ τινα= προτρέπω τινά.— ὡς οἱ τοὺς πλείστους λέγοντες· ἐνν. λέγουσι.— φύσις καὶ δόξα= χαρακτήρ καὶ ὑπόληψις.— τοσοῦτοι= τόσον ὀλίγοι.— τὰ δεινὰ= οἱ κίνδυνοι.— ἐμμένω τοῖς ὁμολογημένοις= μένω πιστὸς εἰς τὰ συμφωνημένα.— ὥσπερ... οὕτω= διέκειτο τὴν γνώμην, ὥσπερ... εἰ εἶχε... ἢ προΐδει.— διάκειμαι τὴν γνώμην= εἶμαι διατεθειμένος κατὰ τὸ φρόνημα.— τὸ συμβησόμενον= ἡ ἔκβασις τῆς ἐπιχειρήσεως.

Δ'. Ὁ Εὐαγόρας καταλαμβάνει τὸν θρόνον· τὸ κατόρθωμα τοῦτο,

ὄφ' ἄς συνθήκας κατορθώθῃ, καταρτᾶ τὸ σπουδαιότατον τῶν ὁμοίων του· ἀξίζει λοιπὸν τοῦ μεγίστου ἐπαίνου (§§ 30 - 50).

§ 30 - 34. γάρ· διασαφητικός.— καταβαλὼν... καταστήσας· αἱ μτχ. κατ' ὀνομαστικήν καθ' ἕλξιν ἐκ τοῦ ἠγήσατο.—τὸ σῶμα=ἡ ζωή.—περιορῶ=περιβλέπω, παρατηρῶ, περιμένω.—εὐθύς ὡς εἶχε=ἀμέσως ὅπου ἦτο (μετὰ τοὺς ἄνδρας ποὺ εἶχε).—ταύτης τῆς νυκτὸς=τὴν ἰδίαν νύκτα (κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον).—διαιρῶ πυλῖδα=σπάζω μικρὰν πύλην.—ταύτη· δηλ. τῇ πυλίδι.—διάγω τι-νὰ = διαβιβάζω τινά.—προσβάλλω πρὸς τι = ὀρμῶ κατὰ τινος.—καιρὸς=περίστασις.—τῶν ἄλλων· δηλ. τῶν σὺν αὐτῷ.—τί=διατί.—λέγοντα· κατγρμ. μετοχὴ ἐκ τοῦ διατρίβειν.—τι δεῖ λέγοντα διατρίβειν;=οὐ δεῖ λέγοντα διατρίβειν.—διατρίβω=χρονοτριβῶ.—ἀνταγωνιστῶν· κατηγορούμενον εἰς τό: τῶν περὶ τὸν τύραννον.—τοῦ μέν· δηλ. τοῦ τυράννου.—τοῦ δέ· δηλ. τοῦ Εὐαγόρου.—τοῖς φίλοις· τοῖς ἐν τῇ πόλει.—κομίζομαί τι=ἀνακτῶ τι.—τύραννος=βασιλεύς.—καταλείπω τὸν λόγον=διακόπτω τὸν λόγον.—ῥάδιον... εἶναι· ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἠγοῦμαι.—τὰ ἐχόμενα=τὰ ἐπόμενα.—δηλώσειν (ἀμτβ.)=δηλὸν ἔσεσθαι.—τῷ χρόνῳ· ἐτέθη τὸ ἄρθρον, διότι νοεῖται ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ χρόνος εἶναι γνωστός.—ἕκαστον αὐτῶν· δηλ. τῶν τυράννων.—τοῖς καιροῖς· καιροὶ εἶναι ἢ περίστασις, διὰ τὴν ὁποίαν εἶναι οὗτος ὁ λόγος ὠρισμένος.—ἀρκῶ τινι=ἐπαρκῶ εἰς τι.—ἦν δέ... ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν=εἰάν δὲν ἐξετάζωμεν θέτοντες ὡς βᾶσιν (μετὰ βᾶσιν) τούτους (τοὺς εὐδοκιμητάτους).—ἐξετῶμεν· μέλλ. β' τοῦ ἐξετάζω.

§ 35 - 39. τῶν μέν... προκρίνει; = τίς μὲν οὖν τῶν παραλαβόντων τὰς πατρικὰς βασιλείας οὐκ ἂν προκρίνει τοὺς κινδύνους Εὐαγόρου;—οὕτω... ὅστις=οὕτως ὥστε.—ῥάθυμος=ἀδιάφορος, ὀκνηρός.—καὶ μὴν = ἀλλὰ πρὸς τούτοις.—καθόδων· ἐννοεῖ τοὺς νόστους, τοὺς ὁποίους πολλοὶ ποιηταὶ ἐποίησαν.—ἀπαγγέλλω τινί τι=διηγοῦμαί τι εἰς τινα.—παρ' αὐτῶν=ἐξ ἰδίων των, μετὰ τὴν φαντασίαν των.—μεμυθολόγηκεν, ὅστις=μεμυθολόγηκεν περὶ τινος, ὅστις.—ποιοῦμαι τοὺς κινδύνους=δοκιμάζω τοὺς κινδύνους.—τὴν αὐτοῦ· ἐνν. χώραν ἢ πατρίδα.—πεποιήνται· δηλ. ὑπὸ τῶν ποιητῶν.—ποιοῦμαι ὑπὸ τινος=παριστάνομαι ὑπὸ τινος.—τέχνη=

πανουργία. Ἐνταῦθα νοοῦνται ὁ ἰδρυτής τῆς Σαλαμῖνος Τεῦκρος, ὁ τῆς Πάφου Ἀγαπήνωρ κ.λ.π.—**ἀλλὰ μὴν**· πρβλ. ἐν § 36: **καὶ μὴν**·—**οἱ ἐπὶ τάδε γεγενημένοι**=οἱ μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ὑπάρξαντες.—**Κῦρον.. τὴν ἀρχὴν**=**Κῦρον τὸν ἀφελόμενον μὲν τὴν ἀρχὴν Μήδων**(=ἀπὸ τοὺς Μήδους).—**καὶ πλείστοι μάλιστα**· συνδέεται ἐπίθετον μὲ ἐπίρρημα.—**ὁ δέ**· δηλ. Εὐαγόρας.—**ψυχὴ**=θάρρος.—**σῶμα**=σωματικὴ δύναμις.—**διαπράττομαί τι**=κατορθώνω τι.—**τοῖς ἔργοις**· ἀντικμ. εἰς τὸ ἐπεχείρησεν.—**ἀπέκτεινεν**· ὁμιλεῖ περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Ἀστυάγουσ' κατ' ἄλλους ὅμως δὲν ἐφόνευσεν, ἀλλ' εἶχε πλησίον του, μέχρις ὅτου ἐτελεύτησεν.—**καὶ τούτου**· δηλ. τοῦ Κύρου· ὁ καὶ ἐπιδοτικός.—**ὑποστέλλομαι**=ἀπὸ φόβον συστέλλομαι, ἔχω ἐπιφυλάξεις· τὸ ρῆμα κυρίως λέγεται ἐπὶ τῶν ναυτῶν, οἱ ὅποιοι φοβούμενοι κακοκαιρίαν μαζεύουσιν τὰ πανιά.—**εἰπεῖν**· ὑποκμ. **ἐμέ**·—**παρρησίᾳ χρῶμαι**=ὁμιλῶ ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ κρύπτω τι.—**κάλλιον**=ἐνδοξότερον.—**λαβῶν**· κατηγρμ. μτχ. ἐκ τοῦ **εὔρεθήσεται**·—**ἐκείνου**· β' ὅρος τῆς συγκρίσεως.—**ἐκείνωσ**=κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον· ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα.—**ἐκ παντὸς τρόπου**=κατὰ πάντα τρόπον.—**οὐκ... προθυμούμενος... ἀλλὰ εἰρηκῶς**· ἐξαρθῶνται ἐκ τοῦ φανήσομαι.—**οὕτω**· ἐπιτείνει τὸ θρασέως.

§ 40 - 46. **ἐπὶ μικροῖς**=εἰς μικρὰ (ἔργα).—**τοιούτων**· δηλ. μικρῶν· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀξιοῦσθαι.—**τυραννίς**=βασιλεία.—**περιμάχῃτος**=περιζήτητος.—**τὸ κάλλιστον... κάλλιστα**· πρβλ. ἐν § 39: **κάλλιον**·—**λόγων εὔρετης**=λογογράφος (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ποιητὴν).—**ρήτωρ**=ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἀγορεύων.—**ὑπερβαλλόμενος**· τὸ μέσον ἀντὶ τοῦ ἐνεργ. **ὑπερβάλλων**· πρβλ. ἐν § 13: **τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας**·—**γνώμη**=νοῦς, σκέψις.—**αὐτοσχεδιάζω**=ἄνευ προπαρασκευῆς λέγω, ἢ πράττω τι.—**φρόνησις**=φρόνημα· πρβλ. ἐν § 27: **γνώμη**·—**τῶν μὲν ἄλλων**· ἀναφέρεται εἰς τὸ ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν.—**αὐτῆς δὲ ταύτης**· δηλ. τῆς ψυχῆς· **ψυχὴ** ἐνταῦθα εἶναι ὁ νοῦς, ἡ φρόνησις· πρβ. ἀνωτέρω: **καλῶς τήν...φρόνησιν παρασκευάσειε**·—**ἔπειτα**· εἶναι ἡ ἀπόδοσις τοῦ πρώτου μὲν § 41.—**τὰ ὄντα**· πρβλ. ἐν § 21: **τὰ ὑπάρχοντα**·—**ῥαθυμία**=ἡ ἀπὸ ὀκνηρίαν προερχομένη ἀνάπαυσις.—**εὐπραγία**=προκοπὴ εἰς τὸ πράττειν, ἐπιτυχὴς ἐνέργεια.—**ὥστε μῆτε... φθάνειν**· ἐνν. **αὐτόν**=ὥστε μῆτε ἐπρολάβανον αὐτόν.—**ἐπιεικῆς**=

κόσμιος, ἐνάρετος.—ἐξ ὧν ἐτέρων=ἐκ τούτων ἃ παρ' ἐτέρων.—τὰ προσπίπτοντα=τὰ γιγνόμενα.—οὐδὲ περὶ ἓν=περὶ οὐδὲν.—πεπλανημένως ἔχω περὶ τι=ἀπατωῶμαι ὡς πρὸς τι.—Εὐαγόραν· ἀντικμ. εἰς τὸ ζηλοῦν.—τῆς ἀρχῆς· γεν. τῆς αἰτίας.—τοὺς ἄλλους=τοὺς ἀρχομένους.—τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας (γεν. αἰτίας)=διότι ἐβασίλευοντο ὑπ' ἐκείνου· τὸ οὐσιαστ. βασιλεία ἔχει ἔννοιαν παθητικήν.—σφόδρα=ἰσχυρῶς.—πολλὰ...ἅπαντα. αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι.—οἱ χρώμενοι=οἱ φίλοι.—ἤττώμαί τινας=ἤττων εἰμί τινας=ὑποχωρῶ εἰς τινα.—σεμνός=σοβαρός, σεβαστός.—συναγωγή τοῦ προσώπου=κατήφεια, σκυθρωπότης.—κατασκευὴ τοῦ βίου=ἡ διεύθεσις τοῦ βίου, ὁ τακτικὸς βίος.—ὁμολογία=συμφωνία.—τὰ διὰ τύχην γιγνόμενα (ἀγαθὰ)· εἶναι τὰ πλούτη, τὸ κάλλος, τὰ ἀξιώματα κ.τ.λ. τὰ δὲ δι' αὐτόν· εἶναι ἡ παιδεία, ἡ φρόνησις, ἡ ἀρετή.—ἡγοῦμαι τῶν ἡδονῶν=ἐξουσιάζω τὰς ἡδονάς.—ῥαστώνη=ἀναψυχή, ἀνάπαυσις ἀπὸ τοῦ κόπου.—ὄλως=ἐν συντόμῳ.—ῶν=τούτων ἅ.—πολιτεία=πολίτευμα.—δημοτικὸς=ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαόν.—πολιτικὸς=ἰκανὸς εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας (τοῦ κοινοῦ).—τυραννικὸς=βασιλικός.—τῷ...διαφέρειν = διότι ἐξεῖχε καθ' ὅλα ταῦτα (δηλ. θεραπεία, διοικήσει, εὐβουλία).

§ 47 - 50. ἐμπόριον=ἀγορά, τόπος ὅπου οἱ ἔμποροι πωλοῦν τὰ ἐμπορεύματα· ἐμπορίῳ χρωῶμαι=ἔχω ἀγοράν.—κατασκευαί=δημόσια οἰκοδομαί.—ἀπολείπομαί τινας=εἶμαι κατώτερός τινας.—ἐνεποίησεν· ἐνν. αὐτῆ.—τῶν...καταφρονούντων· ἀναφέρεται εἰς τὸ πολλούς.—μείζω λέγω τῶν προσόντων τινί (=εἶμαι ὑπερβολικὸς εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν ἐν τινι ὑπαρχόντων προτερημάτων)=παραμεγαλῶνω τὰ προτερήματά τινας.—ἐφίκοιτο· ἐνν. τῷ λόγῳ· ἐφικνοῦμαι τινας τῷ λόγῳ=ἐπιτυχῶς παριστάνω, περιγράφω τι διὰ λόγου.—ὄς=διότι οὗτος.—φύσις=μεγαλοφυΐα.—ὁ τόπος ὄλος ὁ περιέχων τὴν νῆσον=ὄλη ἡ περιοχὴ τῆς νήσου.—ἀπροσοίστως=ἀγρίως.—ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς ἔχω=δὲν δύναται κανεὶς νὰ με πλησιάσῃ· ἀντιτίθενται δὲ ταῦτα εἰς τὰ ἀνωτέρω: πραότητα καὶ μετριότητα.—χαλεπῶς εἶχον· ἐνν. οἱ πολῖται καὶ οἱ περιοικοῦντες ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλιν καὶ τόπον. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Εὐαγόρου ἐξεπολίτισεν καὶ ἐξηγηγένισε τοὺς κατοίκους τῆς Σαλαμίνας, διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ὀπποίων ἐξεπολιτίσθη καὶ ὄλη ἡ νῆσος, ἂν καὶ δὲν ὑπήγετο εἰς τὸ κρά-

τος τοῦ Εὐαγόρου.—**μεταπίπτω**=μεταβάλλομαι.—**οἵτινες αὐτῶν**=
 τίνες αὐτῶν.—**κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα**=πράγματα (ἐπιπλα,
 σκεύη) καὶ συνήθειαι.—**οἱ περὶ τὴν μουσικὴν**=οἱ μουσικοί.—**εἰω-**
θότες ἦσαν=εἰώθεσαν.—**οὐδεὶς ὅστις οὐ**=πᾶς τις· πρβλ. ἐν §
 13: **οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ**.

Ε'. Τὰ προτερήματα τοῦ Εὐαγόρα προσεῖλκυσαν εἰς τὴν Σαλαμίνα πολλοὺς καὶ ἰδίως τὸν Κόνωνα (§§ 51 - 57).

§ 51 - 56.—**μέγιστον δὲ τεκμήριον**· προεξαγγελτικὴ παράθεσις.—
τρόπος καὶ ὁσιότης=χαρακτήρ καὶ δικαιοσύνη.—**κουφότερος**=ὀ-
 λιγώτερον πιστικός.—**νόμιμος**=ὁ σεβόμενος τοὺς νόμους.—**ἔργον**=
 δύσκολον.—**δυστυχήσας**· ἐννοεῖται ἐνταῦθα ἡ ἤττα τῶν Ἀθηναίων εἰς
 Αἰγὸς ποταμοὺς (405 π.Χ.), κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κόνων περιώσας ὀκτώ
 πλοῖα κατέφυγε μὲ αὐτὰ πρὸς τὸν Εὐαγόραν.—**σῶμα**=ζωή.—**ἐκεί-**
νω...αὐτόν· καὶ αἱ δύο ἀντωνυμίαι εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀναφέρονται
 (τὸν Εὐαγόραν).—**πάσχω ἀγαθόν**=ἀπολαύω καλόν, εὐεργετοῦμαι.—
οὐκ ἔφθασαν... πλησιάσαντες=μόλις ἐπλησίασαν ἀλλήλους, μόλις
 συνανεστράφησαν.—**περὶ πλείονος ποιούμαι τινα ἢ**=περισσότερον
 ἐκτιμῶ τινα παρά.—**ὀμονοοῦντες**· ἀναφέρεται εἰς τὸ διετελέσαν.—**με-**
γάλη μεταβολῆ κεχρημένην· ὄντως μεγάλην μεταβολὴν ὑπέστη, διό-
 τι, ἐνῶ πρότερον ἦτο ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος, τότε ἦτο ὑπήκοος
 εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ ὅποιοι ἐπέβαλον εἰς αὐτὴν τοὺς τριάκοντα
 τυράννους καὶ κατεδάφισαν τὰ τείχη τῆς.—**ἐπεποίηντο**· ἐνν. **οἱ Ἀθη-**
ναῖοι, ἐκ τοῦ ἀνωτέρω τῆς ἡμετέρας πολεως.—**ταχύν**· κατηγορημ.
 εἰς τὸ τὸν καιρόν.—**ἐπεχείρησαν**· ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγησιλάου.—
ἐκεῖνοι· δηλ. ὁ Κόνων καὶ ὁ Εὐαγόρας.—**τῶν στρατηγῶν**· δηλ. τοῦ
 Φαρναβάζου καὶ τοῦ Τισσαφέρους.—**νομίζοντες**· αἰτιολ. μτχ.—**πεζὸν**
στρατόπεδον καθίσταμαι=συγκροτῶ στρατόπεδον πεζικοῦ στρα-
 τοῦ.—**τούτω**· δοτ. ὄργαν.—**τὴν ἡπειρον**· ὀνομάζει οὕτω ὁ Ἰσοκράτης
 τὴν ὑπο-τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν χώραν.—**μόνον**· ἐπιρρ. ἀντὶ **μό-**
νην.—**ταῦτα**=εἰς ταῦτα.—**ναυτικοῦ συλλεγέντος**· ὁ Κόνων διορι-
 σθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν ναύαρχος κατὰ τῶν Λακεδαιμο-
 νίων συνέλεξε πλοῖα εἰς Κύπρον, Φοινίκην κ.τ.λ., βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ
 Φαρναβάζου. Μὲ τὸν στόλον τοῦτον ὁ Κόνων συναντήσας παρὰ τὴν Κνί-
 δον τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν Πείσανδρον κατεναυμάχη-

σεν αὐτὸν (394 π.Χ.), μετὰ τὴν νίκην δὲ πλείστας πόλεις ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης.— **πάλιν ἀνέλαβε** πλεονασμός.— **τοῦτο τε... παρασκευάσαντος** ὁ Εὐαγόρας ὄχι μόνον αὐτοπροσώπως ἐβοήθησεν, ἀλλὰ καὶ συνετέλεσε νὰ τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κόνωνος μέγα μέρος τοῦ Περσικοῦ στόλου.— **ὑπὲρ ὧν** = διὰ τὰ ὅποια (κατορθώματα, εὐεργεσίας).— **οὐπερ** εἰς τὸν Κερκαμεικόν, παρὰ τὴν βασιλείον στοᾶν καὶ πλησίον τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διός.— **σφῶν αὐτῶν** = ἀλλήλων.

ς'. Ὁ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν πόλεμος τοῦ Εὐαγόρου καὶ τὰ ἀποτελέσματά του ἀνυψῶν αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἄνδρας (§§ 57-65).

§ 57 - 65. **βασιλεύς** βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ὁ Ἄρταξέρξης ὁ Μνήμων (401 - 361 π.Χ.).— **ἔδεισεν** φόβ. τοῦ ποιητ. ρ. **δεῖδω** = φοβοῦμαι.— **Κόνωνος** πρβλ. Πανηγ. § 154: **Κόνωνα ἐπὶ θανάτῳ συλλαβεῖν ἐτόλμησαν (οἱ Πέρσαι)**.— **οὕτως ἔχω πρὸς τινα** = οὕτω διατεῖσθαι πρὸς τινα.— **λαθεῖν** κείται ἀπολύτως (= νὰ κρυφθῆ).— **σπουδάσας... νομίσας** ἐκ τοῦ φαίνεται.— **μέγιστον δὲ τεκμήριον** πρβλ. § 52.— **τοῦ μὲν** δηλ. Κύρου.— **διὰ τὸ μὴ φροντίζειν** = διὰ τὴν ὀλιγωρίαν.— **μικροῦ δεῖν** = σχεδόν.— **ἔλαθεν αὐτὸν ἐπιστάς** = χωρὶς νὰ τὸν ἐνοήσῃ, ἀπροόπτως ἐπέστη· **ἐφίσταμαι ἐπὶ τι** = πλησιάζω εἰς τι.— **βασιλείον** = ἀνάκτορον, καθέδρα τοῦ βασιλέως, πρωτεύουσα.— **πρὸς δὲ τοῦτον** δηλ. τὸν Εὐαγόραν.— **ἐκ πολλοῦ** δηλ. χρόνου.— **μεταξὺ πάσων εὔ** τὸ ἐπίρρ. μεταξὺ προτάσσεται τῆς χρον. μτχ. πρὸς δῆλωσιν τοῦ συγχρόνου (**μεταξὺ... ἐπεχείρησε** = συγχρόνως, ἐνῶ εὐηργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Εὐαγόρου, ἐπεχείρησε...).— **φαῦλος** = μηδαμινός, ἀσήμαντος.— **αὐτῶ** ἀναφέρεται εἰς τὸ γιγνομένης.— **κατὰ μικρὸν** = ὀλίγον κατ' ὀλίγον, σιγά-σιγά.— **φύσις** = μεγαλοφυΐα.— **πολὺ περι μειζόνων** = περι πολὺ μειζόνων· ἐνταῦθα ὁ Ἰσοκράτης ὑπαινίσσεται τὴν ἀποστασίαν τῆς Κιλικίας καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Τύρου καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Φοινίκης (πρβλ. § 62).— **ὄρμάω - ῶ** (κείται ἀπολύτως) = δεικνύω ζῆλον, σπουδὴν.— **ταῖς δυνάμεσι** δοτ. τοῦ κατὰ τι.— **ἀπολελειμμένος** πρβλ. ἐν § 48: **λίαν ἀπολειφθῶ**.— **ἢ τοῖς ἄλλοις** = ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις.— **Πνυταγόραν** οὗτος, ὅτε ὁ Εὐαγόρας εἰς ναυμαχίαν τινὰ ἐνίκηθη καὶ ἔπλευσεν εἰς Αἴγυπτον, ἵνα λάβῃ βοήθειαν, μόνος ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑπερήσπισε τὴν Σαλαμίνα.— **μικροῦ ἐδέησε...**

κατασχεῖν=ἄλιγον ἔλειψε νά... —Κύπρον· τὰς πλείστας πόλεις τῆς νήσου ἐκυρίευσεν.—πολλούς· ὑποκμ. εἰς τὸ μεμνησθαι.—τελευτῶν· χρον. μτχ. ἰσοδυναμοῦσα μὲ ἐπίρρ. (=τελευταῖον, τέλος).—ἐμπίπλημί τινά τινος=γεμίζω τινὰ ἀπὸ κάτι, κάμνω τινὰ νὰ βαρεθῇ κάτι.—γίγνομαι κύριος τοῦ σώματος=συλλαμβάνω τινὰ ζωντανόν.—ἐποίησαντο· δηλ. οἱ Πέρσαι διὰ τοῦ Ὀρόντου, γαμβροῦ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.—λύω νόμον=καταργῶ τὴν συνθήκην.—κινῶ τι· πρβλ. § 7. Ὁ Εὐαγόρας συνῆψεν εἰρήνην μὲ τὸν ὄρον νὰ βασιλεύῃ τῆς Σαλαμῖνος, νὰ δίδῃ ὠρισμένον ἐνιαύσιον φόρον εἰς τοὺς Πέρσας καὶ «ὑπακούειν ὡς βασιλεὺς βασιλεῖ προστάττοντι».—ἀφείλετο· δηλ. ὁ βασιλεὺς.—ἔτη δέκα· 385 - 376 π.Χ.—τῶν αὐτῶν· δηλ. πόλεων ἢ χωρίων.—τὴν...πόλιν, ἣν ταύτην· μὲ ἔμφρασιν ἐπιτάσσεται ἢ δεικτική ἀντωνυμία, ὅταν προτάσσεται τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἀναφορική.—γάρ· διασαφητικόν.—καίτοι (ἀντὶ τοῦ τοι)=πράγματι, τῷ ὄντι.—ἀρετὴ = εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη.—φανεῖται... ὑπερβαλόμενος=θα παρουσιασθῇ ὅτι ὑπερέβαλε.—τὸν τῶν ἡρώων· ἐνν. πόλεμον.—οἱ μὲν γάρ· δηλ. ἥρωες.—αὐτῶν· ἀναφέρεται εἰς τὸ μείζω.

Z'. Συγκρινόμενος μὲ τοὺς μεγαλυτέρους ἥρωας παρουσιάζεται ἀνώτερος αὐτῶν, διότι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐξῆσεν εὐτυχῆς καὶ μετὰ θάνατον μνήμην ἀθάνατον κατέλιπε (§§ 66 - 72).

§ 66 - 69. τῶν τότε· δηλ. τῶν κατὰ τὸν Τρωικὸν πόλεμον ἀκμασάντων.—ὄς (πρβλ. § 40)=διότι οὗτος.—πολιτεία = διοικήσις τῆς πόλεως.—ἄμεικτος=ἀκοινωνήτος, ἄξενος (πρβλ. ἐν § 47: οὔτε τοὺς Ἕλληνας προσδεχομένων· καὶ ἐν § 49: ἀπροσσίτως εἶχον).—παντάσασι=παντελῶς.—χρησιμώτερον... τῶν ἄλλων· νοοῦνται οἱ λοιποὶ σύμμαχοι τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἦτοι οἱ ἄρχοντες τῶν παραλίων πόλεων, οἱ ὅποιοι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἔδωσαν πλοῖα εἰς τὸν Κόνωνα πρὸς καταπολέμησιν τῶν Λακεδαιμονίων.—τῆς Ἀσίας κύριος· τοῦτο ἔγινε διὰ τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης (387 π.Χ.).—οἱ δ' Ἕλληνες αὐτονομίας ἔτυχον· πρβλ. ἐν § 56: οἱ δ' Ἕλληνες ἠλευθερώθησαν.—ἐπέδωσαν (κεῖται ἀπολύτως)=προώδυσαν.—τὴν ἀρχὴν δώσοντας· δηλ. τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν· τοῦτο δὲ ἔγινε μετὰ τὴν ναυμαχίαν παρὰ τὴν Κνίδον καὶ τὸν Θρίαμβον τοῦ Κόνωνος.—Εὐαγόρα· ποιητ. αἷτιον.—πότερον· ἐνταῦθα δὲν ἀκολουθεῖ, ὡς συνήθως, εἰς μόνον ἢ ἀλλὰ τρεῖς.—καθ' ὅ,τι αὐτῶν=εἰς ὅ,τι ἐξ αὐτῶν

§ 70 - 72. οἱ προγεγεννημένοι = οἱ πρόγονοι. — ἀξιοῦμαι τινος = κρίνομαι ἄξιός τινος. — δωρεὰ = τὸ χάρισμα τούτης τῆς δωρεᾶς· δηλ. τῆς ἀθανασίας, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς κ.λ.π. — σημεῖον = ἀπόδειξις. — ἐνθάδε = ἐδῶ, ἐπὶ τῆς γῆς. — θεοφιλῆς = θεάρεστος. — ταῖς μεγίσταις... περιπεσόντας· λέγων ταῦτα ὁ Ἰσοκρ. ἔχει ὑπ' ὄψιν τοῦ ἰδίως τὸν Ἡρακλέα. — θαυμαστός = ἄξιος θαυμασμοῦ. — μακαριστός = ὁ νομιζόμενος εὐδαίμων. — τί ἀπέλιπεν (ἐνν. Εὐαγόρας) εὐδαιμονίας; (τὸ τί εἶναι ἀντικμ.) = ποῖον εἶδος εὐδαιμονίας τοῦ ἔλειψεν; Ποία εὐτυχία τοῦ ἔλειψεν; — ὅς· (πρβλ. § 66) = διότι οὗτος. — ἐκείνω· ἀναφέρεται εἰς τὸ αὐτῶν. — τῷ σώματι = τῷ κάλλει καὶ τῇ ρώμῃ τοῦ σώματος (πρβλ. § 22 - 23, ἐνθα ἀναφέρει τὰ προτερήματα αὐτοῦ). — γνώμη· πρβλ. § 41. — ἄμοιρος = ἀμέτοχος. — τὴν ἡλικίαν· δηλ. τὴν γεροντικήν. — μήτε τῶν νόσων· καὶ αὐτὸς ὁ θάνατός του δὲν προῆλθεν ἀπὸ ἀσθένειαν. — τυχεῖν· συνάπτεται μὲ τὴν ἀναφορικήν πρότασιν ὃ... εἶναι. — εὐπαιδίας... καὶ πολυπαιδίας = εὐτεκνίας καὶ πολυτεκνίας. — διαμαρτάνω τινός = ἀποτυγχάνω τινός. — καὶ τοῦτ'· μὲ ἔμφρασιν ἐπέσπευθη ἢ ἀντωνυμία. — συμπίπτει τινί τι = συμβαίνει εἰς τινά τι. — ἰδιωτικός = ὁ ἀρμόζων εἰς ἰδιώτας (ἀπλοῦς πολίτας). — τὸν μὲν· δηλ. Νικοκλέα. — ἄνακτες ἐκαλοῦντο οἱ υἱοὶ καὶ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως, ἄνασσαί δὲ αἱ ἀδελφαὶ καὶ γυναῖκες (πριγκίπισσες καὶ πριγκίπισσαι). — τῶν ποιητῶν· ὑπονοεῖ τὸν Ὅμηρον, ὁ ὅποιος (Ἰλ. Ω, 258) λέγει περὶ τοῦ Ἐκτορος ὅτι ἤτο θεὸς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ὠμοίαζε μὲ υἱὸν θνητοῦ ἀλλὰ θεοῦ. — περὶ τὴν ἐκείνου φύσιν = περὶ τῆς φύσεως ἐκείνου (δηλ. τοῦ Εὐαγόρου).

Η'. Ἐπιλόγος. Ζητεῖ συγγνώμην ἀπὸ τὸν Νικοκλέα, διότι διὰ τὴν γεροντικήν του ἡλικίαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξυμνήσῃ τὸν Εὐαγόραν ὅπως ἔπρεπε· λέγει ὅτι σκοπιμωτέρα εἶναι ἢ ἐν τῷ παρόντι λόγῳ εἰκῶν τοῦ Εὐαγόρου παρὰ οἱ ἰδορόμενοι ἀνδριάντες αὐτοῦ καὶ τέλος προτρέπει αὐτόν, ὅπως ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων γίνῃ ἀντάξιος αὐτῶν (§§ 73 - 81).

§ 73 - 77. τῶν οὖν... πολλὰ μὲν· ὁ πρῶτος μὲν ἔχει τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ ἐγὼ δ', ὡ Νικόκλεις· ὁ δὲ δεῦτερος μὲν εἰς τὸ οὐ μὴν ἔλλά. — τῶν μὲν οὖν· ἐνν. ἀνηκόντων ἢ ἀναφερομένων. — ὑστερίζω τῆς ἑμαυτοῦ ἀκμῆς = δὲν ἔχω τὴν ἀκμαίαν ἡλικίαν μου. — φι-

λόπονος = ἐπιμελής.— ὅσον... δύναμιν=ὅσον ἐγὼ ἐγκωμιάζην ἡδυνάμην.— τὰς τῶν πράξεων· ἔνν. εἰκόνας.— οἱ τεχνικῶς ἔχοντες λόγοι=οἱ τεχνικῶς συντεθειμένοι λόγοι.— ταύτας· δηλ. τὰς εἰκόνας.— οὕτως... ὡς=τόσον ... ὅσον.— φιλοτιμοῦμαι ἐπὶ τινι=καυχῶμαι διὰ τι.— γνώμη· πρβλ. §§ 27, 41 καὶ 61.— τύποι=εἰκόνας καὶ ἀνδριάντας.— ἐξενεχθῆναι· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς εἰκόνας καὶ τοὺς ἀνδριάντας, οἱ ὅποιοι μένουσιν ὕπου τοὺς στήσουν.— διατριβαί=συναναστροφαί, συνδιαλέξεις.— ἀγαπῶμαι=ἐπιδοκιμάζομαι, ἐπαινοῦμαι, θαυμάζομαι.— εὐδοκιμῶ=ἔχω ὑπόληψιν.— πρὸς δὲ τούτοις· ἔνν. προκρίνω τὰς τῶν πράξεων καὶ τῆς διανοίας εἰκόνας.— ὅτι=διότι.— πεπλασμένος=ὁ καμωμένος μὲ πηλόν.— γεγραμμένος=ζωγραφημένος.— ὁμοίω - ὦ τί τινι=ἐξομοίω, κάμνω ὅμοιον (ἴσον) τι πρὸς ἕν ἄλλο.— αἱ ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνοῦσαι=αἱ ἐνυπάρχουσαι εἰς τὰ λεγόμενα, αἱ διὰ τῶν λεγομένων φανεραὶ γινόμεναι: «Οὐδεὶς ἔχων ἀσθενικὸν σῶμα δύναται, παρατηρῶν προσεκτικὰ τὸν ἀνδριάντα λ.χ. τοῦ Ἡρακλέους, νὰ ἀποκτήσῃ σωματικὴν δύναμιν· καθεὶς ὅμως, ὁ ὅποῖος θέλει νὰ γίνῃ χρηστὸς ἄνθρωπος, ἀκούων τοὺς ἐπαίνους τούτους εὐκόλως δύναται νὰ μιμηθῇ τὰ ἤθη καὶ τὰ φρονήματα, τὰ ὅποια γίνονται φανερά ἀπὸ τὰ λεγόμενα».— χρηστοῖς· κατηγερμ. εἰς τὸ βουλομένοις.— γράφω· ἀντὶ συγγράφω.— τοῖς ἀπ' Εὐαγόρου· ἔννοεῖ τὸν Πνυταγόραν καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς τοῦ Νικοκλέους.— παράκλησις=προτροπή (πρὸς μίμησιν τοῦ Εὐαγόρου).— θεωρεῖν· δηλ. ὡς εἰκόνα.— συνδιατρίβω τινι=ἀσχολοῦμαι μὲ κάτι, μελετῶ τι.— φιλοσοφία=παιδεία.— ἐτέρους=οὐκ οἰκείους, ἄλλοτριους.— ζηλῶ τινα=μιμοῦμαι τινα.— καὶ λέγειν καὶ πράττειν· ὁ σκοπὸς τῆς παιδείας κατὰ τὸν Ἰσοκράτη.— δυνήσεται· κατὰ ἐνικὸν ἀριθμὸν, διότι ἔχει ὑπ' ὄψιν του μόνον τὸν Νικοκλέα.

§ 78 - 81. καταγινώσκειν· ἔνν. σοῦ, ὡς νῦν ἀμελεῖς· τὸ καταγινώσκειν ἐνταῦθα συνετάχθη μὲ γενικὴν καὶ εἰδικὴν πρότασιν ἀντὶ μὲ γεν. καὶ αἰτ. τοῦ πράγματος.— ὅτι· αἰτιολ.— διακελεύομαι τινι περὶ τίνος=δίδω συμβουλὰς εἰς τινα διὰ κάτι τι.— καὶ πρῶτος καὶ μόνος· ταῦτα εἶναι ὑπερβολικά, διότι καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ ἡγεμόνες ἦσαν πεπαιδευμένοι (Ἀγησίλαος, Διονύσιος).— εἰμί ἐν τινι=ἔχω τι.— ἐπιθυμεῖν· ἐκ τοῦ ποιήσεις.— διατριβῆ=ἐνασχόλησις εἰς τι, σπουδή.— ἀφεμένους· ἔνν. τούτων.— εἰδώς· ἐναντιωμ. μτχ.— καὶ ποιῶ

καὶ ποιήσω ταῦτόν, ὅπερ... ταῦτα λέγει ὁ Ἰσοκράτης, διὰ τὸ μὴ φα-
 νοῦν αἰ συμβουλαί του αὐστηραί.—ἀπολείπομαι=μένω ὀπίσω.—ἐξ
 ὧν=δι' ὧν.—παροξύνω τινὰ ποιεῖν τι=παρακινῶ τινὰ νὰ...—ἐπι-
 μελεῖσθαι... ἀσκεῖν· ἐκ τοῦ προσήκει.—ὡς ἅπασι... αἰτιολ. πρό-
 τασις.—περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι τι=θεωρῶ τι ἄξιον πολλῆς τιμῆς, ἐκ-
 τιμῶ τι πολύ.—ἀγαπᾶν· ἐνν. σε (ἐκ τοῦ κατωτέρω τυγχάνεις).—
 ἀγαπῶ=ἀρκοῦμαι.—οἱ παρόντες=οἱ σύγχρονοι.—γίγνομαι ἐκ τι-
 νος=κατάγομαι ἀπό τινος.—τὸ παλαιόν... τὸ ὑπογιότατον· ἐπίρρ.—
 τὸ ὑπογιότατον=ἐπ' ἐσχάτων, πρὸ ὀλίγου.—οἱ ἐν ταῖς αὐταῖς
 σοι τιμαῖς ὄντες=οἱ ἔχοντες τὸ αὐτὸ μὲ σὲ ἀξίωμα, οἱ λοιποὶ βασι-
 λεῖς.—ἔστιν ἐπὶ σοὶ=εἰς τὸ χέρι σου εἶναι.—προσήκει· ἐνν. γε-
 νέσθαι.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Α'. Λυσίου Λόγοι	Σελ.	
1. Είσαγωγή	»	7 - 8
2. Κείμενον	»	9 - 34
1) Περί τοῦ Σηκοῦ ἀπολογία	»	11 - 20
2) Ὑπὲρ τοῦ Ἀδυνάτου	»	21 - 27
3) Κατὰ τῶν Σιτοπωλῶν	»	28 - 33
3. Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις	»	35 - 53
1) Ἐπὶ τῆς περὶ τοῦ Σηκοῦ ἀπολογίας	»	37 - 44
2) Ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἀδυνάτου	»	45 - 49
3) Ἐπὶ τοῦ κατὰ Σιτοπωλῶν	»	50 - 53
 Β'. Ἰσοκράτους Λόγοι	 »	 55 - 145
1. Είσαγωγή	»	59 - 65
2. Κείμενον	»	67 - 110
I. Πρὸς Δημόνικον	»	69 - 79
II. Πρὸς Νικοκλέα	»	80 - 91
III. Εὐαγόρας	»	92 - 110
3. Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις	»	111 - 145
I. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Δημόνικον	»	113 - 122
II. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Νικοκλέα	»	123 - 131
III. Ἐπὶ τοῦ Εὐαγόρου	»	132 - 145

ΕΞΩΦΥΛΛΟΝ ΗΡΟΥΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

0020556561

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΗ/ΙΑ 1971 (V) - ΑΝΤ. 67.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2143 / 21 - 4 - 71

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ : ΑΛΕΞ. & ΑΝΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ - ΒΙΒΛΙΟΔ. ΟΚΤΩΡΑΤΟΣ - ΚΟΥΚΙΑΣ

